

**BANDIRMA
ONYEDİ EYLÜL
ÜNİVERSİTESİ**

UİD | **Uluslararası İlişkiler ve Diplomasi Dergisi** **JIRD** | Journal of International Relations and Diplomacy

Cilt / Volume: 6

Sayı / Issue: 2

Yıl / Year: 2023

ISSN: 2651-4729

Strategic Advantage of China: An Evaluation For the Covid-19 Pandemic
Çin'in Stratejik Avantajı: Covid-19 Pandemisine İlişkin Bir Değerlendirme
Burcu GÜL

Charles Tilly, "Avrupa'da Devrimler 1492-1992", Kitap İncelemesi/Book Review
Elif ARPACI

Türkiye'nin Sağlık Diplomasisi Faaliyetlerinin Değerlendirilmesi: Somali, Sudan ve Afganistan Örnekleri
Evaluation of Turkey's Health Diplomacy Activities: Somalia, Sudan and Afghanistan Samples
Miraç KADIOĞLU, Hasan Giray ANKARA

Tom Fletcher, "Naked Diplomacy: Power and Statecraft in the Digital Age", Kitap İncelemesi/Book Review
Kübra Çoban HASTUNÇ

European Union's Political Divison Concern Regarding the Increasing Chinese Sphere of Influence Central and Eastern Europe: Data Analysis

Yiğit YAMANLAR

Krall III. Charles, Milletler Topluluğu ve Afrika
King Charles III, Commonwealth and Africa
Ceren GÜRSELER

BANDIRMA
ONYEDİ EYLÜL
ÜNİVERSİTESİ

UID | **Uluslararası İlişkiler ve Diplomasi Dergisi**
JIRD | Journal of International Relations and Diplomacy

Uluslararası İlişkiler ve Diplomasi Dergisi

Sahibi

İsmail BOZ

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü

Altuğ GÜNAR

Dergi Yöneticisi Editör

İsmail ŞAHİN

Editörler Kurulu

Alptekin Molla
Zeynep YÜCEL
Hanefi YAZICI
Yusuf YILDIRIM
Zeynep ARIÖZ
Altuğ GÜNAR
Muhammed Kürşad ÖZEKİN

Yayın Kurulu Sekreterleri

Abdurrahman ARSLAN
İnci BİLGİN
Muhammed Asım ÖNCEL
Ömer Miraç SALI
Osman Mücahid İNCE

Yayın ve Danışma Kurulu

(Alfabetik sıra ile)

Ahmet UYSAL İstanbul Üniversitesi
Burak Bilgehan ÖZPEK Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi
Hikmet ÖKSÜZ Karadeniz Teknik Üniversitesi
İrfan Kaya ÜLGER Kocaeli Üniversitesi
Kemal ARI Dokuz Eylül Üniversitesi
M. Ercan YILMAZ Uludağ Üniversitesi
Mehmet OKUR Karadeniz Teknik Üniversitesi
Mehmet ŞAHİN Polis Akademisi
Melek FIRAT Ankara Üniversitesi
Mesut Hakkı ÇAŞIN Nişantaşı Üniversitesi
Mim Kemal ÖKE İstanbul Ticaret Üniversitesi
Murat YEŞİLTAS Sakarya Üniversitesi
Mustafa BUDAK İstanbul Üniversitesi
Nail ALKAN Gazi Üniversitesi
P. Faruk YALVAÇ Orta Doğu Teknik Üniversitesi
Seyhun DOĞAN İstanbul Üniversitesi
Sibel TURAN Trakya Üniversitesi
Süleyman ÖZDEMİR Bandırma Onyedi Eylül Üniversitesi
Tarık OĞUZLU Antalya Bilim Üniversitesi
Tayyar ARI Uludağ Üniversitesi
Timuçin KODAMAN Süleyman Demirel Üniversitesi
Zekeriya KURŞUN Fatih Sultan Mehmet Üniversitesi

Adres: Bandırma Onyedi Eylül Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler ve Diplomasi Dergisi (JIRD), 10200- Bandırma/BALIKESİR

Web: <https://uidd.bandirma.edu.tr>

Telefon: (+90 266) 717 01 17 -2587

e-posta: jird@bandirma.edu.tr

ISSN 2651- 4729

Aralık/December 2023 Sayı 6/ Issue 2

Uluslararası İlişkiler ve Diplomasi birbirinden ayrılmaz bir bütünün iki parçasıdır. Uluslararası İlişkiler disiplini içerisinde yer alan çoğu konu diplomasi ışığında ele alınmakta, en başta gelen politik, ekonomik konular uluslararası ilişkiler ve diplomasinin birlikte hareket etmesi ile açıklanabilmekte ya da çözüme kavuşturulabilmektedir. Bu nedenle derginin isminin Uluslararası İlişkiler ve Diplomasi olmasına karar verilmiştir. Dergimiz; Uluslararası İlişkiler, Diplomasi, Ekonomi, Temel Bilimler ve Sosyal Bilimlerin, Siyaset, Ekonomi, Ekonomi-Politik, Diplomasi uygulamaları, Siyasi Tarih, Uluslararası Antlaşmalar, Uluslararası Örgütler, Hukuk, Uluslararası Hukuk gibi alanları ile alakalı olarak bilim dünyasına önemli katkı yapması beklenmektedir. Dergide, Türkçe ve İngilizce dillerinde makaleler yayımlanacaktır.

Değerlendirilmek üzere dergimize gönderilen çalışmaların, daha önce yayımlanmamış, yayımlanmak üzere kabul edilmemiş ve yayımlanmak için değerlendirilme sürecinde olmaması gerekir. Değerlendirme sürecinde olan ve yayımlanan eserlerin sorumluluğu tümüyle yazar(lara) aittir. Sayılarımız elektronik olarak yayımlanır. Yayımlanan eserlerin telif hakları Uluslararası İlişkiler ve Diplomasi Dergisi'ne aittir. Yayımlanması istenilen çalışmalar dergi yazım kuralları ve yayın ilkelerinde belirtilen koşullara uygun şekilde hazırlanıp gönderilmelidir. Dergiye sunulan makaleler öncelikle şekil ve içerik yönünden ön incelemeye tabi tutulmaktadır. Şekil ve içerik olarak uygun bulunan makaleler hakem tayin edilmek üzere yayın kuruluna sunulmaktadır. Değerlendirme sürecine geçildikten sonra hakemlik süreci ortalama 3 ile 5 hafta arası sürmektedir. Yayın Kurulu tarafından incelenen makaleler uygun bulunduğu takdirde en az iki hakem atanmaktadır. Hakemlerden gelen rapor çerçevesinde yazar(lar)dan düzeltme, ek bilgi ve kısaltma istenmesine veya yayımlanmasına karar verilmektedir. Hakemlerden bir olumlu ve bir olumsuz rapor verilmesi halinde ilgili çalışma Dergi Editörlüğü tarafından uygun görülmesi halinde üçüncü bir hakeme de gönderilmektedir.

BANDIRMA
ONYEDİ EYLÜL
ÜNİVERSİTESİ

UİD | Uluslararası İlişkiler ve Diplomasi Dergisi
JIRD | Journal of International Relations and Diplomacy

Cilt/Volume: 6

Sayı/Issue: 2

Yıl/Year: 2023

Strategic Advantage of China: An Evaluation for the Covid-19 Pandemic

Çin'in Stratejik Avantajı: Covid-19 Pandemisine İlişkin Bir Değerlendirme

Burcu GÜL 1-21

Charles Tilly, "Avrupa'da Devrimler 1492-1992"

Kitap İncelemesi/Book Review

Elif ARPACI 22-29

Türkiye'nin Sağlık Diplomasisi Faaliyetlerinin Değerlendirilmesi: Somali, Sudan ve Afganistan Örnekleri

Evaluation of Turkey's Health Diplomacy Activities: Somalia, Sudan and Afghanistan Samples

Miraç KADIOĞLU, Hasan Giray ANKARA 30-49

Tom Fletcher, "Naked Diplomacy: Power and Statecraft in the Digital Age"

Kitap İncelemesi/Book Review

Kübra Çoban HASTUNÇ 50-61

European Union's Political Division Concerning the Increasing Chinese Sphere of Influence Central and Eastern Europe: Data Analysis

Orta ve Doğu Avrupa'da Artan Çin Etki Alanına İlişkin Avrupa Birliği'nin Siyasi Bölünme Kayısı: Veri Analizi

Yiğit YAMANLAR 61-79

Krall III. Charles, Milletler Topluluğu ve Afrika

King Charles III, Commonwealth and Africa

Ceren GÜRSELER 80-100

Bu Sayının Hakemleri / Referee Board

1. Dr. İsmail Hakkı ELÇİ
2. Dr. Öğr. Üyesi Alptekim MOLLA
3. Dr. Öğr. Üyesi Sina KISACIK
4. Doç. Dr. Sibel KOCAER
5. Dr. Öğr. Üyesi Laçın AKYIL
6. Doç. Dr. Muzaffer AKDOĞAN
7. Dr. Soner DOĞAN
8. Dr. Ar. Görevlisi Tuğçe YILDIZ
9. Dr. Yasin BAŞPINAR
10. Dr. Öğr. Üyesi Müge YÜCE
11. Doç. Dr. Hanefi YAZICI
12. Doç. Dr. İhsan Ömer ATAGENÇ
13. Dr. Öğr. Üyesi Murat JANE

THE STRATEGIC ADVANTAGE OF CHINA: AN EVALUATION FOR THE COVID-19 PANDEMIC

Burcu GÜL*

ABSTRACT

The COVID-19 pandemic that originated in China has affected every country in the world. Preventive measures started to be taken when COVID-19 was declared a pandemic and these measures have limited countries economic growth. Countries had varying health and economic strategies in response to the epidemic. In this study, the effects of the COVID-19 pandemic in China and both the social and economic differing strategies are evaluated and this is useful for understanding the effectiveness of political strategies on the global crisis. The strategies that China followed to increase national power during the pandemic have been analyzed within the scope of economic and technological initiatives. This analysis examines; which strategies were implemented to control the COVID-19 pandemic and which response measures have been successful in China's wellbeing and the economy.

Keywords: COVID-19 Pandemic, Economic Growth, Global Crisis, China, Diplomatic Strategies.

Jel Codes: F52, 038, P35, Q38, Q48.

ÇİN'İN STRATEJİK AVANTAJI: COVID-19 PANDEMİSİNE İLİŞKİN BİR DEĞERLENDİRME

ÖZET

Çin'de ortaya çıkan Koronavirüs hastalığı tüm dünya ülkelerini etkilemiştir. Küresel sağlık alarmı verilmesiyle başlayan süreç adına koruyucu önlemler alınmaya başlanmış ve bu önlemler birçok ulus için sınırlandırıcı nitelikte olmuş, ekonomik büyümeyi büyük ölçüde etkilemiştir. Pandemi dönemine yanıt olarak, hasar derecesi doğrultusunda ekonomi ve sağlık politikaları edinilmiştir. Çin'de salgın ilerlemesinin kademeli kontrolünü değerlendiren bu çalışma; farklı politik stratejilerin salgın müdahalesinde başarılı olup olmadığını sorgulama ve salgının, kitleler üzerindeki sosyal ve ekonomik

* Ege Üniversitesi, 92gulburcu@gmail.com, 0000-0001-5132-1822

Makale Geçmişi/Article History

Başvuru Tarihi / Date of Application: 23 Şubat 2023

Düzeltilme Tarihi / Revision Date: 14 Temmuz 2023

Kabul Tarihi / Acceptance Date : 16 Aralık 2023

Araştırma Makalesi/Research Article

etkilerini değerlendirmesi açısından önem taşımaktadır. Bu bağlamda, çalışmada öncelikle Çin'in koronavirüs hastalığı süresince ulusal gücünü arttırmak için takip ettiği stratejiler, ekonomik ve teknolojik girişimler kapsamında analiz edilmiştir. Bu araştırma makalesinde, koronavirüs salgınının Çin üzerindeki hasar derecesi incelenmiş ve Çin'in pandemi sürecini kontrol yetisi değerlendirilmiştir. Değerlendirmede; Çin'in küresel salgın müdahalesinin hangi politik stratejiler doğrultusunda başarıya eriştiğine yanıt aranmaktadır.

Anahtar Kelimeler: *Koronavirüs salgını, Ekonomik Büyüme, Küresel Kriz, Çin, Diplomatik Stratejiler.*

Jel Kodları: F52, 038, P35, Q38, Q48.

1. INTRODUCTION

The emerging of the coronavirus pandemic in Wuhan, China, causing sudden illnesses and deaths. This epidemic, which the world was unprepared for, has led to political, social, and economic problems on a global scale. China was the first country affected by the epidemic. The rapid and irrepressible spread of the epidemic in the early stages impacted the health sector heavily. With the epidemic affecting the global economy significantly, nations began to take political measures. Despite the economic interventions and measures taken with the help of political tools, the coronavirus epidemic has been evaluated as a factor that seriously affected economic growth rates in most countries. Early 2020, the number of infections and deaths in other countries has increased at a great pace, while in China the progress of the epidemic has slowed down. It is of great importance that China, the country that survived the epidemic with the least damage due to the impact of interventions, evaluates its precautionary strategies. In this research article, first of all, the economic analysis of China before the pandemic is given and the philosophy of Confucianism and political culture are examined. During the pandemic, China's health care performance was discussed and conclusions were made about the degree of prosperity of the masses. In the following, the prevention and control strategies implemented by the Chinese government regarding the progress of the epidemic have been included. The study contains pandemic period strategies and analyses obtained through official data of the Chinese government; this will be useful for understanding and developing measures taken because of the coronavirus epidemic.

1. THE PROGRESSION OF COVID-19 IN CHINA: CONFUCIAN THOUGHT & HISTORICAL PROCESS

At the end of January 2020, the World Health Organization (WHO) issued a global health alert, and work was initiated to prevent the rapidly spreading coronavirus disease (COVID-19) in Wuhan, China. The existence of this new virus was first reported to WHO by the Centers for Disease Control and Prevention of the People's Republic of China and the National Health Commission of China, and

the world was made aware of it (Gürlevik, 2020). The history of the virus, which was declared a pandemic disease by the WHO on March 11 (Addi vd., 2020), 2020, dates back to December 2019. The fact that the number of statistical patients doubled in about 7 days and the absence of a definite treatment method greatly frightened the researchers (Kılıç, vd., 2019). According to the assessment of Chinese scientists, it was concluded that the epidemic is spreading at a great speed. Due to the inability to find targeted treatment methods for an epidemic dominated by vulnerability, the Chinese government and scientists acted jointly; vaccine development was envisaged (Lee ve Kim, 2020). The study performance of Chinese scientists faced with an irrepressible, rapidly spreading virus is focused on early diagnosis and treatment (WHO, 2020).

The newly identified threat was identified by WHO Director-General Dr. According to the assessment of Tedros Adhanom Ghebreyesus, the uncontrolled spread of this virus, which has an alarming level of spread, has attracted attention (Cucinotta ve Vanelli, 2020:91). The case increases in Guangdong, Henan, and Zhejiang provinces are also important when local monitoring of the virus, which began in Wuhan, Hubei province and has spread to other regions, is carried out. Based on regional studies, an excess of male and elderly population deaths was observed (Wang, Wang ve Wang, 2021). Worldometers, which share their numerical reviews of the epidemics occurring the world daily, have shown that the population dying has reached its peak in this process, and the frightening situation has influenced the world on many issues.

Coronavirus disease has had a critical impact on a global scale. The fact that the solution has not been reached despite the advanced technologies developed in the ultra-modern era has reinforced the defining feature of the epidemic. The problems faced by countries of the world in the political, economic, and social context can be interpreted as the main motivation underlying the national factors that are changing and increasing at this stage. Testing and quarantining of cases, and closing of public places such as schools, cinemas and concerts have brought the coronavirus disease to a global health crisis. The International Labor Organization has predicted that twenty-five million people will be unemployed due to these restrictions, which will lead to economic collapse, and the figures identified confirm this (ILO, 2021).

Before addressing the spread of the global epidemic in China and how the process is controlled, it is important to mention the culture of Confucianism in the historical background of the country's governing profile. Even today, the philosophy of Confucianism remains active. This way of thinking, defined as both religion and philosophy, has been used as a management guide for the Chinese. According to the mentioned philosophy, social order and responsibility awareness have been emphasized as key phenomena. Confucius, whose Chinese name was Kong Qiu, considered not only cultural values, but also a hierarchical social system and state structure. Based on this, China's global economic success is often attributed to this philosophy. An example that supports this idea came from

the economist Kazimierz Poznanski. Arguing that the difference in economic thinking of the Chinese is transmitted from family to children depending on the Confucian tradition, he bases this claim in his article on the fact that the Chinese focus on the phenomenon of community rather than the individual (Poznanski, 2017). Simultaneously, the author emphasized the importance of the idea of "economics for society" in another study in which the Chinese have their own schools of economics, which they call "Confucian Economics". The Confucian thought structure states that the economic principle is the market system (Poznanski, 2015). From the past to the present, China has sought ways of social development and has not ignored the social and economic differences in the regions (Guo, 2013). During this process, the rapidly developing economic reforms were followed by the Chinese government. Strategic national reconciliation has been at the core of the political transformation. The mentioned political developments can also be defined as a process in which the bond of the population is strengthened (Hui, 2017). The process started in 1978 with the encouragement of the functioning of local and private institutions and continued with the liberalization of foreign trade and investment; industrial production and labor were at the heart of strategic steps (Hu ve Khan, 1997). When the stages of China's reform and development were evaluated by some researchers, it was found that the post-reform period had achieved success with strong institutional support and a solid political structure Wu, 2014). In this context, it can be said that the yield surplus in China reached a high level from 1998-to 2005 (Wang, Zhang, Peoples, 2016).

In the 2000s, it was an undeniable reality that China was a global power. China, which has the second-largest economy in the world, is the largest energy consumer. It also has a trade power that even formidable competitors such as the United States and Japan cannot Access (Shambaugh, 2016). It has been observed that China has adopted an intermediate formula in the form of Decelerated growth, constant investment, and reduced the need for exports since 2007 (CRS, 2019). In the period between 2001 and 2008, during the Great Recession which is the difficult process in the world, was successfully circumvented in China. While the capitalist system was glorified before 2008, the capitalist system collapsed after the Great Recession and was replaced by the Maoist New Left era. The fact economic reform has gained momentum under the leadership of Xi Jinping in 2013 (Li, 2017). The speed with which China is reaching the economies of developed countries is expressed in the integration of global trade and investment. The fact that it is one of the largest trading countries in the world from an isolationist economy has created reactions around the World (Dollar, Huang, Yao, 2021). Economic growth is the focus of China's public administration. The surplus of consumption in China and its dependence on external sources should also be taken into account though this is a negative determination (Brandt, Rawski ve Lin, 2005). China's key strength is the economy, and its rise over the past three decades has been welcomed with dissatisfaction by other powers. Even in such a competitive field, China has managed to maintain its economy. Further, China has absolute power in the economy, as is

in a position to have very tight rules that have to be followed whereas other competitive powers could not due to increased free will.

2. Socioeconomic Determinants of Covid-19 Pandemic

From an epidemic process, China's impressive position in the international market has attracted attention. Therefore, this situation has increased the competitive capacity of Chinese investors (Song, Zhou ve Hurst, 2019). It is acknowledged that China has increased its international influence in global monetary relations. It is quite obvious that China, which has increased its political power through the financial system, is important in the acquisition of economic power (Helleiner, Kirshner, 2017). In essence, China has activated foreign Exchange reserves, which are supported by its banking system, in the global market. In its historical, economic observation, China has adapted to the growth rate of the polarized world order since the Industrial Revolution. In the decade beginning in 2000, China was shown to be the country with the greatest progression in GDP (gross domestic product) growth (Lin, 2011). China's GDP grew by 7,4% between 2010 and 2018. Additionally, poverty will end across the country by 2020, as suggested by Chinese policy scientists. The curious rise of China since 1978 is intended to build a crucial economy by 2049 (Dollar, Huang ve Yao, 2020).

When examining China's political and economic performance during the epidemic process and damage assessment, we should first note that the coronavirus epidemic is a developing health problem on a global scale, and led to a serious financial crisis. Quarantining of the masses, social distancing has meant a loss of both operating expenses and economic opportunities (Leung, Wu, Liu ve Leung, 2020). In this process, states have attempted to prevent the crisis caused by the epidemic within the framework of political methods. The deficient political methods regarding the communication of the virus affected all citizens in China. The communication that could not be established at the required time-damaged transparency and the information flow control that the government was trying to provide caused great damage in the management of the crisis. An example of that is the obstacles on media searches for the COVID-19 (Shangguan, Wang ve Sun, 2020). In response to the failed communication problem, the Chinese government expressed its defense by explaining that it has provided specific instructions through education to guide the public on health guidelines (WHO, 2020).

The disruption of health services during the epidemic process is not surprising: Indeed, healthcare in China has been poor since the early 2000s. And the Chinese government, in its pre-epidemic health planning (2008–2010), raised policies that prioritize the care of patients by increasing the number of beds available. With the health reform, China has focused on community health centers and focused on solving health problems in rural areas (Herd, Koen ve Noord, 2019). The aim of the health care reform has been defined as providing health care in appropriate conditions for every Chinese citizen by 2020 (GHDE, 2019). By 2020, according to *Global Health Data Exchange* statistics, the number of hospitals per 10,000 population was determined to be 0.20. In a plain expression China has lagged

behind developed countries such as Germany and Japan; During the epidemic, the excess of health services in the provinces and the rarity in rural areas drew attention and this situation was evaluated as negative in terms of the spread of the virüs (Hu, Flahault, Temerev ve Razanova, 2021). According to the information obtained from the National Health Commission of the People's Republic of China, we can say that China primarily expresses informing the masses about dealing with the epidemic as the key to success (NHC of PRC, 2020). Another basis of the Chinese government's sensitivity to the masses; at the heart of the planning of the *Chinese Center for Disease Control and Prevention* (Chinese Center for Disease Control and Prevention, 2021) is the constant presence of local institutions in case analysis to ensure increased awareness of the coronavirus, the delivery of information packages to the masses, the timeliness of control mechanisms developed in accordance with the monitoring of cases. Ma Xiaowei, President, assistant and politician of the Chinese Medical Association in the early stages of the epidemic, interpreted the management of the epidemic process as a team effort and underlined the organic link between policy and health care.

As a matter of fact, the asymmetry caused by the epidemic has made the delayed efforts made in line with the health crisis meaningless and the poor health services have not been sufficient for the patients. At the stage when the negative effects of the epidemic exceeded the domestic capacity, a large number of patients were infected with the virus and causing it to reach its peak (Sun, Xie, Yu, Jiang, Zheng ve Pan, 2021). At this point, when Chinese diplomacy could not get out of it, in the continuation of quarantine of citizens and scientific developments, China has developed a vaccine against the coronavirus epidemic. Sinopharm (Sinovac) corona 19 vaccine, manufactured by China-based, has been approved by the World Health Organization and has been declared suitable for emergency use (WHO, 2021). Other approved versions of this vaccine, which is a product of technological progress, are also available. The vaccines of Moderna, based in America, Sputnik, based in Russia, BioNTech-Pfizer, based in Germany, are also on the WHO's emergency use list (Mallapaty, 2021). According to the Hubei news, the vaccine produced by China gives hope to the whole World (Hubei-China, 2021). Considering the 2020 GDP rates, China, which has stepped into the vaccination process with large investments, has seen a serious decline in the epidemic process (Thomala, 2021). The inference obtained from the above can be interpreted as the weakness of Chinese diplomacy in the field of health care in the early stages of the fight against the epidemic. An example of the inadequacy of the health care system can be given; Feng Zijian, deputy director of the Chinese Center for Disease Control and Prevention, emphasizes a stronger control mechanism with a different desire for health reform (Xiaodong, 2020).

Considering the economic data of the epidemic-fighting period, the remarkable part is that according to the economic reform promised by the Chinese authorities in 2016, the thirteenth five-year plan; GDP will double by 2020. This plan, which corresponds to a growth figure of 6.5%, is focused on economic security (CIA, 2021). Based on World Bank data; 2019 data are calculated as 5.95%, 2020 as 2.3% (The World Bank, 2021). According to the International Monetary Fund, China will have a growth

rate of 5.1% by 2025 (IMF, 2021). There is a lot of research that the coronavirus epidemic is developing in favor of China. It is even believed that China is consciously a mediator of the spread of infection. There are also claims that the epidemic, called the Wuhan virüs (O'Brien, 2020) by the United States on the international site, has spread from Chinese experimental centers (Morse, 2021). It is known that the experimental centers cause a lot of controversy between the United States and China (Morse, 2021a). Furthermore, China's assessment by many Europeans as masked diplomacy is also an important detail. It is desirable to express that China has deliberately planned the epidemic process and will naturally survive it without damage. The fact that the United States has asked the Chinese government for transparency about the virus and is continuing to investigate it is also an example of this situation (Fact Sheet, 2021). It is assumed that price pressures will decrease in 2022 during the epidemic process. Additively it is expected that the decline will greatly recover during the pandemic period. Politicians have argued that the negative economic damage of the epidemic can be remedied by political practices, and growth of 8.0% is projected for 2021 (Okamoto, 2021). As Chinese politicians claim, the fact that political measures are keeping the epidemic under control is understood from the fact that the death toll will decrease compared to other countries in 2020 (Our World in Data, 2021). China's sensitivity to vaccination is an important detail in this regard. According to the information obtained from the State Council of the People's Republic of China; The National Health Commission stated that the vaccination processes of over 1.1 billion people in China have been completed. This process, which was completed with about 2.5 billion vaccine needles, has been interpreted as a social success (The State Council PRC, 2021).

3. China's Covid-19 Control Strategy and Strategic Analysis

Studies that examine China's economic strategy during the epidemic period argue that compared to other countries, China has survived this process with less damage (Lau ve Xiaong, 2020). Philosopher and economist Dr. Max Roser stated that the key to the success of the epidemic process is connected to the growth rate (Wiblin ve Harris, 2021). Although it has been observed that the statistical growth forecasts are not in complete agreement, among the factors affecting China's growth in Dec 2021 is the Chinese government's 'zero tolerance for coronavirus' policy. In the context of this policy, side effects (Wei, 2021) such as China's travel restrictions, reduced production, and tourism have caused difficulties, China's willingness to produce with the worlds becoming a factory and controlling the virus during the epidemic has shown symmetrical progress with a zero-tolerance policy (Baldwin ve Mauro, 2020). It has been stated that this policy, which is defined as the ability of mass mobilization, was realized with the help of the people.

The biggest difficulty in maintaining this political strategy has been caused by the delay in economic recovery. therefore, it was unclear how long this strategy could be maintained. The biggest concern arising from the end of the zero COVID strategy has been that COVID-19 cases will increase

rapidly. this, in turn, despite the relatively low pathogenicity of the Omicron variant, can lead to failure in the health system and great loss of life, so question marks have negatively affected the relevant departments of the government (Xu, Wang, vd., 2023).

The Zero Covid policy disrupted production, supply chains and consumer spending. The economic growth rate has fallen and dragged China into recession. The chances of China achieving its original 5.5 percent growth target have decreased. And in the ongoing phase of the war with Omicron, it was announced that the Asian Games (to be held in Hangzhou) have been postponed to June 2023. At an emergency meeting held by Premier Li Keqiang with 100,000 local officials across the country in the last week of May, he reported on the severity of economic downturns surrounding China and that their effects exceeded those experienced in 2020 (Morrison, Kennedy ve Huang, 2022).

In addition to the mentioned negative progress, the positive impact of the newly developed technologies has been quite large. For example, the rapid nucleic acid test allowed to diagnose patients early, detect asymptomatic infections and assess the potential risk for the entire population. In this context, mobile phones were often used for covid tracking. Given the high prevalence of asymptomatic and pre-symptomatic SARS-CoV-2 infections and the possibility of latent long-distance transmission through cold chain logistics, it was predicted that without these new technologies, the defense would remain of low value. Mathematical modeling with the help of powerful computers has also proven useful for understanding the course of a pandemic and, more importantly, evaluating the effects of prevention strategies and informing policy regulations (Tang ve Abbasi, 2021).

The often-mentioned "magic weapons" refers to all national means in China. The boards of directors of the government refer to the health, transportation and public safety branches. The "covid prevention and control headquarters", established to prevent the virus, has established a working group against COVID-19 in every school, business unit and community.

Community volunteers helped with control activities such as health education, monitoring the health of people returning from high-risk areas, providing services to people under quarantine, and ensuring high compliance with prevention and control measures. Strict organizational management, social cohesion and altruistic values of citizens were the "magic weapons" used in the fight against covid-19 at this stage (Chen, Gao, vd. 2021).

4. China's Pandemic-Era Economic Strategies

In this section, which will focus on China's economic analysis and strategies during the pandemic period and its current situation, there are important points that will shed light on the study. The activation of global value chains (Yong, 2015) (GVC) in the international arena, as well as the problems encountered in the purchase of products imported from China during the epidemic process, led to disruptions in the supply chain (World Bank, 2017). For example, when a car is produced in the

UK, it is necessary to buy tyres from China, and this trade chain indirectly includes global exposure (Baldwin ve Freeman, 2021). On the other hand, it is another detail that the financial situation of small and medium-sized enterprises and the quarantine of personnel constitute a market recession, which is the leading negative findings (Liu, Yue ve Tchounwou, 2020). The beginning of this situation was caused by the fact that China's economic growth was successful after the Second World War when it established economic organizations as an alternative to global commercial organizations (Ross, 2019). The International Labour Organization (ILO) stated that the global epidemic unskilled most of the people went to target, and in this regard, China; Social Security and skills development platform for employees, plans, and fair digitization, has revealed that they will continue to work on new business opportunities and related global collaborations (ILO, 2021). In the evaluations based on global cooperation, the United Nations mentioned that underdeveloped and developing countries can close their financial gap compared to developed countries through solidarity and that vaccine access is the only solution for the global imbalance of 2021 (Crozet, 2021).

It has been concluded that the role of government policies aimed at protecting against the devastating effects of the epidemic is great in the recovery process. Key measures include medical expenses, unemployment insurance, public investments, and tax decommissioning (CRS, 2021). In David Allen Baldwin's work *Economic Statecraft*, expressed the economy as a political tool (Liu, 2020), the phenomenon of global security, which is identified with the understanding of economic statism, has become an ancient rule in financial matters (Norris, 2010). This is how the desire for political power is at the core of China's economic measures, and economic recovery is also achieved through political strategies. The main reason why government policies are so dominant in the direction of economic growth is due to the desire for power (The World Bank, 2008). 2001 Nobel Prize-winning American economist Michael Spence stated that Asian countries such as China, which have taken early measures since the identification of the virus, are in rapid recovery and that the pandemic economy will be provided with international cooperation between the second half of 2021 and 2022, and that vaccination is binding in this sense (Spence, 2021).

Based on the project data developed in cooperation with the Oxford Economics and McKinsey Global Institute (MGI), which shed light on the problem statement of the study, it was concluded that the five trends that accelerated during the corona epidemic in China are considered to be elements of recovery & progress. These five trends are the naming of digital tools as a popular solution, the importance given to technology and domestic capital, the value of technological production in industry, consumers, and the socio-economic role of the private sector (Seong, Ngai, Woetzel ve Leung, 2021). Chinese Academy of Social Sciences, China's financial growth and technology collected for the analysis of Quantitative Economics Institute, the findings; capital, labor, and total factor productivity (The World Bank, 2020) to innovation-oriented development has concluded that enriched the country (Li, 2020). Innovation-oriented development also includes technological advances at its core, which China is very

sensitive to. The progress of the global recovery based on technological developments during the epidemic is an example of this. Therefore, the fact that China will quickly erase the negative economic traces of the pandemic period has been positively evaluated in the 2021 assessments (World Bank Group, 2021). The continuity of China's economic strategic resources is due to the fact that it has the richest human capital, which is one of the classical but unchanging reasons at its core. This element, which is at the very beginning of the national strategic resources, makes a great contribution to the Comprehensive National Power (CNP) (Dahiya, 2021) criterion (Angang ve Hounghua, 2002). Based on this information, it has been observed that low labor cost is the most powerful factor in China.

Finally, when it comes to the period called the Post-pandemic, that is, the post-pandemic period; Ministry of National Defense Spokesman Wu Qian expressed his strategies for China's military education reforms (Zhuo, 2021). Signals of change were given with global cooperation, and the necessity of effective measures and continuous progress was emphasized (Wei, 2021). One of the great details, expressed by Michael Spence in his 2021 Hong Kong Forum speech; -in line with the previous estimates mentioned in the study - is that China has emerged from the epidemic process as the only major economy. Arguing that global factors are unable to control the epidemic process by classical methods and means, Spence noted that the global economy is shifting towards Asia (Spence, 2021a). Another statement that will reinforce this statement came from Joseph NYE's 2010 TEDGlobal speech, in which Nye stated that the global power shift is shifting from West to East with the concept of 'power transition' (Nye, 2010). China's virtual commercial capacity has been evaluated as a great advantage, it is known that China boasts 42% of the world in e-commerce and also occupies a larger place than the total capacity of France, Germany, Japan, the United States, and the United Kingdom (Song, Zhou ve Hurst, 2019). On the other hand, within the scope of prioritizing the technological advances mentioned earlier during the epidemic, 5G technology, government policies on energy resources, and economic strategies can be interpreted as evaluating domestic opportunities (Zhang, 2020).

As another acquisition strategy, China's major foreign policy planning, called The Strategy of Striving for Achievement (SFA), can be discussed. This strategic guide is at the heart of the global political power gain (Xuetong, 2014). Indicating the balance of power between being overly aggressive and always being unprepared for dangers, much economic-driven political government plans similar to this reform have become the focus of the 2000s (Chen, 2014). China has presented its reform not in the direction of a revisionist transfer of power, but with a 'striving for achievement' approach (Weissmann, 2015). Although it does not adapt to the period covered by the research, traces of this political reform have been found in the modern-day political mind of China. This inference, which is identified with the strategic advances in the epidemic period under consideration, is planned for the government reforms to accelerate economic efficiency (UNDP, 2020). Another related data is; David Dollar, Yiping Huang and Yang Yao's last book, *China 2049: The Economic Challenges of Rising Global Power* was comprised in the book. As mentioned earlier, these reforms, which have their roots many years ago, were not too

surprising, but the increase in the pandemic process attracted attention. In the context of financial issues, the living standards of the masses, and economic risks in the international arena, there has been a constant need for modernization (Dollar, Huang ve Yao, 2020a).

According to American economist Geoffrey W.S. Okamoto, the key to the rapid recovery of China's epidemic process has also come from political reforms (Okamoto, 2020). The mentioned strategic steps have served to gain economic power (Grieger, 2020), and strategic steps have been evaluated as the most important factor (Rolland, 2020) in increasing China's power distance during the pandemic period. The most accurate conclusion to be reached from the above is that the coordinated approach of the state mechanism serving the process of China's recovery and the economic consensus of the strategies developed have allowed the epidemic to be controlled. China's success in taking advantage of opportunities arising from the crisis is an accepted reality. Though China's lack of discipline, as we have already mentioned, regarding human rights and all kinds of social comforts is an undeniable detail (Hilpert ve Stanzel, 2021). According to The Washington Post, the analogy of "rich country, poor citizen" has been used to say that China's rising economic values are not felt by the public (Shih, 2021). In line with the mentioned macroeconomic measures, in addition to the performance of overcoming the epidemic; as a point that China's policymakers should be careful of, the quality of life of the society should be (Soomro, Mangi ve Shah, 2021).

As President Xi Jinping begins his third five-year term, he has stressed that China's future is uncertain. Covid-19, solid "zero covid" spoke about the impact on China's slowing economic growth and underlined that China is facing increasing geopolitical tensions with America (The Economist, 2023). An important issue at this stage was how the Ukrainian war could change China's approach to Taiwan. There have been growing concerns from the United States and the region as Beijing rapidly expands its navy, militarizes islands in the South China Sea, tries to forge security agreements in the South Pacific, and escalates rhetoric around disputed territorial claims.

Despite the wide differences in the geopolitical circumstances of Russia and Ukraine, the optics of a seemingly more powerful aggressor launching an attack driven by a vision of unification has increased the focus on China's intentions towards Taiwan. It has been assessed that it is uncertain whether China will use force to take Taiwan in the future, and it is likely that Beijing's decision-making process will be shaped not only by evaluating military capability, but also by taking into account possible non-military reactions of the United States and allies (Mccarthy, 2023).

Compared to the situations of Taiwan and Ukraine, Moscow's goals cover the entire country, but China must pass through the Taiwan Strait, a 180-kilometer body of water, in order to reach the island nation of Taiwan, a much smaller military target (Egli & Amonson, 2023). The war in Ukraine, where there is an indirect conflict between Russia and the United States and NATO, maintains China's key role on the international area, and some researchers claim that China is the "winner" of the Ukrainian

war. The war in Ukraine is not over yet, and the consequences of the war on relations between the United States and China have been considered by many experts as the key to future peace and stability (Security Science Journal, 2023).

When the global effects of the war in Ukraine on China are evaluated, Ukrainian victory evaluated by the benefits of the Taiwan (Mazza, 2023). The phrase “Ukraine today, Taiwan tomorrow” is also circulating in Taiwanese society and beyond. According to the TPOF survey, 59.7 percent of Taiwanese people are worried that Taiwan may one day follow in Ukraine's footsteps and potentially have to face a Chinese military invasion alone. The fact that China has never renounced the use of force to occupy Taiwan, and Beijing's military pressure on the island has been increasing in recent years, may lead Taiwan to demand support from the international community to ensure its security (Yang ve Hsiao, 2023), and this may create some obstacles to China's peaceful rise. China's attitude towards Ukraine and favoritism towards Russia have raised concerns about the credibility of the Chinese government, especially in Eastern European countries. US intelligence announced in February 2023 that China is considering supplying lethal weapons to Russia, it is causing serious concern in European capitals. If Beijing actually delivers weapons or ammunition to Russia, despite assurances to the contrary, China's relations with most of Europe may pass the breaking point (Culver ve Kirchberger, 2023). To sum up, the balances in China's relationship with Europe are in an uncertain state. The sense of fear and insecurity that China has instilled in its neighbors has shown itself especially in the Taiwan incident. The deterioration of diplomatic relations with the United States and the rapprochement with Russia have been negatively evaluated by the supporters of the European Union and Ukraine in the international arena.

In China's position on the world stage, its relations with the states in Central Asia, East and South Africa and Southeast Asia, where its investments are growing rapidly, play an important role. It can be said that the type of order that China has chosen and how the United States will react to this choice determine both China's economic and political future in a way. From the geopolitical point of view, the center of gravity of the global system, centered on the United States and Europe, continues to shift in the direction of Asia. In particular, the power shift in the world economy has been motivated by the “Covid-19 pandemic”, “Trade Wars” and the “Ukrainian War” which are evaluated in that article. The impact of Russia's invasion of Ukraine has been felt very intensively on the island of Taiwan, as mentioned above. Although Ukraine and Taiwan differ in many ways, they have faced similar strategic dead ends under the influence of major powers. The ideas of Russian President Vladimir Putin and Chinese President Xi on Taiwan are on the same plane. The war defines Sino-Russian relations as friendship and is a negative marker on Sino-European and Sino-American relations. (Caşın, Kısacık ve Donduran, ÇHC-Birleşik Krallık İlişkileri, 2022). In 2023, upon reviewing current data, it has been observed that the number of fatalities has risen following the abolishment of precautionary measures

(Euronews, Fred Hutchinson C.C, 2023). Based on the current data, it is reported that approximately 1.4 billion people in China have been infected by Covid-19 (Bo Gu, VOA, 2023).

In summary, China has experienced a notable economic slowdown in 2023 since the early stages of the pandemic. This deviation from the basic business cycle is evident, and the obtained data highlight China's decelerating growth.

5. Conclusion

The coronavirus epidemic that began in December 2019 in the Chinese city of Wuhan has caused many diseases and deaths around the world. China, the first country to report the virus, has experienced major disruptions in how to control this health crisis that it was caught unprepared for and has suffered huge losses in the early stages of the epidemic. In the following stages, the measures taken to minimize the losses have been put into practice; many measures have been taken in the fields of health and economics. At this point, it was observed that the epidemic was quickly controlled, and the epidemic situation in China had greatly improved compared with other countries. Important details obtained from the study were the coordinated progress of diplomacy and scientists, as well as China's discovery of the vaccine and the rapid completion of the vaccination process. In relation to the phenomenon of acting with the consciousness of a 'community' instead of individuality, which is advanced from the philosophy of Confucianism, this is a statement that reinforces success in the epidemic process. The implementation of community-based studies on the epidemic process, which is found in many current health reforms, is an example of this assessment.

Notably, technological advances have reached the highest levels during the epidemic period. Technological advances, which are a critical detail, have been included in almost all of China's precautionary strategies. The epidemic process can also be defined as a period that increased digitalization, and China's existing major policies contain technological propositions. The fact that the first and most dominant of the 5 trends accelerating in the epidemic process; 'digital tools as popular solutions' confirms the judgment reached. Additionally, China's virtual commercial capacity is considered a great success, and its leading e-commerce rate worldwide is identified as a factor that mitigates the degree of damage in the epidemic process. The inference that destruction is decreasing within the scope of ensuring rapid control of the pandemic is identified with China's coronavirus management process.

As another element of success, human capital, which is at the heart of the economic planning of Chinese strategists, can be cited as. This element, which is one of the leading national strategic resources, can be transferred within the comprehensive national power and is the most influential economic basis for epidemic-era strategies. The economic focus of China's political reforms, which are the key to success, which have been identified as the country with the most minor economic destruction, is at a very deep level. The effectiveness of the political strategies included in the study during the pandemic

period has shown that they serve to accelerate economic efficiency. The 'need for continuous modernization', reinforced by China's sensitivity to evaluating opportunities arising from the crisis, can also be interpreted as the key to China's rapid recovery from the epidemic process. It is concluded that the control of the epidemic in China is achieved through the coordinated approach of the state mechanism and the economic Deconstruction of the strategies developed, the distance of power it puts between it and other countries, the economy of the epidemic in China. In the assessment of the future; in the context of China's GDP performance, the deprivation of economic propositions and policies can lead to destruction. However, it has been analyzed that the strategic steps taken to control the epidemic and ensure prosperity will not harm China's economic growth rate during the post-pandemic period.

Upon analyzing the 2023 data, it becomes apparent that China's growth has decelerated. Despite maintaining a prominent global position, there are indications that the country has experienced a decline internally.

REFERENCES

Addi, R., Benksim, A. ve Cherkaoui, M. (2020) "Oral COVID-19 Disclosing Test: A Novel Rapid Technique in Infection Diagnosis", *The Open Public Health Journal*, 13: 455.

Amonson, M., (2023) "The Ambitious Dragon", *Journal of Indo-pacific Affairs*, 1: 53.

Angang, H. ve Honghua, M. (2002) "The Rising of Modern China: Comprehensive National Power and Grand Strategy", *Strategy & Management*, 3: 25.

Baldwin, R. Ve Freeman, R. (2020) <https://voxeu.org/article/covid-concussion-and-supply-chain-contagion-waves> (30.11.2021).

Baldwin, R. ve Mauro, W. (2020) *Mitigating the COVID Economic Crisis: Act Fast and Do Whatever It Takes*, London, CEPR Press..

Blumenthal, D., Kagan, F. (2023) <https://www.understandingwar.org/backgrounders/china-taiwan-weekly-update-april-28-2023> (29.06.2023).

Bou, G., (2023). <https://www.voanews.com/a/china-s-latest-covid-wave-may-hit-65-million-a-week-with-mild-symptoms-/7125717.html> , (20.11.2023).

Brandt L., Rawski T. ve Lin, G. (2005) "China's Economy: Retrospect and Prospect ", *Asia Program Special Report*, 129: 4.

Chen, D. (2014) "Chinese Foreign Policy Needs Major Reform", <https://thediplomat.com/2014/08/chinese-foreign-policy-needs-major-reform/> , (30.11.2021).

Chen, Q., Rodewald, L., Lai, S. Ve Gao, G. (2021) <https://doi.org/10.1136/BMJ-2021-066169> (30.06.2023).

- Chinese Center for Disease Control and Prevention, <https://www.chinacdc.cn/en/> , (25.11.2021).
- Congressional Research Service (2019) "China's Economic Rise: History, Trends, Challenges, Implications for the United States", <https://sgp.fas.org/crs/row/RL33534.pdf> , (24.11.2021).
- Congressional Research Service (2021) <https://crsreports.congress.gov/product/pdf/IF/IF11667> (30.11.2021).
- COVID-19 Prevention and Control (2002), <https://www.chinacdc.cn/en/COVID19/202002/P020200310326619051741.pdf> , (25.11.2021).)
- Crozet, M. (2021) "Pandemic Impact on Jobs, Worse Than Expected: ILO", United Nations News, <https://news.un.org/en/story/2021/10/1104122> (30.11.2021).
- Cucinotta, D., Vanelli, M. (2020) "WHO Declares COVID-19 a Pandemic", Acta Biomed, 1:157.
- Culver, J. Ve Kirchberger, S. (2023) <https://www.atlanticcouncil.org/in-depth-research-reports/report/us-china-lessons-from-ukraine/> (03.07.2023).
- Dahiya, R. <https://idsa.in/askanexpert/conceptofComprehensiveNationalPower> (30.11.2021).
- Dollar D., Huang Y. ve Yao, Y. (2021) "Global Clout, Domestic Fragility", Finance & Development, <https://www.imf.org/external/pubs/ft/fandd/2021/06/pdf/the-future-of-china-dollar-huang-yao.pdf> (25.11.2021).
- Dollar D., Huang Y., ve Yao, Y. (2020) "The COVID-19 Recession is a Good Time to Accelerate Chinese Reform", <https://www.brookings.edu/blog/order-from-chaos/2020/07/07/the-covid-19-recession-is-a-good-time-to-accelerate-chinese-reform/> / (30.11.2021).
- Dollar D., Huang, Y., Yao, Y. (2020) "China 2049: Economic Challenges of a Rising Global Power", Foreign Policy, https://www.brookings.edu/wp-content/uploads/2020/01/FP_20200106_china_2049_dollar_huang_yao.pdf (25.11.2021).
- Euronews, <https://tr.euronews.com/2023/08/25/arastirma-cinde-covid-19-tedbirlerinin-aniden-kaldirilmesi-sonrasi-iki-ayda-iki-milyon-ins> , (20.11.2023).
- Fact Sheet (2021) <https://2017-2021.state.gov/fact-sheet-activity-at-the-wuhan-institute-of-virology/index.html> , (28.11.2021).
- Global Health Data Exchange (2019) https://eng.stat.gov.tw/public/data/dgbas03/bs2/yearbook_eng/y021.pdf (25.11.2021).
- Global Value Chain Development Report (2017), "Measuring And Analyzing The Impact Of GVCs on Economi Development", International Bank for Reconstruction and Development/The World Bank, ss. 16-17.

Grieger, G. (2020)

[https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2020/659407/EPRS_BRI\(2020\)659407_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2020/659407/EPRS_BRI(2020)659407_EN.pdf), (02.12.2021).

Guo, R. (2013) *Understanding the Chinese Economy*, Academic Press (Chapter 15: Understanding the Chinese-Speaking Economies), 256.

Gürlevik, S. (2020) “Koronavirüsler ve Yeni Koronavirüs SARS-CoV-2”, *Current Literature*, 14: (1): 47.

Helleiner, E. ve Kirshner, J. (2017) “Yeni Çin Seddi”, İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları.

Herd, R., Koen, V. and Noord, P. (2021) “China’s Emergence as a Market Economy: Achievements and Challenges”, OECD contribution to the China Development Forum 20-21 March 2011, Beijing: 11.

Hilpert, H.G. ve Stanzel, A. (2021) “China – Winning the Pandemic... for Now”, German Institute for International and Security Affairs, SWP Comment: 1, https://www.swp-berlin.org/publications/products/comments/2021C01_China_PandemicWinner.pdf, s. 4, (02.12.2021).

Hu, X., Flahault, A., Temerev, A. and Rozanova, L. (2021) “The Progression of COVID-19 and the Government Response in China”, *Int. J. Environ. Res. Public Health*, 18, 3002: 5.

Hu, Z. ve Khan, M. (1997) “Way Is China Growing So Fast?”, *International Monetary Fund, Economic Issue*, 8: 1.

Hubei-China, (2021), http://en.hubei.gov.cn/special/hubeiglories_2021/latestreports_2021/202104/t20210409_3460757.shtml (28.11.2021).

Hui, W. (2017) “Çin’in Yirminci Yüzyılı”, İstanbul: Yordam Kitap.

International Labor Organization (2021) https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/@dgreports/@dcomm/documents/briefingnote/wcms_767028.pdf (22.11.2021).

International Labour Organization, (2021) https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/---exrel/documents/publication/wcms_550919.pdf (30.11.2021).

International Monetary Fund, Country Data: <https://www.imf.org/en/Countries/CHN> (28.11.2021).

Kılıç A., Kara F., Alp E. ve Doğanay M., (2020) “New Threat: 2019 Novel Coronavirus Infection and Infection Control Perspective in Turkey”, *North Clin Istanbul*, 7(2): 96.

Lau, L., ve Xiong, Y. (2020) The Covid-19 Epidemic in China: (Chapter 8: International Comparisons), <https://doi.org/10.1142/11890> (30.11.2021).

Lee, S., ve Kim, J. (2020) “Coronavirus Disease 2019 (COVID-19): Pandemic and the Challenge of Public Health”, Korean Journal of Family Practice, 10 (2): 87.

Leung, K., Wu, J., Liu, D. ve Leung, G. (2020) “First-wave COVID-19 transmissibility and severity in China outside Hubei after control measures, and second-wave scenario planning: a modelling impact assessment”, Lancet, 395: 1382.

Li, M. (2017) “Çin ve 21. Yüzyıl Krizi”, İstanbul: Yazılama Yayınevi.

Li, P. (2020) “The Outlook for China’s Innovation-driven Development Beyond COVID-19”, Cultures of Science, 3 (4): 239.

Lin, J.Y. (2011) “China and the Global Economy”, China Economic Journal,, (4) 1: 10-11.

Liu, L. (2020) “New Techniques of Economic Statecraft”, China International Strategy Review, 2: 241.

Liu, W., Yue, X. and Tchounwou, P.)2020) “Response to the COVID-19 Epidemic: The Chinese Experience and Implications for Other Countries”, Int. J. Environ. Res. Public Health 17, 2034: 4.

Living in the Chinese Cosmos, “Confucius and the Confucian Tradition”, <http://afe.easia.columbia.edu/cosmos/ort/confucianism.htm#top> , (24.11.2021).

Mallapaty, S. (2021) “WHO Approval of Chinese CoronaVac COVID Vaccine Will Be Crucial to Curbing Pandemic”, <https://www.nature.com/articles/d41586-021-01497-8> , (28.11.2021).

Mazza, M., (2023) “Three Scenarios for Ukraine’s Future and the Implications for Taiwan”, Global Taiwan Brief 8: 12.

McCarthy, S. (2023) <https://edition.cnn.com/2023/06/02/china/shangri-la-dialogue-china-challenge-taiwan-ukraine-intl-hnk/index.html> (03.07.2023).

Morrison, J., Kennedy, S., ve Huang, Y. (2022) China’s Zero-COVID: What Should the West Do?, CSIS.

Morse, S. (2021) <https://www.healthcarefinancenews.com/news/coronavirus-likely-escaped-wuhan-lab-says-former-cdc-director-robert-redfield> , (28.11.2021).

Morse, S. (2021) <https://www.healthcarefinancenews.com/news/coronavirus-likely-escaped-wuhan-lab-says-former-cdc-director-robert-redfield> (28.11.2021.)

National Geographic, <https://www.nationalgeographic.org/encyclopedia/confucianism/> (24.11.2021).

National Health Commission of the People's Republic of China, http://en.nhc.gov.cn/2020-04/21/c_79464.htm , (25.11.2021).

Norris, W. (1999) "Economic Statecraft with Chinese Characteristics: The Use of Commercial Actors in China's Grand Strategy", Princeton University: Doctor of Philosophy in Political Science, 30.08.2010, <https://core.ac.uk/download/pdf/4427059.pdf> (30.11.2021).

Nye, J. (2010) https://www.ted.com/talks/joseph_nye_global_power_shifts/transcript?language=tr#t-267098 (30.11.2021).

O'Brien, R., (2020) "Trump on China Putting America First", The White House 2020, <https://trumpwhitehouse.archives.gov/wp-content/uploads/2020/11/Trump-on-China-Putting-America-First.pdf> (28.11.2021).

Okamoto, G. (2020) "Securing China's Post-Pandemic Recovery: Deeping Reforms and Pursuing Rebalancing", <https://www.imf.org/en/News/Articles/2020/09/24/sp092420-securing-china-s-post-pandemic-recovery> (30.11.2021).

Okamoto, G., (2021) "China's Post-Pandemic Growth: Deeping Reforms and Pursuing Rebalancing", <https://www.imf.org/en/News/Articles/2021/09/23/sp092221-Chinas-Post-Pandemic-Growth-Deepening-Reforms> (28.11.2021).

Our World in Data, <https://ourworldindata.org/coronavirus/country/china> (29.11.2021).

Poznanski, K. (2015) "Confucian Economics: The World at Work", World Review of Political Economy, (6)2: 208.

Poznanski, K. (2017) "Confucian Economics: How is Chinese Thinking Different?", China Economic Journal, 1: 363.

Rolland, N. (2020) "China's Pandemic Power Play", Journal of Democracy, Johns Hopkins University Press, 3: 25-26.

Ross, R. (2019) "On the Fungibility of Economic Power: China's Economic Rise and The East Asian Security Order", European Journal of International Relations,25 (1): 318.

Security Science Journal (2023) <https://www.securityscience.edu.rs/index.php/journal-security-science/issue/view/7> , 4: 1 (20.11.2023).

Seong, J., Ngai, J., Woetzel J. ve Leung, N. (2020) "Fast forward China: How COVID-19 is accelerating 5 key trends shaping the Chinese economy", Understanding Chinese Consumers: Growth Engine of the World, 1: 12.

Shambaugh D., (2016) "Çin Küreselleşme Yolunda", İstanbul: Yarın Yayınları.

Shangguan,Z., Wang, M. and Sun, W. (2020) “What Caused the Outbreak of COVID-19 in China: From the Perspective of Crisis Management”, *Int. J. Environ. Res. Public Health*, 17, 3279: 5.

Shih, G. (2021) https://www.washingtonpost.com/world/asia_pacific/china-economy-growth-coronavirus/2021/01/17/2138ef2c-5935-11eb-a849-6f9423a75ffd_story.html (02.12.2021).

Song, L., Zhou, Y. ve Hurst, L. (2019) *The Chinese Economic Transformation*, (Chapter 14: “The impact of Chinese state capital during the iron ore boom”), Australian National University Press, Australia: 287.

Song, L., Zhou,Y. ve Hurst, L. (2019) *The Chinese Economic Transformation*, Australian National University Press.

Soomro, B., Mangi, S.N. ve Shah, N. (2021) “COVID-19 complications and economic recovery of China: guidelines for other economies”, *Journal of Economic and Administrative Sciences*, 1: 11.

Spence, M. (2021) “The Shape of Global Recovery”, Project Syndicate, <https://www.project-syndicate.org/commentary/vaccinations-restore-overall-economic-growth-advanced-economies-by-michael-spence-2021-03> (30.11.2021).

Spence, M.(2021) “Don’t Expect High-Speed Change”, Hong Kong Forum on U.S.-China Relations, <https://www.chinausfocus.com/special/2021forum/remarks/20894.html> (30.11.2021).

Stanford SoM Ethnogeriatrics, “Cultural Beliefs and Practices: Role of Confucianism”, <https://geriatrics.stanford.edu/ethnomed/chinese/fund/beliefs.html> (24.11.2021).

Sun, S., Xie, Z., Yu, K., Jiang, B., Zheng, S. and Pan, X. (2021) “COVID-19 and healthcare system in China: challenges and progression for a sustainable future”, *Globalization and Health*, 17: 14: 2.

Tang, J. Ve Abbasi K. (2021) <http://dx.doi.org/10.1136/bmj.n2806> (30.06.2023).

The Economist, (2023) https://www.economist.com/podcasts/2023/01/02/how-will-china-navigate-its-post-pandemic-challenges-in-2023?utm_medium=cpc.adword.pd&utm_source=google&ppccampaignID=18151738051&ppcadID=&utm_campaign=a.22brand_pmax&utm_content=conversion.direct-response.anonymous&gclid=EAiaIQobChMIj5fZjJfy_wIVmN2yCh26EwUpEAAYASAAEgJMIPD_BwE&gclsrc=aw.ds (02.07.2023).

The Growth Report: Strategies for Sustained Growth and Inclusive Development, 2008, The International Bank for Reconstruction and Development / The World Bank, Washington DC, ISBN: 978-0-8213-7491-7: 14-15.

The State Council Information Office Held a Press Conference on the Central Steering Group's Guidance on the Progress of Epidemic Prevention and Control and Medical Treatment (2020) http://www.gov.cn/xinwen/2020-02/28/content_5484713.htm , (25.11.2021).

The State Council The People's Republic of China (2021) http://english.www.gov.cn/statecouncil/ministries/202111/30/content_WS61a5e06bc6d0df57f98e5cce.html , (30.11.2021).

The World Bank Document: <https://openknowledge.worldbank.org/bitstream/handle/10986/33993/Chinas-Productivity-Slowdown-and-Future-Growth-Potential.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (30.11.2021).

The World Bank, <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.KD.ZG?locations=CN> (28.11.2021).

The World Factbook, China, (2021) <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/china/#economy> , (28.11.2021).

Thomala, L. (2021) <https://www.statista.com/topics/5898/novel-coronavirus-covid-19-in-china/#dossierKeyfigures> (28.11.2021).

United Nations Development Programme in China, (2020) https://www.cn.undp.org/content/dam/china/docs/Publications/EN_Assessment%20Report%20Impact%20of%20COVID-19%20Pandemic%20on%20Chinese%20Enterprises.pdf , (30.11.2021).

United Nations ECLAC: "Measuring the Effect of COVID-19 with a View to Reactivation", COVID-19 Special Report, No. 2: 19. https://repositorio.cepal.org/bitstream/handle/11362/45477/6/S2000285_en.pdf , 30.11.2021).

Wang B., Zhang G. ve Peoples, J. (2016) "Decomposing Productivity Growth in Chinese Manufacturing", Asian Journal of Empirical Research, 11: 279.

Wang, T., Wang, Q., Wang, J. (2021) "Epidemiological features of Corona Virus Disease 2019 in China", E3S Web of Conferences 251, 02038: 2.

Wei, L. (2021) "China Singapore Hold Eight Defence Policy Dialogue", http://eng.mod.gov.cn/news/2021-09/15/content_4894934.htm Ministry of National Defense People's Republic of China, (30.11.2021).

Wei, S. (2021) "Why Is China's Growth Rate Falling So Fast?" <https://www.project-syndicate.org/commentary/why-is-china-gdp-growth-rate-falling-so-fast-by-shang-jin-wei-2021-11> (30.11.2021).

Weissmann, M.(2015) "Chinese Foreign Policy in a Global Perspective: A Responsible Reformer "Striving For Achievement"", 3: 151.

Wiblin, R. ve Harris, K. <https://80000hours.org/podcast/episodes/max-roser-our-world-in-data/> (30.11.2021).

Woldometers, <https://www.worldometers.info/coronavirus/> (22.11.2021).

World Bank Group (2021) <https://www.worldbank.org/en/country/china/publication/china-economic-update-june-2021> (30.11.2021).

World Health Organisation (2020) <https://www.who.int/docs/default-source/coronaviruse/who-china-joint-mission-on-covid-19-final-report.pdf> (22.11.2021).

World Health Organization (2020) <https://www.who.int/docs/default-source/coronaviruse/situation-reports/20200121-sitrep-1-2019-ncov.pdf> (25.11.2021).

World Health Organization (2021) <https://www.who.int/news/item/07-05-2021-who-lists-additional-covid-19-vaccine-for-emergency-use-and-issues-interim-policy-recommendations> (25.11.2021).

Wu, H. (2014) “China’s Growth and Productivity Performance Debate Revisited”, Economics Program Working Paper Series, The Conference Board China Center, Beijing, EPWP #14 – 01: 4.

Xiaodong, W. (2020) <https://www.chinadaily.com.cn/a/202007/27/WS5f1e32a0a31083481725c2b5.html> ,(28.11.2021).

Xu, C., Wang, X., Hu, H., Qin, H., Wang, J., Shi, J. Ve Hu, Y., (2023) A Sequential Re-opening of Provinces for China’s Zero COVID Policy, Naturemedicine, <https://doi.org/10.1038/s41591-022-02177-4> (01.07.2023).

Xuetong, Y. (2014) “From Keeping a Low Profile to Striving for Achievement”, The Chinese Journal of International Politics, Oxford University Press.7, 2: 153.

Yong, L. (2015) Global Value Chains and Development, “UNIDO’s Support towards Inclusive and Sustainable Industrial Development”, United Nations Industrial Development Organization, s. 7.

Zhang, L. (2020) Global Economy and China’s Economy in 2021, “Opportunities and Challenges Facing China’s Economy in 2021, <https://www.pwccn.com/en/research-and-insights/global-economy-and-china-economy-in-jan2021.pdf> (30.11.2021).

Zhuo, C. (2021) “China to Host 2nd Int’l Forum on Military Education”, http://eng.mod.gov.cn/news/2021-11/26/content_4899724.htm (30.11.2021).

KİTAP İNCELEMESİ

Elif ARPACI

Charles TILLY (2016), “Avrupa’da Devrimler 1492:1992” Çeviri: Arıkan, Özden. Alfa Yayınları, 1. Basım, İstanbul.

Charles Tilly *Avrupa’da Devrimler 1492-1992* adlı çalışmasında, belirtilen tarihler arasında Avrupa’da gerçekleşen devrimlerle ilgili sağlam analizler içeren ifadelerde bulunmaktadır. Bu çalışmada Tilly tarafından bu devrimler: “...devrimci süreçlere dâhil sistemli, tarihsel bir temele oturtulmuş, devletlerin oluşumu ve rutin siyasal çekişmeler konusundaki bilgi birikimi...” (Tilly, 2016: 20) ile sistemli bir şekilde analiz edilir ve anlamlandırılır. Bu analiz Felemenk, İber Yarımadası, Britanya, Fransa, Rusya ve Balkanlar olmak üzere ayırt edilen bölgelerin fiziksel özellikleri çerçevesinde, insanların 1492-1992 tarihleri arasında sahip olduğu yaşam şartları göz önünde bulundurularak ortaya konmuştur. Böylelikle uluslararası sistemde radikal değişikliklere sebebiyet veren önemli iki tarihin başlangıç ve bitiş olarak ele alınmasının yanı sıra, tarihsel zeminle birlikte coğrafi özelliklerin de ayırt edici unsur olarak temellendirildiği bir düzende devrimler analiz edilmiştir.

Yukarıda belirtilen bakış açısı dâhilinde Tilly, öncelikle kuramsal bir bakış açısı ile sunmak adına ‘Devrim, Devrim Durumları ve Devrim Sonuçları’ kavramlarını açıklayarak çalışmasını çerçeveledir. Akabinde bölgelerin dâhil olduğu tarihsel temeli dikkate alarak bugünkü ulus-devlet anlayışına ulaşmanın mantığını, bu kuramsal çerçeve üzerinden açıklar. Son olarak ise yazar bölge bölge incelemelerde bulunarak ulus-devlet oluşumunun devrimlerle şekillendiği süreci hem tarihsel hem de coğrafi temellere dayandırarak devrim analizlerini detaylandırır. Böylelikle ulus devletlerin geleceğine dair varlığını sürdüremeyeceği şeklindeki fikrini ortaya koyarak çalışmasını sonlandırır.

Burada yazarın amacı devrimler arasında klasik olarak benzerlik ya da neden-sonuç ilişkisi kurmak yerine; Avrupa’da gerçekleşen devrimlerin bugünkü ulus-devletlerin oluşumuna nasıl zemin hazırladığını güçlü analizler içeren kuramsal bir çerçevede ifade etmektir. Tilly’nin analizlerinin bu kadar güçlü olmasının sebebi ise yazarın bir formülasyon amacı güden nedensellik çıkmazı içinde ilerlemeye çalışmak yerine; insan doğasını ekonomik düzen ve bu insanların sahip olduğu fiziksel imkanlar üzerinden anlamaya çalışması olmalıdır. Böylelikle yazar tarafından ortaya konan analizleri

* Bandırma Onyediy Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, elifarpacielt@gmail.com, ORCID: 0000-0002-8766-3055

Makale Geçmişi/Article History

Başvuru Tarihi / Date of Application: 11 Mayıs 2023

Düzeltilme Tarihi / Revision Date: 14 Temmuz 2023

Kabul Tarihi / Acceptance Date : 29 Ağustos 2023

Kitap İncelemesi/Book Review

benzerlik üzerinden okumak yerine, her biri farklı yolları seçmiş kişilerin, seçtiği yollarda apayrı maceralar yaşasalar da en nihayetinde aynı şehre ulaşması benzetmesi ile anlamlandırabiliriz: Bütün toplumlar öznel devrimlerini yaşasalar da vardıkları nokta ulus devletler olmuştur.

Tilly Avrupa’da gerçekleşen devrimleri ele alırken özellikle iki tarih seçmiştir. İlki Amerika’nın keşfi olan 1492, ikincisi ise Sovyetler Birliğinin dağıldığı tarih olan 1992’dir. Her iki tarih de Avrupa’da yaşanan köklü değişikliklere atıf yaparken, burada devrimleri oluşturan zeminler hazırlamıştır. Diğer bir deyişle devrimler için zemin hazırlayan bu gelişmelerle birlikte bu tarihler arası devrimci durumlar çoğalmış ve çeşitlenmiştir. Bu tarihler arası yaşanan değişimleri ele alan yazar kitap boyunca “Avrupa devrimlerinin karakterindeki değişimleri ve çeşitlilikleri gösteren tutarlı bir anlatım” ortaya koymaya çalışır (Tilly, 2016: 38). Yazar burada devrimin belli bir formülasyonu olmadığını savunsa da Avrupa’daki devrimlerin gelişimine dair benzerlikler üzerinden güçlü analizler yapmaktadır: “Çeşitli devletlerde, bir yandan rutin siyasetin karakterini ve uzun vadede yerel topluluk, himaye eden-edilen ile hanedan düzeyindeki devrimci durumlardan milliyetçiliğe ve sınıf ittifakına dayalı devrimci durumlara geçişini tanımlayan ve bu olası koşulların hem gerçekleşme ihtimalini hem de izleyeceği yolu belirleyen mekanizmaları arka arkaya gözden geçirmiş bulunuyoruz” (Tilly, 2016: 320).

Amerika’nın keşfiyle yeni ufuklara yelken açan Avrupa, zenginliğine zenginlik katarak dünyada ticareti en iddialı şekilde yürüten kıta olma yolunda ilk adımını atmıştır (Tilly, 2016: 40). Osmanlı İmparatorluğu döneminde Doğu Avrupa üzerinden Asya’ya uzanan ticaret yollarının Müslümanlarca ele geçirilmesi Avrupa’yı yeni keşiflere iterken, Avrupa keşfettiği yollarla birlikte dünyada ticaretin yeniden şekillenmesine, dolayısıyla devletler arası ilişkilerin yeniden şekillenmesine ve daha içerde halkların yeni sosyal sınıflar oluşturarak devlet içi taleplerin farklılaşmasına sebebiyet vermiş; tüm bunlar 1492 yılı itibariyle devrimci durumların çoğalması ile sonuçlanmıştır. Özellikle Vestfalya Antlaşması sonrası ve 18. Yüzyıl itibariyle Fransız ihtilali ile ulus devlet sisteminin yayılması, milliyetçi ideolojinin popülerlik kazanması, Sanayi İnkılabı ve liberal ekonominin yaygınlaşarak kapitalizmin yükselmesi, Avrupa’yı yeni bir yapılanmanın içine sokmuş ve bu yapılanma sürecinde gerçekleşen devrimler, devrimci durumları açısından farklılaşsa da devrimci sonuçlar açısından -iktidarın el değiştirmesi sureti ile- oldukça benzer bir seyir izlemiştir. Bu kitapta tam olarak bu seyir güçlü analizlerle ortaya konmaktadır.

Yazarın çalışmasını kuramsal olarak tanımladığı ilk bölümde ‘Devrim, Devrim Durumları ve Devrim Sonuçları’ açıklanır. Kuramsal çerçeveyi anlamlandırmak adına bu 3 ana ifadenin tanımı kitaba göre yapılmalıdır. Öncelikle devrim; “Çekişme halindeki taraflardan oluşan en az iki ayrı bloğun, devletin denetimini ele geçirmek üzere birbiriyle uzlaşması imkânsız taleplerde bulunduğu ve devletin egemenlik alanı içinde yaşayan nüfusun önemli bir bölümünün bu blokların talepleri doğrultusunda bölündüğü bir süreç sonucunda, devlet iktidarını el değiştirmesi” olarak tanımlanır (Tilly, 2016: 75). Bu noktada devrimin gerçekleşmesi için iktidarın kuvvet yoluyla el değiştirmesi şartı akılda tutulmalıdır.

Böylelikle devrimler aktörlerine göre şekillenir. Avrupa'daki devrimleri incelerken Avrupa'nın coğrafi olarak anlamlandırıldığı başlıklara bakılacak olursa, Avrupa'da her bir bölümün jeopolitik konumu dâhilinde devrim aktörlerini ve devrim durumlarını nasıl oluşturduğunu görebiliriz. Bu noktada Tilly ticari anlamda zengin Felemenk bölgesinde 'sermayeye dayalı' devrimlerin, ticaretin gelişmediği Balkanlarda 'zorlamaya dayalı' devrimlerin ve ticari anlamda gelişkin olsa da Müslümanlar ile çatışmalar yaşayan ve mücadelelerde yönetime destek veren soyluların ayrıcalıklar elde etmesi ile ortaya çıkan anlaşmazlıkların yaşandığı İber Yarımadası'nda ise 'hem sermaye hem de zorlamaya dayalı' devrimler gerçekleştiğini vurgular (Tilly, 2016: 139).

Devrim durumları ve devrim sonuçları ise devrimin bileşenleridir ve biri olmadan diğeri gerçekleşebilir. Bu noktada Tilly trafik sıkışıklığı benzetmesini kullanır: Trafik sıkışıklığının yüzlerce sebebi olabilir fakat sonuç trafik sıkışıklığıdır. Diğer bir deyişle devrim durumları ülkelere ve bölgelere göre gruplanamayacak ya da formüle edilemeyecek şekilde çeşitlense de sonuç devrimdir (Tilly, 2016: 23). Devrim sonuçları ise devrim durumlarının akabinde meydana gelen devrim ile oluşan değişikliklerdir. Bunlar şu şekilde sıralanabilir; yönetimdeki kişilerin çekilmesi, devrimci ittifakların silahlı kuvvetleri ele geçirmesi, rejimin silahlı kuvvetlerinin saf dışı edilmesi ya da dağıtılması, devlet aygıtının devrimci bir ittifakın eline geçmesi (Tilly, 2016: 76). Yine de yazar devrimden ziyade devrim durumlarına odaklanmak sureti ile belli bir formül geliştirmek amacıyla olmayarak Avrupa'nın 1492-1992 yılları arasında yaşadığı deneyimler üzerinden ülkelerin ve bölgelerin yaşadığı devrim durumları ile ilgili güçlü analizler ortaya koymaya çabalar.

Tilly, devrimci durumların oluşmasında 3 olası nedenin birleştiğinden bahseder: 1) devlete rakip iddiaların ortaya çıkması, 2) bu iddiaların yurttaşlarca benimsenmesi ve 3) iktidarın hazırlıksız oluşu (2016: 27). Tilly'ye göre büyük devrimlerde tek bir devrimci durumdan ziyade birbirini izleyen devrimci durumlar söz konusudur (Tilly, 2016: 28). Bu noktada yazar özel olarak devrimci durumlara odaklandığını; nitekim daha evvel yapılan çalışmaların çoğunlukla devrimci sonuçlara yoğunlaştığını ifade eder. Bu sebeple kitap boyunca sonucunda ne olduğunu değil devrimin nasıl gerçekleştiğini tartışan yazar, süreçle ilgili analizler yapmaya çalışmıştır (Tilly, 2016: 35).

Ulus devletlerin kurulmasıyla devrimci durumların azaldığını görürüz. Nitekim ulus devletlerle birlikte bürokrasinin gelişmesi ve özellikle halk nezdinde denetimin ve etkinin artması devrimci durumların oluşmasını engeller, geciktirir ya da çok daha net bir şekilde gerçekleşmesini sağlar. "1700'lerden evvel devletler arasındaki savaşlar, iç savaşlar ve devrimci durumlar birbirinden o kadar da net ayrılmıyor" (Tilly, 2016: 323) diyerek bu konudaki düşüncelerini dile getiren Tilly, devrimci durumların devlet denetiminde meydana gelen derin bölünmeler olduğunu ve devrimci sonucun ise iktidarın el değiştirmesi olduğunu belirtir (Tilly, 2016: 316). Diğer bir deyişle Avrupa'da sınır denetimleri ve ulusal ordular yokken devrimci durumlar konusunda devletlerin geçirgen olduğunu

görürüz. Böylelikle devrim bütün kıtaya yayılarak gelişirken aktörleri benzeşir. Diğer taraftan ulus devlet oluşumundan bu yana her devlet kendi devriminden sorumlu hale gelmiştir.

Devrimci durum bütün Avrupa ülkelerinde farklılaşsa da yaşanan durum devrimci sonuçtur: İktidar kuvvet yolu ile el değiştirir ve devrim gerçekleşir. Bu noktada yazarın dikkat ettiği salt konu Teleoji'dir: "Kitapta devrim analizlerinin yakasını bırakmayan bir günahattan uzak durmaya çalışılmıştır: Teleoji" (Tilly, 2016: 35). Burada yazar bu başlıkta incelediğimiz kuramsal çerçevede devrimleri incelerken formülasyon değil analiz yaptığını, tarihin tekerrür ettiği düşüncesi ile neden-sonuç ilişkisi içinde bir bakış açısına sahip olmadığını vurgulamaktadır. Her bir durumun kendine özgü olduğunu savunan yazar, Avrupa'da devrimleri daha evvel bahsettiğimiz kuramsal çerçevede analiz ederken devrimci durumların benzerliği üzerinden güçlü analizler yaptığını iddia etmektedir.

Yazar, akabinde, Avrupa'da yaşanan devrimlerin, devletleri ulus-devlet sistemine ulaştırmasından ve milliyetçiliğin nasıl bir ideoloji haline geldiğinden bahseder. Roma İmparatorluğu'nun dağılmasından sonra parça parça hale gelen Avrupa, Kutsal Roma-Germen İmparatorluğu döneminde Hristiyanlık çatısı altında tekrar bir birlik kurmaya çalışmış ve kendi içinde Şarلمان döneminde olduğu gibi güçlü dönemler yaşamıştır. Fakat Avrupalı devletlerin Hristiyanlığı ticarete göre şekillendirdiği ve bir rekabet aracı olarak kullandığı düşünülürse, Otuz Yıl Savaşları ile bu rekabeti hat safhada yaşayarak kıtanın nüfus ve ticaret anlamında gelişimini büyük ölçüde engelledikleri görülür. Nitekim dinin birleştirici gücünü yitirdiği noktada, kolektif düşünce laik düşünce sistemine doğru yönelmiş, seküler ve insanı merkeze alan bir yaklaşım ile bugünkü ulus devlet anlayışına yönelmiştir. Burada dikkati çeken, dinin ekonomik ve ticari rekabeti engellemediği, bilakis alevlendirdiği Avrupa'da; milliyetçilik akımının ve ulus kavramının, Avrupa'nın iş birliği içinde hareket etmesini sağlayacak yeni çözüm yolları olmasıdır. Denebilir ki soylular ve krallar, serfler ve Sanayi Devrimi ile ortaya çıkan proleterler ile iş birliği içinde hareket etmenin yeni yollarını, yine onların devrimlerini yönlendirerek bulmuşlardır.

Bu noktada önemli devrim durumlarından birisi Müslümanların elinde olan ticaret yollarına alternatif ticaret yollarının bulunması ve bunun ekstra getirisi olan Amerika'nın keşfidir (Tilly, 2016: 43). Böylelikle 15. Yüzyıl sonlarında ticaretin rotası değişmiş, Atlas okyanusunun önemi artmış, bu da Avrupalı devletler arasında deniz ticareti üzerinden yeni mücadeleler doğurmuştur (Tilly, 2016: 44). Özellikle İspanya ve Fransa'nın kendi içinde bir birlik sağlayamamış olan İtalya üzerinden çekişmesi bunun en güzel örneklerinden biridir. Kapitalist dünya sistemi Avrupa merkezli şekillenirken burada en temel nokta bu mücadelede (ya da ticari rekabette) kullanılan sistemlerin daha profesyonel hale gelerek Vestfalya'ya uzanan bir süreç yaşanmasıdır. Tilly'ye göre: "Askeri stratejilerde yaşanan dönüşümler savaşları ve dolayısıyla Avrupa'daki devlet sistemini şekillendirdi" (Tilly, 2016: 45). Burada dikkati çeken nokta savaşın da bir maliyeti olduğudur. Nitekim 18. Yüzyıla kadar yoğun bir şekilde kullanılan paralı askerler savaşlarda ya da bölgesel direnişlerin bastırılmasında kilit rolü oynarken kraliyet

hazinelere büyük zarar vermiş, kralları soylular ile uzlaştırmak zorunda kalmıştır. İber Yarımadasında yaşanan karmaşa bunun en güzel örneklerindendir. Müslümanlara karşı başlatılan “Reconquista” (İng:reconquest) hareketi ile birlikte toprakların geri alınması çabası sonucunda İber Yarımadasındaki soylular ve yöneticiler bazı ayrıcalıklar elde etmiştir (Tilly, 2016: 121). Diğer taraftan devletler savaş maliyetlerini karşılamak adına halkı ağır vergilere bağlarken kolektif direnişlerle karşılaşmışlardır. Sonuç olarak ‘kimlik’ olgusu ile birlikte ulus devlet ve milliyetçilik, kralların ve zenginlerin (burada soylular yerine zenginler demeyi tercih ediyoruz, nitekim artık soyluların yanında zenginleşen burjuvalar da mevcut) yukarıda bahsettiğimiz sorunlarına bulduğu çözümlerdir: “18. Yüzyılda paralı ordular kesin bir düşüşe geçti. Bunların yerini, neredeyse tümünü ulusal nüfustan gönüllü, hatta zorunlu olarak toplanan ve esas olarak yine aynı nüfusun vergileriyle finanse edilen büyük, daimî kara ve deniz kuvvetleri aldı” (Tilly, 2016: 54). Burada yine dikkati çeken ordu konusunda oluşturulan döngünün kendi içinde ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde tasarlanmasıdır.

Ulus devlet ve milliyetçilik başlığı altında açıklamaya ordudan başlanması tesadüfi değildir. Avrupa’da din çatısı altında birleşemeyen toplulukların kendi içinde ayrışarak mikro ve güvenli düzeyde bir arada bulunma çabasını destekleyecek yegâne akım milliyetçilik olmuştur. Bu sayede ortak kimlik oluşturma çabası içinde öncelikle kendi yerel dillerini kullanmaya başlayan Avrupalı devletler Latince’yi kullanmayı bırakmış ve modern diller ortaya çıkmıştır. Özellikle Germenler ve Slavlar arasındaki ayrımın daha spesifik hale gelerek çok farklı devletlere ayrıldıkları görülür. Devletlerin sınırları çizildikten sonra hükümetler tek bir kültür oluşturmak çabasına girişmiş ve bu çabayı eğitim ile şekillendirme yoluna gitmiştir. Sınırları çizilen ulus devletlerin denetiminin sağlanması noktasında pasaport-vize uygulamaları, vergilendirme, tek tip yerel yönetimler, kitlesel eğitim, askerlik vb. daha profesyonel yollar izlenmiş, polis bu denetimin güvenliğini sağlayan bir mekanizma olarak ortaya çıkmıştır (Tilly, 2016: 51-53). Akabinde yapılan nüfus sayımları ya da sosyal yardımlar ile evlere kadar sirayet eden bu kontrol mekanizması 3 önemli devlet politikasına vurgu yapar; sınırlandırma, denetim ve yükümlülük. “Devletler, sermayeyi, emeği, malları, teknolojiyi ve parayı daha önce görülmemiş bir ölçüde kendi toprakları içinde sınırlandırdılar” (Tilly, 2016: 55).

Tilly tüm bu analizleri ile beraber ulus devletler oluşturma sürecinde olan Avrupa’da yönetimi 3’e ayırır (Tilly, 2016: 52-53):

1) Sermayeye Dayalı Yönetim: Bu tip yönetimlerde kapitalistler sermaye için savaştan beslenirler fakat savaşa bağlı olarak kalıcı bir merkezi otorite oluşturamazlar. Örnek olarak Felemenk, Cenova, İsviçre, Dubrovnik verilebilir.

2) Zorlamaya Dayalı Yönetim: Sermayenin az ve dağınık olduğu, tarım ve hayvancılık yapılan bölgelerde yönetim büyük orduları olan toprak sahipleri ile uzlaşmak yahut bu toprak sahiplerinin ordularını ele geçirmek durumundadır. Örnek olarak Rusya, Macaristan, Polonya, Portekiz ve Kastilya verilebilir.

3) Sermaye Destekli Zorlamaya Dayalı Yönetim: Özerk toprak sahiplerinin içinde bulunduğu yönetim şeklidir. Mutlakiyetçi olan bu yönetimlerin kendine ait büyük orduları vardır. Örnek olarak Fransa ve Prusya verilebilir.

Böylelikle Tilly, Vestfalya ile başlayan ve Fransız İhtilali ile devam eden süreçte Avrupa'nın nasıl şekillendiği ile ilgili analizlerini ortaya koyarken okurun devrim süreçlerine odaklanmasını ister. Yukarıda bahsedilen yönetim şekilleri ile ulusallaşan devletlerde 1800'lü yıllar itibariyle dini temelli eşitlikçi ayaklanmaların yerini grevler ve 19. Yüzyıl itibariyle de askeri cuntalar alacaktır (Tilly, 2016: 59-68). Bütün Avrupa'da taleplerin değişmesiyle mücadelenin karakteri de böylelikle değişirken mücadeleyi yönetenlerin çoğunlukla zenginler ve yöneticiler oluşu önemli bir husustur. Bu durum ise temel sistemin değişmediğini sadece çerçeve program içinde değişiklikler yaşandığını ima eder.

Yazara göre tıpkı trafik sıkışıklığı konusunda verdiği örnekte olduğu gibi Avrupa'da yaşanan devrimlerin ve bu devrimleri oluşturan kolektif direnişlerin ülkeler ve bölgeler bazında spesifik ve farklı sebepleri olduysa da temelde bütün Avrupa'nın etkilendiği Amerika'nın keşfi gibi olaylar ve yazarın temelde iktisadi bakış açısı yaptığı bu güçlü analizleri nasıl ortaya koyduğunu açıklar.

Avrupa, 1492 yılı sonrası yaşadığı deneyimler çerçevesinde 1992 yılına kadar geliştirdiği bütün devrimleri kendi içinde spesifik nedenlere (devrimci durumlara) bağlı olarak yaşasa da sonuç devrimle birlikte ulus devletlerin kurulması olmuştur. Tilly *Avrupa'da Devrimler 1492-1992* adlı eserinde Avrupa'nın belirtilen tarih aralığında yaşadığı devrimci süreçlere odaklanarak kolektif taleplerin sermayeye dayalı, zorlamaya dayalı ya da hem sermayeye hem zorlamaya dayalı olarak nasıl şekillendiği konusunda analizler sunarak okuru sonuçtan ziyade sürece odaklanmaya teşvik etmiştir. Böylelikle Avrupa'nın 1492 sonrası geçirdiği dönüşüm çerçevesinde kademeli olarak ulus devlete dönüşümünü özetleyerek analiz etmiş, Avrupa'yı Felemenk (kitabında İber Yarımadasını bu başlığa dâhil etmiştir), Britanya Adaları, Fransa, Rusya ve komşuları (Balkanları bu başlık altında incelemiştir) olmak üzere bölümlere ayırarak devrimci durum analizlerini derinleştirmiş ve okur adına örneklendirerek devlet bazında spesifik etmenler üzerinden analizlerini derinleştirmiştir. Sonuç olarak devrimin bir kuralı ya da formülizasyonu olmadığına karar veren yazar devrimci süreçlerin Avrupa'da bir grafik ile gösterilecek herhangi bir formüle bağlı olmasa da neticenin benzerliği noktasında sağlam dayanaklar öne sürmüştür. Yazara göre yaşanan devrimci durumlar farklı olsa da devrim gerçekleşmiş ve yönetim kuvvet yolu ile el değiştirmiş, Avrupa son noktada milliyetçi akım üzerinden ulus devletler oluşturmuştur. Nitekim 1992 yılı ile Sovyetlerin dağılmasına kadar devam eden bu sürecin gelecekte kalıcı olmadığını düşünen yazar, bütün Avrupa için ortak devrimci bir sonuç olan ulus devlet anlayışının; halkın, savaşların ve sermayenin yönetimlerce kontrolü üzerine kurulu son düzen olduğunu belirtirken, ulus devlet düzeninin gelecek vaat etmediğini belirterek çalışmasını sonlandırır.

Tilly yukarıda değerlendirmesi yapılan çalışması ile Avrupa'da gerçekleşen devrimleri, neden-sonuç ilişkisine dayalı klasik tarihçi bakış açısından uzak olarak inceler. Böylelikle devrimlere neden olan olayların birbirini tetiklediği nedenlerden ve betimleyici anlatımdan ziyade devrimlere ve devrimleri yaşayan halkların yaşam koşullarına odaklanarak benzerlikler üzerinden açıklama yapmaya çalışır. Böylelikle literatüre farklı bir bakış açısı sunarak devrimlerin hem tarihsel hem de coğrafi arka planda daha geniş bir alanda incelenmesini sağlar. Bu bakış açısını anlamlandırmak adına kitapta Avrupa'yı İber ya da Felemenk Bölgeleri gibi başlıklar altında inceleyerek analizlerini somutlaştırır. En nihayetinde devrimleri salt savaşlar ya da çatışmalar üzerinden tarihsel bir bakış açısı ile nedenler zincirini örerken değerlendirmek yerine, bu bakış açısının yanında coğrafi ve felsefi anlamda toplumların varoluş biçimlerini ele alarak devrimleri daha iyi anlamamızı sağlar. Böylelikle farklı devrimlerin yaşandığı Avrupa devletlerinde ulus-devlet olma süreci gibi tek bir sonuca varan ilerleyişi kuramsal çerçeve içinde kavramamızı sağlar.

KAYNAKÇA

Tilly, C. (2016) “Avrupa’da Devrimler 1492-1992”, Arıkan, Ö. (çev.), İstanbul: Alfa Yayınları.

TÜRKİYE’NİN SAĞLIK DİPLOMASİSİ FAALİYETLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ: SOMALİ, SUDAN VE AFGANİSTAN ÖRNEKLERİ*

Miraç KADIOĞLU* Hasan Giray ANKARA**

ÖZET

Bu çalışmanın amacı, Türkiye’nin uluslararası sağlık politikalarının etkililiğini ve Türkiye’nin yumuşak gücüne katkılarını ortaya çıkarmaktır. Böylelikle çalışma Türkiye’nin uluslararası sağlık stratejisine katkıda bulunmayı da amaçlamaktadır. Bu maksatla Türkiye’nin sağlık hizmetlerinin yoğunlaştığı Sudan, Somali ve Afganistan’da yerel sağlık aktörlerine anket uygulanmıştır. Türkiye’nin dış politikası ve uluslararası sağlık politikası hakkında bilgi sahibi olan 42 aktör kartopu örnekleme yöntemine göre seçilmiştir. Kullanılan veriler sırasıyla betimleyici (tematik) ve içerik analizlerine tabi tutulmuştur. Buna göre, Türkiye'nin sağlıkla ilgili faaliyetlerinin mevcut ihtiyaçları karşılamamasına rağmen, Türkiye ile seçilen ülke arasındaki ilişkilerin iyi olduğu tespit edilmiştir. Aktörler, Türkiye'nin ilgili ülkedeki sağlıkla ilgili faaliyetlerinin çoğunun kamudan ziyade özel sektöre katkı yapan altyapı ve sağlık hizmetleri sunumu ile ilgili faaliyetler olduğunu vurgulamaktadır. Bu bağlamda, Türk diplomatik faaliyetlerinin sağlık üzerinden değerlendirilmemesinin sağlıkla ilgili faaliyetlerin yetersiz ve/veya etkisiz tanıtımına işaret ettiğine inanılmaktadır. Son olarak, sağlık eğitimi faaliyetlerinin sayısındaki artışların yerel sağlık otoriteleri tarafından beklendiği anlaşılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Sağlık Politikaları, Dış Politika, Yumuşak Güç, Sağlık Diplomasisi, Türkiye’nin Uluslararası Sağlık Politikası

Jel Kodları: H51, H52, H53, H75

* Bu makale 2020 yılında Sağlık Bilimleri Üniversitesi Hamidiye Sağlık Bilimleri Enstitüsü Sağlık Yönetimi Ana Bilim Dalı’nda Dr. Öğr. Üyesi Hasan Giray ANKARA danışmanlığında hazırlanan “Yumuşak Güç Unsuru olarak Türkiye’nin Uluslararası Sağlık Politikası” adlı yüksek lisans tezinden türetilmiştir.”

* Öğretim Görevlisi, Sağlık Bilimleri Üniversitesi, miraç.kadioglu@sbu.edu.tr, ORCID: 0000-0003-1902-4494

** Dr. Öğretim Üyesi, Sağlık Bilimleri Üniversitesi, hg.ankara@sbu.edu.tr, ORCID: 0000-0002-8058-1428

Makale Geçmişi/Article History

Başvuru Tarihi / Date of Application:

Düzeltilme Tarihi / Revision Date:

Kabul Tarihi / Acceptance Date :

EVALUATION OF TURKEY’S HEALTH DIPLOMACY ACTIVITIES: SOMALIA, SUDAN AND AFGHANISTAN SAMPLES

ABSTRACT

The aim of this study is to identify the effectiveness of Turkey's international health policies and to assess their contributions to Turkey’s soft power. By doing this, the research also aims to contribute to Turkey's international health strategy. To do this, a questionnaire was applied to the local health actors in Sudan, Somalia and Afghanistan, where Turkey's health services are concentrated the most. Those 42 actors having information about Turkey's foreign policy and international health policy are selected according to snowball sampling methodology. The data exploited were subjected to descriptive (thematic) and content analyses respectively. Accordingly, it is identified that the relations between Turkey and the selected country are good, despite Turkey's health-related activities do not meet the existing needs. The actors emphasize that most of Turkish health-related activities in the relevant country is about infrastructure and the provision of healthcare services which contribute to private sector rather than public. In this context, it is believed that lack of the evaluation of Turkish diplomatic activities over health indicates inadequate and/or ineffective promotion of health-related activities. Finally, it is understood that the increases in the number of health education activities are expected by the local health authorities.

Key Words: Health Policies, Foreign Policy, Soft Power, Health Diplomacy, Turkey's International Health Policy

Jel Codes: H51, H52, H53, H75

1. GİRİŞ

Diplomasi kavramı özellikle günümüzde daha çok kamu olgusunu ön plana çıkarmış ve dolayısıyla kamu diplomasisi ve yumuşak güç kavramları devletlerarası ilişkilerde önemli kavramlar haline gelmiştir. Özellikle Soğuk Savaş sonrasındaki dönemde savaş, askeri kapasite, savunma sanayisi, asker sayısı vb. unsurların tek başına bir güç unsuru olamayacağı anlaşılmaya başlanmıştır (Yağmurlu, 2017:11). Devletlerin dış politika söylemlerindeki Sert Güç (Hard-Power) olarak ifade edilen askeri gücün tek başına meşru kabul edilmek için yeterli görülmemesi, korku ve tehdit üzerinden sürdürülen politikaların toplumlar ve dünya kamuoyu nezdinde karşılığını yitirmesine sebep olmuştur. Bu bağlamda Yumuşak Güç kavramı Joseph Nye tarafından, diğerlerinin tercihlerini şekillendirebilme becerisi olarak da ifade edilmektedir (Nye, 2004:162). Bu yüzden yumuşak güçte hedef kitle çok önemlidir. Çünkü söz konusu politikaların başarı ya da başarısızlığının belirleyicisi hedef kitledir. Hedef kitle bir devletin amaçlarının meşru olduğuna inanırsa, teşvik ve tehdit kullanmadan söz konusu topluluğu bir şey yapmaya ya da yapmamaya ikna edebilir. Hedef kitle değiştikçe politikalar da değişim gösterecektir. Buna bağlı olarak yumuşak güç statik değildir, zamana ve mekâna göre değişiklik gösterir (Nye,

2004:73). Orta Asya'daki herhangi bir ülkeye olan yaklaşım ve faaliyetleriniz Güney Amerika ya da Afrika'da aynı sonucu vermeyebilir. Bu noktada söz konusu toplumun yaşam biçiminden kültürüne, dini ve toplumsal değerlerinden kaynaklı birçok farklılıklar görülecek ve bu durum farklı yaklaşım ve politika geliştirilmesini gerektirecektir. Bu yüzden bu çalışma kapsamında söz konusu ülkeler ile ilişkilerin (veya iyi ülke algısının) motivasyonunun ne olduğu da anlaşılmaya çalışılmıştır. Sağlıkın da dış politikada yükselen bir trend olması ile, hedef kitleden alınan geri bildirimler doğrultusunda sağlık ile ilgili söz konusu faaliyetler ölçülebilir, geliştirilebilir ve gelecekle ilgili politikaların temeli atılabilir. Bu çalışma kapsamında incelenen hedef kitlenin Somali, Sudan ve Afganistan'daki yerel sağlık aktörleri olması, yapılan faaliyetlerin etkisini ölçülebilir kılmaktadır. Bu bağlamda Türkiye'nin Sudan, Somali ve Afganistan'da gerçekleştirmiş olduğu sağlık ile ilgili faaliyetlerinin verimliliği ve yumuşak güç olma potansiyeli önemli bir dış politika argümanı olma özelliği taşımaktadır. Sağlık genellikle hem dış hem de güvenlik politikalarında insani ve stratejik amaçlar için kalkınma yardımı şeklinde varlığını sürdürmüştür. 20. yüzyılda sağlığa yatırım yapmak sadece insani bir hareket olmaktan ziyade ekonomik kalkınma için makul bir yatırım modeli olarak kabul edilmiştir (TASAM, 6.8.2019).

Gelişmekte olan ülkelerin sağlık ihtiyaçlarına yatırım yapmak onların ekonomik büyüme ve gelişme stratejilerinin temel bir bileşeni olarak gereklidir. Hükümetler ve devletler uluslararası kalkınma, yoksulluğun azaltılması ve insani durumun iyileştirilmesi ile ilişkili bir yaklaşım olarak sağlık yardımları yapmayı sürdürmektedir. Sağlık politikalarının uluslararası ilişkiler teorileri ile açıklanması dış politika hedeflerinin belirlenmesinde ve devlet politikalarının ulusal hedeflerine oturtulmasında önemli bir yere sahiptir. Her devletin kendine has yumuşak gücü olduğu varsayımdan hareketle uluslararası sistemde özellikle gelişmekte olan devletlerin üçüncü dünya ülkeleri ile yürüttükleri diplomatik faaliyetlerinde "sağlık" alanının ayrı bir önemi bulunmaktadır (Michaud, Kates, 2013:24-28). Bu bilgiler ışığında küresel sağlık diplomasisi hükümetlerin ve devlet dışı aktörlerin sağlık ile ilgili faaliyetleri koordine etmeye çalıştıkları uygulamaları tanımlamak için bir kavram olarak ortaya çıkmıştır (Hayran vd., 2017:19-22).Yapılan bir hastane, sağlık hizmeti ya da sağlık personeli eğitim protokolü ve ardından farklı sektörlerde yapılması planlanan yatırım kararları, projeler, diplomatik temsilcilik sayısındaki artış, askeri, ekonomik ve diğer sektörler ile olan ilişkileri dolaylı bir şekilde etkilemektedir. Örneğin Çin'in Afrika kıtasında yürütmüş olduğu sağlık ile ilgili faaliyetleri (sağlık hizmeti, sağlık eğitimi vs.) uzun vadede Çinli şirketler için fırsat olarak görülmektedir. Nitekim çeşitli altyapı yapım işleri demiryolları vs. gibi hizmetler Çinli firmalar tarafından yapılmaktadır. Çin medikal diplomasinin küresel oyuncularından birisi olmakla birlikte bu diplomasi türünü dış politika stratejisi olarak sürdürmektedir (Youde, 2008: 27-30).

Sağlık diplomasisi kavramı yumuşak güç ile ilişkili olarak sürekli gündemde olmakla birlikte birçok ülkenin dış politikasında önemli bir yere sahiptir. Türkiye'nin 2001 yılından itibaren aktif dış politika faaliyetlerine girişmesi ve özellikle T.C. Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın

söylemlerindeki gönül coğrafyası olarak tabir edilen bölgelere yönelik girişimlerin sağlığın iyileştirilmesine ve kalkınmaya yönelik bir nitelik taşıdığı görülmektedir. Stratejik öneme sahip bu bölgelere yönelik olarak, sağlık hizmeti sunan hastanelerin, kliniklerin inşası ve işletilmesi, sağlık taramaları, sağlık eğitimleri, sağlık okullarının açılması gibi bir dizi faaliyetler üzerinden sürdürülen diplomatik ilişkilerin Türkiye algısını ne derecede etkilediği önem taşımaktadır (Başer vd. 2015:15). Bu noktada, çalışma kapsamında Türkiye'nin sağlık ile ilgili faaliyetlerinin yoğunlaştığı Somali, Sudan ve Afganistan'daki faaliyetlerin etkisi ve verimliliği sorgulanmaktadır. Bu süreçte yerel sağlık aktörlerinin görüşlerinin ve değerlendirmelerinin ortaya konulmasının Türkiye'nin yurtdışındaki sağlık politikalarının oluşturulmasında önem arz edeceği düşünülmektedir. Sudan, Somali ve Afganistan'da ülkemizin benimsediği aktif dış politika gereği sağlığın geliştirilmesi ve kalkınmaya yönelik girişimlerin yoğun olması sebebiyle çalışma kapsamında bu üç ülkenin çalışılması tercih edilmiştir.

Bu çalışmanın da amacı, söz konusu ülkelerde sürdürülen sağlık ile ilgili faaliyetlerin hangisinin daha etkili olduğu, bu faaliyetlerin Türkiye algısını (yumuşak gücünü) nasıl ve ne oranda etkilediğini tespit etmek olacaktır. Elde edilen veriler ile Türkiye'nin sağlık faaliyetleri ve sunduğu hizmetin geliştirilmesi, mevcut durumun analiz edilerek geliştirilen önerilerle uluslararası sağlık politikalarına etkisinin artması ve maliyetin azaltılmasına katkı sağlayacak strateji önerilerinde bulunulması amaçlanmaktadır.

Araştırmanın temel amacına bağlı olarak ikincil amaç ise, Türkiye'nin uluslararası sağlık ile ilgili faaliyetlerinin etkisi ve dış politikaya katkısını, dolayısıyla yumuşak gücünü tespit etmek ve bu anlamda Türkiye'nin uluslararası sağlık stratejisinin belirlenmesine katkıda bulunmaktır. Bu amaç doğrultusunda Türkiye'nin sağlık hizmetlerinin yoğunlaştığı Sudan, Somali ve Afganistan'daki sağlık aktörlerinden mevcut diplomatik ilişkiler ve Türkiye'nin sağlık alanındaki dış politikası ve Türkiye'nin ilgili ülkede halihazırda sürdürmüş olduğu sağlık ile ilgili faaliyetleri, bu faaliyetlerin ihtiyacı karşılayıp karşılayamadığı ve bu faaliyetlerin iki ülke arasındaki ilişkileri nasıl etkilediği konuları hakkında görüşleri derlenmiştir.

2. Yöntem

Çalışma, 2019'un son çeyreği ile 2020'nin ilk çeyreği süresince Somali, Sudan ve Afganistan'da ikamet eden ve iki ülke arasındaki ilişkilere hâkim idareci, yönetici, akademisyen, doktor, öğretmen ve idari görevli sağlık personellerinden oluşan 42 bilir kişi ile gerçekleştirilmiştir. Nitel araştırma türünün kullanıldığı bu çalışmada, kişilerin konu ile ilgili görüşlerini öğrenmek için açık uçlu sorular sorulmuştur. Dolayısıyla çalışmanın evrenini Sudan, Somali ve Afganistan'da sağlık sektöründe hem yönetici pozisyonunda olan hem de Türkiye'nin uluslararası sağlık politikalarını ve işleyişini bilen yerel kişiler oluşturmaktadır. Belirli alanlarda yapılan araştırmalarda o konu hakkındaki bilgi ve tecrübesi olan kişilere ulaşmanın zorluğu, araştırmacıyı kartopu örnekleme yöntemine sevk etmektedir. Kartopu veya zincir örnekleme tekniği, evreni oluşturan birimlere erişmenin zor olduğu veya evren hakkındaki bilgilerin (büyüklük ve bilgi derinliği vb.) eksik olduğu durumlarda kullanılmaktadır (Gliner vd.

2011:42). Bu çalışmada da nitel araştırma yöntemlerinden olan kartopu örneklem yöntemi kullanılmıştır. Görüşüne başvurulmuş kişilere 23 açık uçlu soru sorulmuştur. Soru sayısının fazla olmasının sebebi konu ile ilgili görüşlerin derinlemesine öğrenilmesi ve detaylandırılması maksadını taşımaktadır. Öncelikli olarak katılımcılara, iki ülke arasındaki ilişkilere yönelik iki soru sorulmuştur. Daha sonra ise, Türkiye'nin mevcut dış politikası hakkındaki bilgi ve görüşlerini içeren beş soru sorulmuştur. Ardından da katılımcılara, sağlık diplomasisi ile ilgili faaliyetlerinin tanınırlığı, kalkınmaya yönelik katkısı ve diplomatik ilişkilere etkisini içeren sorular yöneltilmiştir. Son olarak, Türkiye'nin, Somali, Sudan ve Afganistan'da sağlık alanında muhtemel rakiplerini tespit etmek maksadıyla diğer ülkeler ile kıyaslanmasına yönelik görüşleri alınmıştır. Elektronik ortamda doldurulabilir formatta olan ve açık uçlu sorulardan oluşan bu anketler İngilizce ve Türkçe olarak hazırlanmıştır. Anketlere verilen cevaplar yabancı dilde ise Türkçeye tercüme edilerek, Türkçe ise olduğu gibi alınmıştır. Elektronik ortamda doldurulabilir formatta hazırlanan ve 23 açık uçlu sorudan oluşan anketlerin uygulanmasıyla elde edilen veriler; önce betimleyici (tematik) analize, ardından da içerik analizine tabi tutulmuştur. Görüşmelerin analizi manuel olarak yapılarak, probleme ilişkin tema, kategori ve kodlar oluşturulmuştur. Katılımcıların verdikleri cevapların çözümlenmesi ve araştırma kabulleri çerçevesinde yorumlanması araştırmacılar tarafından yapılmıştır.

Çalışma kapsamında katılımcılara yöneltilen sorular;

- (Somali, Sudan, Afganistan) ve Türkiye arasındaki uluslararası ilişkileri nasıl değerlendiriyorsunuz?
- (Somali, Sudan, Afganistan) ile Türkiye arasındaki ilişkiler son on yılda nasıl gelişti?
- Türkiye'nin sizin için anlamı nedir?
- Türk dış politikası hakkında ne düşünüyorsunuz?
- Türkiye'nin yardımları ve yatırım faaliyetleri (Somali, Sudan, Afganistan) -Türkiye ilişkilerinde ne kadar etkili?
- Sizce Osmanlı İmparatorluğu'nun tarihsel rolünün Türkiye'nin mevcut diplomatik faaliyetleri üzerinde bir etkisi var mı?
- Türkiye'nin yardımları ve yatırım faaliyetleri Somali'nin kalkınmasında ne kadar etkili?
- Türkiye'nin (Somali, Sudan, Afganistan) 'da sağlıkla ilgili hangi faaliyetleri devam ediyor?
- Bu faaliyetlerin hayata geçirilmesinde halihazırda Türkiye ile ilişki içinde olan kişiler ne kadar etkili?
- Bu faaliyetlerin hayata geçirilmesinde Türkiye ile (Somali, Sudan, Afganistan) arasındaki diplomatik ilişkiler ne kadar etkili?
- Bu faaliyetlerin hayata geçirilmesinde Recep Tayyip Erdoğan ne kadar etkili?
- Türkiye'nin devlet kurumları aracılığıyla sağlıkla ilgili faaliyetleri (Somali, Sudan, Afganistan) 'da ki ihtiyaçları ne ölçüde karşılamaktadır?

- Türkiye'nin sivil toplum kuruluşları aracılığıyla sağlıkla ilgili faaliyetleri (Somali, Sudan, Afganistan) 'da ki ihtiyaçları ne ölçüde karşılamaktadır?
- Türkiye'nin (Somali, Sudan, Afganistan)'da ki sağlıkla ilgili faaliyetleri, (Somali, Sudan, Afganistan) ile Türkiye arasındaki ilişkilerde ne kadar etkili?
- Türkiye'nin sağlıkla ilgili hangi faaliyeti (Somali, Sudan, Afganistan) ve Türkiye arasındaki ilişkilerde en büyük etkiye sahiptir?
- Türkiye'nin (Somali, Sudan, Afganistan)'da ki sağlıkla ilgili faaliyetleri, (Somali, Sudan, Afganistan) ve Türkiye arasındaki iş birliğinde ne kadar etkilidir?
- Türkiye'nin (Somali, Sudan, Afganistan)'da ki sağlıkla ilgili faaliyetleri, (Somali, Sudan, Afganistan) ile Türkiye arasındaki öğrenci hareketliliği üzerinde ne kadar etkilidir?
- Türkiye'nin (Somali, Sudan, Afganistan) 'da ki sağlıkla ilgili faaliyetleri, (Somali, Sudan, Afganistan) 'da Türkçeye olan ilgide ne kadar etkilidir?
- Recep Tayyip Erdoğan, (Somali, Sudan, Afganistan)'da Türkiye'nin sağlıkla ilgili faaliyetlerini hayata geçirmede ne kadar etkili?
- (Somali, Sudan, Afganistan) 'da Türkiye dışında hangi ülkelerde sağlıkla ilgili faaliyetler var?
- Türkiye'nin (Somali, Sudan, Afganistan)'da sağlıkla ilgili faaliyetleri hayata geçirme konusunda diğer ülkelere göre bir avantajı olduğunu düşünüyor musunuz?
- Gelecekte (Somali, Sudan, Afganistan) sağlık sistemi ve sağlık hizmetleri için altyapı geliştirmede (Somali, Sudan, Afganistan) ile iş birliği içinde hangi ülkeyi görmek istersiniz? Lütfen nedenleri ile açıklayınız.
- Gelecekte ülkenizde Türkiye'nin sağlıkla ilgili faaliyetlerinden hangisini (sağlık yardımları, sağlık eğitimi ve sağlık hizmetleri gibi) daha çok görmek isterdiniz? Lütfen nedenleri ile açıklayınız.

3. Tartışma

Türkiye'nin son 20 yıl içerisinde sağlık ile ilişkili sınır dışı faaliyetleri etkisini arttırdığı dikkat çekmektedir. Gerek devlet kanalıyla gerekse sivil toplum kuruluşları ve çeşitli vakıflar aracılığıyla ihtiyaç duyulan ve stratejik öneme sahip bölgelerde sürdürülen sağlık ile ilişkili faaliyetlerin Türkiye algısını ne derece etkilediği ve dış politikasında ne kadar etkin kullanılabildiği konusu ayrı bir önem taşımaktadır. Genellikle az gelişmiş ülkeler üzerinden sürdürülen sağlık diplomasisi faaliyetleri yumuşak güç ve dış politika ile ilişkilendirilmektedir. Ali ve Kerr (2014: 10-50) kalkınmaya yönelik yardım yapılmasının, sağlık hizmetlerinin sunulmasının ya da sağlık eğitiminin verilmesinin uzun vadeli stratejik avantaj ve bir dış politika hedefi olduğunu belirtmiştir. Karabektaş (2018: 82-85) gelişmekte olan ülkelerin sağlık diplomasisi faaliyetleri daha çok uluslararası prestijlerine katkı sağlamakta olup dış politika hedeflerine ulaşmak için bir yumuşak güç unsuru niteliği taşımaktadır.

Bu çalışma kapsamında, Türkiye'nin Somali, Sudan ve Afganistan'da sürdürmüş olduğu sağlık ile ilgili faaliyetlerin ihtiyacı karşılayıp karşılayamadığı ve bu faaliyetlerin iki ülke arasındaki ilişkileri

nasıl etkilediği ile ilgili olarak yerel sağlık aktörlerinin görüş ve değerlendirmelerinin neler olduğu öğrenilmeye çalışılmış ve bu doğrultuda değerlendirmeler yapılmıştır. Bu bağlamda katılımcılara, açık uçlu sorulardan oluşan anket formu aracılığıyla iki ÷lke arasındaki ilişkilerin mevcut durumu, Türkiye'nin dış politikası hakkındaki görüşleri, sağlık diplomatik faaliyetlerinin tanınırlığı, kalkınmaya yönelik katkısı ve diplomatik ilişkilere etkisi, söz konusu (Somali, Sudan ve Afganistan) ÷lkelerde sağlık alanında muhtemel rakiplerini tespit etmek maksadıyla diğer ÷lkeler ile kıyaslanmasına yönelik sorular sorulmuştur.

Tablo 1: Türkiye'nin Somali, Sudan ve Afganistan ile "Mevcut İlişkiler" Teması				
Mevcut İlişkiler %	Toplam Katılım %	Sudan	Somali	Afganistan
Çok İyi	%50	%33,3	%53,3	%50
İyi	%31	%33,3	%33,3	%16,6
Yetersiz	%14,3	%33,3	%6,6	%33,3
Nötr	%4,7		%6,6	

İki ÷lke arasında mevcut ilişkilerin nasıl olduğu konusunda katılımcıların yarısı (%50) 'Çok İyi' değerlendirmesinde bulunmuştur. Tablo 1'deki veriler ÷lke çapında incelendiğinde; araştırmaya Somali'den katılanların yarısından fazlası (%53,3), 2011 yılında Somali'de yaşanan kuraklık ve açlık krizi dolayısıyla dönemin Başbakanı Recep Tayyip Erdoğan'ın Somali ziyareti ve neticesinde insani yardımların artması ile iki ÷lke arasındaki ilişkilerin ivme kazandığını düşünmektedir. Araştırmaya Afganistan'dan katılan katılımcıların %50'si iki ÷lke arasındaki ilişkilerin 'Çok İyi' olduğunu beyan ederken, halk nezdinde ve devlet nezdindeki görüşlerin farklı olabileceği vurgusunda bulunmuştur. Dolayısıyla Afganistan'daki siyasi iktidarsızlığın ve değişikliklerin iki ÷lke arasındaki ilişkileri etkileyebileceği fakat söz konusu sağlık ile ilgili faaliyetlerin halk nezdinde yumuşak güç olarak bir karşılığı olduğu söylenebilir.

Tablo 1'deki veriler doğrultusunda katılımcıların Somali ile olan ilişkilerin belirli bir dönemden sonra ivme kazandığı ve iki ÷lke arasındaki ilişkilerin çok kapsamlı bir boyut taşıdığı konusunda görüşler yer almaktadır;

"Türkiye ile Somali yüzyıllardan beri var olan ilişkileri mevcuttur fakat 1923'te cumhuriyetin kuruluşu ile zayıflayan Türkiye ve Somali ilişkileri 2011'de Somali'de yaşanan kuraklık ve açlık sebebiyle Türkiye Cumhuriyeti dönemin başbakanı olan Sayın Erdoğan'ın Somali ziyareti ile ivme kazandı. Bu ziyaret ile

başlayan iki ülke arasındaki ilişkiler Ticaret, Eğitim, Sağlık ve İnsani yardımlar şeklinde devam etti. Somali halkının en zor döneminde yanında olan tek devlet unvanını kazanan Türkiye, Somali insanların gönlüne yerleşti ve bu ziyaret sayesinde Tüm Somali İş-insanları diğer ülkelerdeki sermayelerini çekerek Türkiye yatırım yapmalarını sebep oldu. Her gün büyüyen iki ülkenin ilişkileri Somali, kardeş Türkiye devletinin sayesinde tüm zorlukları aşmaktadır”. Benzer şekilde Türkiye'nin ilgili ülkelere olan katkısının iki ülke arasındaki ilişkilerde kilit rol oynadığına ilişkin görüşler mevcuttur. Bunlardan bazıları;

“Somali'de faaliyet gösteren birçok Türk kuruluşu var, hepsi Somali toplumumuzun yeniden inşasına ve gelişmesine katkıda bulunuyorlar. Ülkeyi ve Somali halkını etkileyen birçok konuya katılımında önemli bir rol oynamaktadırlar. Türkiye yollar, hastaneler ve okullar inşa etti ve iyi gidiyorlar, eğitim, sağlık ve tarıma katıldılar. Türk silahlı kuvvetleri mensupları tarafından Somali askerlerinin eğitimi üstlenildi. Türkiye, insani yardıma ihtiyaç duyulan bir zamanda Somali'ye yardım etti. Hepsi Türkiye'nin Somali'ye olan ilgisinin kanıtı”.

“Türkiye, tüm uluslararası forumlarda Somali'nin yanında bulunan ülkelerin başında gelir, Somali'ye Türkiye'nin devam eden yardımı Somali'nin acil temel ihtiyaçlarını karşılamakla sınırlı değildir”.

Siyaset ve halk nezdindeki ilişkilerin farklı olabileceğine dair görüşler de yer almaktadır;

“Son yıllarda Afganistan'da yaşanan siyasi iktidardaki değişiklik az da olsa uluslararası ilişkilerini etkilemiştir. Bu ilişkiler devlet düzeyinden ziyade STK ve bağımsız kuruluşlarla sağlandığını düşünmekteyim”.

“Sıradan Somali halkı Türkiye'nin Somali'deki varlığından gayet memnun. Ancak, belki bazı politikacılar kendi siyasi hedefleri uğruna bu görüşe katılmıyorlar”

“Yapılan faaliyetler her açıdan Afganistan halkının çok memnun etmektedir ancak devlet düzeyinde de aynı karşılığın alındığını düşünmüyorum çünkü devlet/hükümet her zaman halkı yansıtmayabilir, özellikle de Afganistan gibi bir ülkeden bahsediyorsak”.

“Türkiye'nin dış politikasının çok hareketli olduğunu düşünüyorum. Biraz daha istikrarlı politika izlenilebileceği kanaatindeyim. Müslüman topluluklar Türkiye'yi her ne kadar çok seviyorlarsa da maalesef bunlar devletler bazında resmi olarak karşılık bulamamaktadır”

Tablo 2: Türkiye'nin Diplomatik Faaliyetlerinin “Kapsamı” Teması				
Diplomatik Faaliyetlerin Kapsamı %	Toplam Katılım %	Sudan	Somali	Afganistan
Dost ve Kardeş Ülke Yaklaşımı	%54,7	%50	%50	%83,3
	%35,7		%43,3	%33,3

Dini-Kültürel Yaklaşımı	Bağlar				
Stratejik Yaklaşımı	Ortaklık	%33,3	%33,3	%40	
Yardımlar		%23,8	%16,6	%23,3	%33,3
Siyasi Yaklaşım		%21,4	%33,3	%20	%16,6
İnsani Diplomasi		%16,6		%16,6	
Sağlık Diplomasisi		%4,7		%6,6	

Tablo 2’teki veriler incelendiğinde her üç ülkedeki katılımcıların yarısı ya da daha fazlası Türkiye’nin kendi ülkeleriyle olan diplomatik ilişkilerinde dost ve kardeş ülke yaklaşımında bulunduğunu beyan etmiştir (%54,7). Ayrıca Müslüman kimliği dolayısıyla söz konusu faaliyetlerin yürütülmesindeki dini etkinin (%35,7) de ön plana çıktığı görülmektedir. İnsani yardımlarda öncü olması ve kalkınmayı teşvik edici faaliyetleri dolayısıyla dış politikada “İnsani Diplomasi” yürütüldüğü görüşünü öncelik olarak gören katılımcıların oranı ise %16,6’dır. Bu görüşlerin dışında Türkiye’nin kendi ülkeleriyle olan diplomatik faaliyetlerinin altındaki sebebin karşılıklı faydaya dayalı kazan-kazan yaklaşımı çerçevesinde gerçekleştiğini düşünenler de mevcuttur (%33,3).

Elde edilen bulgular doğrultusunda katılımcıların %4,7’si Türkiye’nin söz konusu ülkeler ile olan diplomatik faaliyetlerini sağlık sektörü üzerinden sürdürüldüğünü düşünmektedir. Sağlık diplomasisi yaklaşımı, çalışmaya Somali’den katılanların %6,6’sını oluşturmaktadır. Katılımcıların küçük bir kısmının Türk diplomatik faaliyetlerini sağlık üzerinden okuması, Türkiye’nin sağlık ile ilgili faaliyetlerinin tanıtımını iyi yapamadığına işaret etmektedir. Bu noktada sağlığın yumuşak güç olma potansiyeli olmakla birlikte bunun için yapılan yardım ve yatırımların duyurulması önem taşımaktadır. Araştırmaya katılan katılımcıların %21,4’ü Türkiye’nin diplomatik faaliyetlerinin arkasındaki itici gücün siyasi iktidar olduğu görüşünü vurgularken aynı zamanda Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan’ın etkisinin ön plana çıktığı görülmektedir.

Türkiye’nin diplomatik faaliyetlerinin arkasındaki itici gücün siyasi irade olduğu ve kendi ülkelerinin dış dünya ile bağlantısı olduğuna dair düşünce, siyasi yaklaşımlar başlığı altında ifade edilmiştir. Özellikle Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan’ın etkisinden bahsedilen görüşler aşağıda yer almaktadır;

“Sayın Erdoğan, iki ülke arasındaki ilişkileri ilerletmenin arkasındaki akıldır.”

Türkiye’nin sizin için ne anlam taşıdığı sorusuna görüşme yapılan kişilerden birisi “*Recep Tayyip Erdoğan*” cevabını vermiştir

“Erdoğan Beyi burada herkes seviyor Türkiye'nin yardımları eskiden de vardı. Ancak Erdoğan Bey'in girişimleriyle faaliyetlerin daha da arttığı kanısındayım.”

“Türkiye'nin devlet başkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın Afrika'ya açılım politikası sayesinde, Somali gibi ülkeler ile olan ve yüzyıllar önce unutulmuş ilişkiler yeniden kuruldu ve Somali'nin dünyaya açılmasına katkı sağladı. Somali halkının gönlünü kazandı ve onun Somali'ye gelişi ile ülkenin kaderini değiştirmiş oldu. Onun sayesinde başlayan ilişkiler halen devam ediyor.”

Buna karşılık bazı katılımcılar Türkiye'nin diplomatik faaliyetlerinin devletin kendinden geldiğini ve siyasi iradeye bağlı olmadığını vurgulamıştır.

“Şahsen pek etkili olduğunu zannetmem. Şunu unutmayalım bir kişi olarak, elbette bir kurum veya bir yönetici olarak muhakkak etkili olabilir.”

Bir görüşmeci Türkiye ile Afganistan arasındaki faaliyetlerin siyasi irade ile ilişkisi sorusuna kurumlarının kişilere bağımlı olmadığını ifade etmiştir:

“Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin etkisi büyüktür. Burada kişiler ve partiler esas alınmaz, devletler ve kurumlar inkâr edilemez.”

Tablo 2'teki veriler ülke çapında incelendiğinde araştırmaya Somali'den katılanların %40'ı Türkiye ile Somali arasındaki ilişkilerin çok boyutlu ticari, askeri, eğitim ve sağlık olmak üzere stratejik ortaklığa dayalı olduğu görüşünü savunurken Türkiye'nin yurtdışındaki en büyük askeri üssünün de Somali'de bulunduğunu vurguluyor. Araştırma Afganistan'dan katılanların %16,6'sı siyasi etkiden bahsederken çoğunluğu siyasi iktidarın değişebileceğinden, diplomatik ilişkilerin siyasete bağlı olmadığını ve devletin varlığından ötürü gerçekleştiğini ifade etmiştir. Araştırmaya Afganistan'dan katılanların üçte biri (%33,3) gelecekte sağlık ile ilişkili faaliyetlerin “Müslüman” bir ülke olması dolayısıyla Türkiye ile yapılmasını istediklerini belirtmiştir. Birbirini destekleyen ve yakın kategorilerden oluşan diplomatik faaliyetlerin kapsamı teması katılımcıların verdikleri cevaplar doğrultusunda oluşturulmuştur. Araştırma kapsamında stratejik ortaklık kategorisi çerçevesinde görüş beyan eden 42 kişinin %33,3'ü ilişkilerin insani boyutundan ziyade maddi boyutunu vurgulamış ve havalimanı, hastane, otoyol, liman yapımı ve çeşitli anlaşmalar ile karşılıklı faydaya dayalı ilişkilerdeki farkındalıklarını “stratejik ortaklık” yaklaşımı şeklinde dile getirmişlerdir. Genel olarak bakıldığında Türkiye'nin Müslüman kimliğinin söz konusu coğrafyalarda avantaj olduğu çıkarımı yapılabilir. Sağlık diplomasisi kategorisinin oldukça düşük bir seviyede olması, sağlık ile ilgili faaliyetlerin niteliği, kalitesi, vb. faktörlerin etkisinin yanı sıra sosyokültürel etkinin daha fazla olduğunu ortaya koymaktadır.

Katılımcılar tarafından, Türkiye'nin diplomatik faaliyetlerinin dini ve kültürel bağlar yaklaşımıyla gerçekleştiğine dair görüşler aşağıdaki gibidir;

“Türkiye sadece Somaliler için değil hem İslam ülkeleri için hem de diğer batılı ülkeler için stratejik konumu itibarıyla çok büyük öneme sahip olan bir ülkedir. Özellikle Orta Doğu'nun bugünkü durumu bakıldığı zaman Türkiye'nin bölgedeki önemini arttırdığını gösterir. Somali için Türkiye kardeş bir ülke olarak görmektedir. Müslüman ülkelerin bugün mazlumun yanında duran ve kardeşliğini hissettiren tek

ülke Türkiye’dir. Türkiye’nin Somali’deki varlığı ve Somali halkına olan destekleri Somalilerin tarafından Minnetle karşılanmış ve Türkiye’nin kardeşlik rolünü her zaman sevgi ile karşılanmıştır”

“İslam dünyasında öncüler”

“Türkiye Somali’ye dost Müslüman bir ülke. Ayrıca Türk Hükümeti Somali’nin sorunlarını bilmekte”

Bir başka katılımcı ise gelecekte Afganistan’da sağlık altyapısı ile ilgili yatırım yapılacak olsa hangi ülke ile gerçekleşmesini istersiniz sorusunu şu şekilde yanıtlamıştır;

“Türkiye ile yapılması taraftarıyım. Sağlık alanında birçok ülkeden iyi olması ve Müslüman olmasından dolayı”.

“Gerek jeopolitik olarak gerekse uluslararası arenada mazlumların, özellikle de Müslüman toplulukların sesi olagelmıştır”

Sağlık Diplomasisi Faaliyetlerin Kapsamı (%)	Toplam Katılım %	Sudan	Somali	Afganistan
Hizmet Sunumu	%66,6	%83,3	%63,3	%66,6
Altyapı	%59,5	%66,6	%23,3	%66,6
Eğitim	%33,3	%50	%30	%33,3

Tablo 3’teki veriler incelendiğinde çalışmaya katılan 42 sağlık aktörünün %66,6’sı Türkiye’nin sağlık diplomasisi faaliyetlerinin çoğunu hizmet sunumunun oluşturduğunu düşünmektedir. Bu şekilde düşünen katılımcılara göre en önemli faaliyet inşa edilen hastanelerde verilen sağlık hizmetidir.

Katılımcılar; sağlık hizmeti sunumunun sağlık ile ilgili faaliyetlerde en büyük etkiye sahip olduğunu, sağlık hizmeti sunumunun kapsamı noktasında önleyici bir nitelik taşıdığını ve bundan dolayı kaliteli olduğu görüşünde bulunmuşlardır:

“Erdoğan hastanesi, Türkiye’nin Somali’de uyguladığı başarılı sağlıkla ilgili projelere iyi bir örnek olmakla birlikte, temel sağlık hizmetleri programları hakkında daha fazla bilgi almaktan ve ülke çapında Somali’de hem önleyici hem de iyileştirici olmasından dolayı kendi adıma memnuniyet duyuyorum.”

Bu konu ilgili olarak Afgan bir katılımcı sağlık hizmetine ulaşımın temel ihtiyaç olması dolayısıyla iki ülke arasındaki ilişkileri geliştirebileceğini ifade etmiştir:

“Sağlık temel bir ihtiyaç olduğu için bu alanda atılan her bir adım ülkeleri ve halkaları daha da birleştirir.”

“Afganistan’da birçok Türk hastanesi şu an aktif olarak faaliyet göstermektedir. Bunun yanı sıra zaman zaman yardım kuruluşları tarafından ameliyat veya tarama programları da sık sık yapılmaktadır.”

Buna karşılık Sudan’dan bir katılımcı Türkiye’nin faaliyetlerinin destekleyici bir nitelik taşımadığını ve gününbirlik faaliyetler olduğunu ifade etmiştir:

“Sadece günlük aktiviteler destekleyici programlar değil”.

Tablo 4. Türkiye'nin Sağlık Diplomasisi Faaliyetlerinin "Verimliliği" Teması				
Sağlık Diplomasisi Faaliyetlerinin Verimliliği (%)	Toplam Katılım %	Sudan	Somali	Afganistan
Kısmen Karşılıyor	%47,6	%50	%43,3	%66,6
Karşılamıyor	%28,5	%16,6	%30	%33,3
Tamamen Karşılıyor	%12	%16,6	%13,3	
Yorumsuz	%12	%16,6	%13,3	

Tablo 4'teki verilere göre her üç ülkedeki katılımcılarında büyük çoğunluğu (%47,6) Türkiye'nin sağlık ile ilgili faaliyetlerinin ilgili ülkedeki ihtiyacı kısmen karşıladığına yönelik görüşte bulunmuştur. Katılımcıların %28,5'i ise söz konusu faaliyetlerin var olan ihtiyacı hiç karşılamadığı şeklinde görüş beyan etmiştir. Bu noktada diplomatik ilişkilerin iyi olduğu ülkelerin sağlık yardımlarına ve yatırımlarına ortak edilmesi hem maliyeti azaltacaktır ve hem de ihtiyacın karşılanmasına katkı sağlayacaktır.

Türk diplomatik faaliyetlerinin kapsamı temasındaki (Tablo 2) "Sağlık Diplomasisi" kategorisinin düşük olmasının sebebi Türkiye'nin Somali, Sudan ve Afganistan'daki sağlık ile ilgili faaliyetlerinin ihtiyacı karşılayamaması kanaati (Tablo 4) ile ilişkilendirilebilir.

Tablo 5. Türkiye'nin Sağlık Diplomasisi Faaliyetlerinin "Avantajları" Teması				
Türkiye'nin Sağlık Diplomasisi Faaliyetlerinde Avantajları (%)	Toplam Katılım %	Sudan	Somali	Afganistan
Sosyo-Kültürel (Din, Tarihsel Süreç Güven)	%40,4		%40	%83,3
Kalite (Eğitim, Hizmet, Altyapı)	%38,1	%16,6	%33,3	%83,3
İlk Müdahale (Anında müdahale, ulaşılabilirlik, acil yardım)	%28,5		%36,6	%16,6
Süreklilik	%21,4		%23,3	%33,3
Tamamlayıcı Bir Nitelik Taşınması	%11,9		%16,6	

Tablo 5'e göre çalışmaya katılan 42 kişinin %40,4'ü Türkiye'nin sağlık diplomasisi faaliyetlerinde sosyo-kültürel yaklaşımların bir avantaj olduğunu düşünürken %38,1'i sunulan sağlık hizmeti, sağlık eğitimi ve sağlık ile ilgili altyapı faaliyetlerinin "kalitesinin" bir avantaj olduğu görüşünde bulunmuştur. Katılımcıların %28,5'i anında müdahale, acil yardım ve ulaşılabilirliğin, Türkiye için sağlık diplomasisi faaliyetlerinde bir avantaj olduğu görüşünü savunurken Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın etkisi dolayısıyla olduğunu ifade etmektedir. Araştırmaya katılanların %21,4'ü ise Türkiye'nin sağlık ile ilgili faaliyetlerinin uzun vadeli ve sürekliliği olması dolayısıyla avantajı olduğunu düşünmektedir. Katılımcıların %11,4'ü ise Türkiye'nin sağlık ile ilgili faaliyetlerinin (sağlık hizmeti, sağlık eğitimi, sağlık yatırımları vs.) tamamlayıcı bir nitelik taşıması dolayısıyla avantajı olduğu görüşünde bulunmuştur.

Tablo 5, ülke bazında incelendiğinde çalışmaya Somali'den katılanların %33,3'ü Türkiye'nin sağlık ile ilgili faaliyetlerinin kaliteli olmasından dolayı avantajı olduğu vurgusunu yaparken, %36,6'sı ilk yardım ve anında müdahalenin etkisinin daha fazla olduğunu özellikle terör saldırılarının yoğun olmasından dolayı ulaşılabilirliğin bir avantaj olduğunu düşünmektedir. Somalilerin %23,3'ü ise süreklilik oluşturması açısından önleyici sağlık hizmetlerine yönelik çalışmalara ve Mogadişu Recep Tayyip Erdoğan Hastanesi'nin açılmasını öne çıkarmıştır. Somalilerin %16,6'sı ise Sağlık hizmetinin (Mogadişu Recep Tayyip Erdoğan Hastanesi) yanı sıra sağlık eğitimi (Sağlık Bilimleri Üniversitesi Somali Mogadişu Recep Tayyip Erdoğan SHMYO) ile tamamlayıcı bir nitelik taşıdığını ve bu yüzden avantaja sahip olduğunu düşünmektedir.

Görüşmeciler genel olarak söz konusu faaliyetlerin gerçekleşmesinde Türkiye'nin Sosyo-Kültürel etkisinin (din, tarihsel süreç, güven) Türkiye'ye avantaj sağladığından bahsetmişlerdir:

"Zor duruma ilk müdahalede bulundular ve yardım ettiler ve hükümetin her yönüyle ilgileniyorlar, bu yüzden iyi biliniyorlar ve memnuniyetle karşılanıyorlar. Projelerinin çoğu başarılı oldu, bu yüzden insanlar onlara güveniyorlar."

"Afganistan ve Türkiye arasında geçmişten bu yana derin bir sosyo-kültürel ilişki söz konusudur. Afganistan Türkiye Cumhuriyeti'ni resmi olarak tanıyan ikinci ülkedir. Afganistan ve Türkiye birbiriyle kardeş ve dost ülkedir. En sıkıntı ve zor dönemlerde birbirini desteklemiş ve yardım etmiştir. Afgan halkı Türk milletine inandığı kadar hiçbir millete inanmaz. Gerek siyasi gerek ekonomi gerek sosyokültürel ilişkilerini her zaman payidar ve zinde tutmuştur. Biz Türk halkından razıyız Allah da onlardan razı olsun. Biz her zaman Türk halkının yanındayız."

"Türkiye hem ırk hem din açısından Afganistan ile kardeş ülkedir. Dolayısıyla sosyo-kültürel anlamda önemli konumda yeri vardır. Afgan halkı Türk milletiyle kolaylıkla anlaşabilir ve iletişim kurabilir."

"Türkiye, Somali'nin tanıdığı tek sadık ortaktır. Çünkü Türkiye, desteğe ihtiyaç duyulduğu anda Somali'yi destekledi. 2011 yılında, Somali tarihteki en kötü kışığı yaşadı. Cumhurbaşkanı Erdoğan, daha önce Türkiye'nin başbakanı Somali'ye geldi. Söz verdiği gibi muazzam bir insani destek verdi ve"

ayrıca tüm Türkiye halkı ile cömertliği ve merhametiyle dünyayı teşvik etti. O zamandan beri Erdoğan ve Türkiye halkı, öncü ve katalizör olarak Somali ve halkının gerçek ve sadık ortağı oldu.”

“Ben bir politikacı değilim ama Türkiye, Osmanlı İmparatorluğu döneminde olduğu gibi İslam'ın onurunu yeniden inşa etmeye ve yeniden kazanmaya çalışıyor ve bir gün Osmanlı İmparatorluğu'nun tüm dünyada hüküm sürdüğünü görmek istiyorum.”

Tablo 5'e göre çalışmaya Afganistan'dan katılanların %83,3'ü ise Türkiye'nin sağlık ile ilgili faaliyetlerinde kalitenin (sağlık hizmetinde, altyapıda, eğitimde) avantaj sağladığını düşünmektedir. Bu noktada Afganistan'da etkin olarak faaliyet gösteren TİKA'nın etkisi özellikle kalite anlamında ortaya çıkmaktadır.

Tablo 6. Türkiye'nin Sağlık Diplomasisi Faaliyetlerinin “Katkısı” Teması				
Sağlık Diplomasisi Faaliyetlerinin Katkısı (%)	Toplam Katılım %	Sudan	Somali	Afganistan
Özel Sektöre Katkı	%35,7	%16,6	%40	%33,3
İmaja Katkı	%31	%16,6	%26,6	%66,6
Askeri Katkılar	%19		%23,3	%16,6
Kültürel Katkılar	%16,6		%16,6	%33,3
Siyasi Katkılar	%14,2	%16,6	%13,3	%16,6

Tablo 6'deki veriler doğrultusunda araştırma kapsamında görüş beyan eden 42 katılımcının %35,7'si Türkiye'nin sağlık ile ilgili faaliyetlerinin özel sektöre katkı sağladığını, iki ülke arasındaki iş birliği ve yatırımın artmasına sebep olduğunu öne çıkarmıştır. Yapılan bir hastane, sağlık hizmeti ya da sağlık personeli eğitim protokolü ve ardından farklı sektörlerde yapılması planlanan yatırım kararları, projeler buna bağlı olarak iki ülke arasındaki ticaret hacminin artması diğer sektörler ile olan ilişkileri dolaylı olsa da etkilemektedir. Bu kategori Türkiye'nin diplomatik faaliyetlerinin kapsamı temasındaki “stratejik ortaklık” yaklaşımı ile birlikte değerlendirilebilir. Çalışmaya katılan sağlık aktörlerinin %16,6'sı dil eğitimi veren kurumlardaki artışa dikkat çekerek kültürel olarak katkı sağladığını beyan etmişlerdir.

Görüşmeciler sağlık ile ilgili faaliyetlerin, Türk diline olan ilgiyi arttırdığını ve bununla ilgili bazı kurumların faaliyet gösterdiğine dair görüş belirtmiştir:

“Somali'de Türkçe Dilleri çalışması Somali'de yıldıan yıla oldukça popüler hale geliyor.”

“Somalili vatandaşların Türk dilini öğrenebileceği, sağlıkla ilgili veya genel olabileceği birkaç kurum var.”

“Somali'de herkes Türkçe öğrenme cabası var özellikle gençlerde, işsiz olanlar bile Türkçe öğrenip Türkler den iş buluyorlar ve tercümanlık yapıyorlar Somali'de Türkçe öğrenilen merkezler açılmıştır.”

Tablo 6'deki veriler ülke bazında incelendiğinde ise araştırmaya Somali'den katılanların %40'ı sağlık diplomasisi faaliyetlerinin özel sektörü canlandırdığını, havalimanı, yol, hastane, okul ve cami inşa edilmesi ile ilişkili olduğunu düşünmektedir. Somalili katılımcıların %23,3'ü Türkiye'nin yurtdışındaki en büyük askeri üssünün Somali'de bulunması, diplomatik sağlık faaliyetlerinin askeri anlamdaki katkısının bir sonucu olduğu görüşündedir. Türkiye'nin sağlık ile ilgili faaliyetlerinin farklı alanları etkilediği, ilişkilere çok boyutlu bir nitelik kazandırdığı görülmektedir. Sağlık ile ilgili faaliyetleri tek taraflı olarak "sağlık" özelinde değerlendirmek sağlığın yumuşak güç olabilmesine engel oluşturmaktadır. Bu açıdan bakıldığında sağlığın devletlerin sadece sağlık bakanlıklarına bırakılmayacak kadar politik bir nitelik taşıması dolayısıyla dış işleri bakanlığı ile koordineli olmasının avantaj sağlayacağı düşünülmektedir.

Katılımcılar, Türkiye'nin Somali'ye olan ilgisinin artmasının iki ülke arasındaki yatırımların artmasına ve özel sektörün canlanmasına sebep olduğunu şu şekilde aktarmıştır:

"Somali halkının en zor döneminde yanında olan tek devlet unvanını kazanan Türkiye Somali insanların gönlüne yerleşmiş ve bu ziyaret sayısında tüm Somali iş insanları diğer ülkelerdeki sermayelerini çekerek Türkiye yatırım yapmalarını sebep oldu. Her gün büyüyen iki ülkenin ilişkileri Somali kardeş Türkiye devletinin sayesinde tüm zorlukları aşmaktadır."

Başka bir katılımcı ise Türkiye'nin Somali'de ilk olarak hastane ve sonrasında havalimanı ve liman inşa ettiğini ve işlettiğini şu şekilde aktarmıştır:

"Türkiye, Somali'ye hiçbir ülke giriş yapmıyorken Türkler Somali'ye gelip önce hastaneye, sonra havalimanı ve limanı inşa edip işletmişler. Bana göre Türkiye benim ikinci vatanım. Allah Sizleri korusun".

Afgan bir katılımcı Afganistan ile Türkiye arasındaki ilişkilerin Türkiye'nin ekonomik gelişimine bağlı olarak Afganistan'daki yatırımlarını arttırdığını ifade etmiştir:

"Özellikle son 10 yıl Türkiye'nin ekonomisinin iyiye gitmesi ile ve Afganistan yıllar boyunca bir savaş altına ezilmesi ile her zaman Türkiye sahiplenmiş gereken her türlü destekte bulunmuştur. Türkiye Afganistan'ın yer altı projelerini desteklemekte büyük yatırımlar yapmaktadır".

"Türkiye son 10 yılda askeri, ticari, eğitim, sağlık, sosyal ve birçok alanda Afganistan'a büyük yatırımlar yapmaktadır."

Tablo 7. Türkiye'nin Sağlık Diplomasisi Faaliyetlerinde Rakipleri

Ülkeler	Sudan'da faaliyet gösteren ülkeler	Somali'de faaliyet gösteren ülkeler	Afganistan'da faaliyet gösteren ülkeler
Sudan		N:5	
Mısır		N:5	
İran		N:3	N:1

Katar	N:1	N:16	
Çin	N:2	N:2	
Suudi Arabistan	N:2	N:4	
Bahreyn		N:2	
İtalya	N:1	N:3	
Birleşik Arap Emirlikleri		N:6	
ABD	N:1	N:3	N:3
İsveç		N:3	
İngiltere	N:1	N:2	N:1
Almanya		N:2	N:3
Suriye		N:1	
Rusya		N:1	N:1
Fransa			N:1
Hindistan			N:2
Kuveyt	N:2		N:1
Japonya	N:2		
Pakistan			N:2
Diğer Ülkeleri			N:1

Tablo 7’de ki veriler doğrultusunda katılımcıların görüşleri şu şekildedir;

“Gördüğüm kadarıyla Somali’de şu anda sağlıkla ilgili faaliyet gösteren Türkiye’den başka herhangi bir ülke bulunmamaktadır”

“Başka hiçbir ülkenin Somali’de sağlık ile ilgili doğru düzgün bir faaliyeti bulunmamaktadır.”

“Katar, Sudan, Suudi Krallığı, Emirlikler ve Bahreyn, terörist saldırıların meydana gelmesi gibi acil durumlarda Somali’ye yardım ediyor, ancak Türkiye düzeyinde değil.”

“Türkiye, Somali’de sağlıkla ilgili en büyük faaliyetlere sahiptir. Somali’de tıbbının bulunabileceği başka ülkeler de var, ancak Türkiye kadar etkili değiller.”

“Somali halkı olarak yardım için gelen herhangi bir ülkeyi görmek istiyoruz. Çünkü bağışçuları birbirinden ayırmanın zamanı değil ama şahsen Müslüman ülkeleri tercih ediyorum.”

“Çin. Komünist bir ülke olmasına rağmen, kalkınma projeleri gibi birçok konuda iyidirler. Somali projelerinin maliyetini karşılayabiliyorsa, Çinliler büyük bir fark yaratabilir.”

“Çin Somali sağlık bakımı için kalkınma altyapısına katkıda bulunabilir, Çin birçok Afrika ülkesine yardımcı oldu ve sağlıkla ilgili altyapılarını geliştirdi.”

Görüşmeciler Somali’de sağlık ile ilgili konularda Türkiye haricindeki ülkelerin de faaliyet gösterdiğini şu şekilde ifade etmiştir:

“Herhangi bir ülkenin Türkiye'ninki gibi Somali'de sağlıkla ilgili faaliyetlerde büyük rol oynamasını beklemiyordum. Ancak birkaç ülke Katar gibi çalışıyor.”

“Türkiye'nin yaptığı gibi Somali halkına yardım etmek için gelen başka ülkeler de var, en önemli ülke Somali halkına ücretsiz sağlık hizmeti vermek için büyük bir hastane inşa eden BAE idi. Hastaneler inşaatı bitmeden önce askeri eğitim tesisleri ile halk sağlığı merkezini kurdular. Katar gibi başka ülkeler de var.”

Görüşmeciler gelecekte Afganistan'da sağlık ile ilgili yatırım faaliyetlerini hangi ülkenin gerçekleştirmesini istersiniz sorusunu sebepleriyle şu şekilde yanıtlamıştır:

“Türkiye ve Almanya. Çünkü Türkiye'de birçok öğrenci farklı alanlarda eğitim görmekte ve hazır bir altyapı var. Almanya çünkü bu ülke her yıl milyarlarca dolar sağlık sektöründe Afganistan'a yardım ediyor.”

“Türkiye ve Katar. Çünkü Katar ve Türkiye Somali'ye yardım sağlıyor ve Somali'deki siyasi duruma ilgi duyuyorlar”.

Çalışma kapsamındaki katılımcıların verdikleri cevaplar doğrultusunda Afganistan'da sağlık ile ilgili faaliyetlerde bulunanlar arasında en fazla ABD ve Almanya olduğu dikkat çekmektedir (Tablo 8). NATO bağlantısı dolayısıyla söz konusu ülkeler sağlık ile ilgili olarak faaliyetlerini Afganistan'da sürdürmektedir. Somali'de faaliyet gösteren ülkeler içerisinde en etkin ve rakip olarak Çin'in olması beklenirken Türkiye'nin daha etkin olduğu görülmektedir. Bunun arkasındaki itici gücün dini ve kültürel bağlar yaklaşımı olduğu söylenebilir (Tablo 2).

4. SONUÇ

Türkiye'nin uluslararası sağlık ile ilgili faaliyetlerinin etkisi ve dış politikaya katkısını dolayısıyla yumuşak gücünü tespit etmek ve bu anlamda Türkiye'nin uluslararası sağlık stratejisine öneride bulunma amacını taşıyan bu çalışmada; Türkiye'nin sağlık ile ilgili faaliyetlerinin yoğunlaştığı Somali, Sudan ve Afganistan'daki yerel sağlık aktörlerinin görüşleri dikkate alınmıştır. Bu maksatla çalışma kapsamında bilgisine başvuru alan kişilerin, iki ülke arasındaki gelişmeleri bilen kişiler olmasına dikkat edilmiştir.

Çalışmaya konu ülkelerdeki yerel sağlık aktörlerinin görüşleri dikkate alındığında, Türkiye ve araştırmaya konu ülkeler arasındaki ilişkilerin iyi olduğunu fakat Türkiye'nin sağlık ile ilgili faaliyetlerinin var olan ihtiyacı karşılamadığı tespit edilmiştir. Türk diplomatik faaliyetlerinin sağlık üzerinden değerlendirildiği görüşlerin oldukça düşük olması sağlık ile ilgili faaliyetlerin tanıtımının yeterince yapılmadığını ya da yeterince etkili olmadığını göstermektedir. Somali, Sudan ve Afganistan'da sürdürülen sağlık ile ilgili faaliyetlerin genellikle hizmet sunumu ve altyapı faaliyetleri olduğu ve bu faaliyetlerin en çok özel sektöre katkı sağladığı tespit edilmiştir. Somali'deki havalimanı inşası ve işletmesi, çeşitli yollar ve ticari nitelikli anlaşmalar yerel sağlık aktörleri tarafından bu

kapsamda değerlendirilmiştir. Sağlık sektörü üzerinden başlayan faaliyetler özellikle Somali’de özel sektöre de katkı sağlamıştır.

Çalışma kapsamında görüş beyan eden katılımcıların çoğu gelecekte Türkiye’nin sağlık ile ilgili faaliyetlerinden sağlık eğitiminin artması gerektiğini ifade etmişlerdir. Ayrıca Türkiye’nin üçüncü basamak sağlık hizmeti götürdüğü Somali ve Sudan’da aynı zamanda eğitim faaliyetlerinin de yürütülmesi tamamlayıcı ve sürekliliği olması açısından yerel sağlık aktörleri tarafından avantaj olarak görülmektedir. Bu ülkelerdeki yerel sağlık aktörlerinin Türkiye’den beklentisi sağlık eğitiminin ve hizmetinin kapsamının genişletilmesidir.

Somali, Sudan ve Afganistan’daki Türk diplomatik faaliyetlerinin kapsamı ve niteliği incelendiğinde; Türkiye’nin Müslüman kimliğinin söz konusu coğrafyalarda avantaj olduğu çıkarımı yapılabilir. Türkiye’nin sağlık ile ilgili faaliyetlerinin yoğunlaştığı ülkelerin çoğunun Müslüman olması iki ülke arasındaki ilişkilerde önemli bir yere sahiptir. Bu ülkelerden Somali’de sağlık ile ilgili faaliyet gösteren Türkiye haricindeki ülkelere bakıldığında yine Müslüman kimliği ön plana çıkmaktadır. Ayrıca yerel sağlık aktörlerinin çoğu Türkiye’nin dış politikasını dini ve kültürel bağları üzerinden değerlendirmektedir.

NATO’nun etkili iki üyesi olan Almanya ve ABD Afganistan’daki varlığı sağlık alanında da etkisini göstermektedir. Bu açıdan bakıldığında sağlığın devletlerin sadece sağlık bakanlıklarına bırakılmayacak kadar politik ve stratejik olduğu çıkarımı yapılabilir. Türkiye’nin diplomatik faaliyetlerinin sağlık üzerinden değerlendirildiği görüşlerin düşük olması sağlık ile ilgili faaliyetlerin niteliği, kalitesi, vb. faktörlerin etkisinin yanı sıra sosyokültürel etkinin daha fazla olduğunu ortaya koymaktadır. Bu çalışmada sağlık diplomasisi faaliyetlerinin etkili olmasının sağlık ile ilgili faaliyetlerin verimliliği ile doğru orantılı olduğu tespit edilmiştir. Somali, Sudan ve Afganistan’daki sağlık ile ilgili faaliyetler karşılaştırıldığında ise TİKA’nın Afganistan’da daha az maliyetle daha etkili olduğu söylenebilir. Türkiye gibi gelişmekte olan bir ülkenin kaynaklarını etkisiz bir politika aracı olarak değerlendirmesi kaynak israfı olacaktır. Bu yüzden Türkiye’nin Sudan, Somali ve Afganistan’da gerçekleştirmiş olduğu sağlık ile ilgili faaliyetlerinin verimliliği yumuşak güç olma potansiyeli ile ilişkilidir. Bu yüzden farklı coğrafyalara yönelik politikalarda dikkat edilmesi gereken hususlardan birisi de ihtiyacın ne olduğunun tespit edilmesi ve ilgili ülkeye yönelik kalkınma yardımı ya da insani yardım yapılırken yerel aktörler ile koordineli bir şekilde bu faaliyetlerin yürütülmesidir.

Çalışma kapsamında Türkiye’nin Somali, Sudan ve Afganistan’daki sağlık ile ilgili faaliyetlerinin ihtiyacı karşılayamadığı ya da kısmen karşıladığı gözlemlenmiştir. Sağlığın dış politikada yumuşak güç unsuru olabilmesi için sağlık ile ilgili yürütülecek faaliyetlerde yerel aktörlerin öneri ve görüşlerinin alınması bilgi ve tecrübelerinden faydalanılması, söz konusu faaliyetler için harcanan kaynakların daha etkin ve verimli kullanılmasına katkı sağlayacaktır.

Türkiye'nin Somali, Sudan ve Afganistan'daki sağlık diplomasisi faaliyetlerinde en çok altyapı faaliyetleri ve hizmet sunumunun gerçekleştiği görölmektedir. Türk doktorların ve yardımcı sağlık personellerinin ulaşım sorunları ve kaynak eksikliği göz önüne alındığında, yerel aktörlerin de talepleri doğrultusunda sağlık eğitiminin artması uzun vadede daha faydalı olacaktır. Elde edilen bulgular doğrultusunda Türkiye'nin tek başına Somali, Sudan ve Afganistan'ın sağlık altyapısını tesis etmesi var olan ihtiyacı karşılayamadığı için mümkün görünmemektedir. Dolayısıyla diplomatik ilişkilerin iyi olduğu ülkelerin (Katar, Azerbaycan vb.) sağlık yardımlarına ve yatırımlarına ortak edilmesi hem maliyeti azaltacaktır ve hem de ihtiyacın karşılanmasına katkı sağlayacaktır.

Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın bireysel gayretleri dolayısıyla yürütölen bu faaliyetlerin uzun vadeli stratejik devlet politikası haline gelebilmesi ve siyasi konjonktürden etkilenmemesi için özel sektörün ikili ilişkilerde daha fazla öne çıkması gerekmekte olup TİKA'nın Somali ve Sudan'da sağlık hizmeti sunumunda daha çok işin içinde olmasının daha sağlam ilişkiler kurulmasını sağlayacağı düşünölmektedir.

Türkiye'nin insani kapsamda sürdürdüğu sağlık ile ilgili faaliyetlerin dış politikasında kullanabilmesi için daha organize ve sistemli bir şekilde sürdürölmесinin uzun vadede faydalı olacağı düşünölmektedir.

KAYNAKÇA

AFAM (2018) <https://www.afam.org.tr/turkiye-afrikailiskilerinde-yumusak-guc-unsuru-egitim/> (ET: 2.09.2019)

Ağırbaş, İ. (2016). Hastane Yönetimi ve Organizasyon. Siyasal Kitabevi.

Başer, D.A., Kahveci, R., Koç, M., Kasım, İ., Şencan, İ., Özkara, A. (2015). Etkin Sağlık Sistemleri için Güçlü Birinci Basamak. Ankara Medical Journal, 15(1), <http://dx.doi.org/10.17098/amj.47853>

Ekşi, M. (2014). Kamu Diplomasisi ve Ak Parti Dönemi Türk Dış Politikası. Siyasal Kitabevi.

Girgin, K, (1975). Çağdaş Politika ve Diplomasi El Kitabı, Ankara: Türkiye İş Bankası, 134 1

Gliner, J. A., Morgan, G. A., Leech, N. L. (2011). Research methods in applied settings: An integrated approach to design and analysis. Routledge.

Hayran, Osman (2017). "Sağlık Diplomasisi ve Küresel Sağlığa Etkisi". Sağlık Diplomasisi. Ed. Ö. Olcay. İstanbul: Medipol Üniversitesi. 19-22.

İNSAMER (2018) Url: https://insamer.com/tr/sudan-raporu-parcalanmadan-toparlanmaya_1544.html (ET:9.9.2019)

İskit T, (2020). Diplomasi, Tarihi, Teorisi, Kurumları ve Uygulaması, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi, 3-5.

- Kadıoğlu, M., Tutar, N. Türkiye'nin Kendine Has Yumuşak Güç Yöntemi Olarak Sağlık Yardımlarının Değerlendirilmesi. *Anasay*, (8), 163-172, <https://doi.org/10.33404/anasay.564875>
- Kahraman, N., Cinman, M. (2010) Kamu Diplomasisinin Uygulama Alanı Olarak Sağlık Diplomasisi. *Muhakeme Dergisi*, 2(1), 60-71. <https://doi.org/10.33817/muhakeme.551365>
- Karabektaş, S. (2018). Global health diplomacy (Master's thesis, Middle East Technical University), 82-85
- Nye, J. S. (2004). *Yumuşak Güç* (Çev. Aydın R. İ). Ankara: Serbest Akademi Yayınevi.
- Kürkçüoğlu, Ö., (1980). "Dış Politika" Nedir? Türkiye'deki Dünü ve Bugünü", Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, Ankara: Ankara Üniversitesi, 35(1), 309-335
- Lee K., Mcinnes C., (2012) *Global Health & International Relations* (Polity Press Cambridge, UK, 50.
- Michaud, J. Kates, J. (2013). Global health diplomacy: advancing foreign policy and global health interests. *Global Health: Science and Practice*, 1(1), 24-28.
- Nicolson, H. (1988). *Diplomacy*. Georgetown Univ Inst for the, <https://doi.org/10.1080/1350176042000311907>
- Russo, G., Shankland, A. (2014). Brazil's engagement in health co-operation: what can it contribute to the global health debate?. *Health policy and planning*, 29(2), 266-270, <https://doi.org/10.1093/heapol/czt014>
- TASAM (2016) https://tasam.org/Files/Etkinlik/File/VizyonBelgesi/SGPK_SAGD_SaglikVizyon_TR_pdf_79820453-0e34-4eb0-b70c-45c145477250.pdf (ET: 6.8.2019)
- Resmî Gazete (2018), 15.03.2018 Tarih ve 30361 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2018/03/20180315.htm> (E.T:6.8.2019)
- Thompson, D. (2005). China's Soft Power in Africa: From the" Beijing Consensus" to Health Diplomacy. *na*. 21:(3-11).
- TİKA (2015), Türk İş birliği ve Koordinasyon Ajansı, Kalkınma Yardımları Raporu, url: <https://www.tika.gov.tr/upload/2017/YAYINLAR/TKYR%20> (ET:7.5.2019)
- Yağmurlu, A. (2007). Halkla ilişkiler yöntemi olarak kamu diplomasisi. *İletişim Araştırmaları*, 5(1), 11.
- Yıldız, M. (2013). Devlet İnşasında Başarı ve Kurumlara Talep: Türkiye'nin Afganistan'daki Rolü (2001-2011). *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 15(2), 183-212.
- Youde, J. (2008). *Health Diplomacy as Soft Power: The PRC and Africa* 4898, 27–30). San Francisco.

KİTAP İNCELEMESİ

Kübra Çoban HASTUNÇ*

Tom FLETCHER (2016) “Naked Diplomacy: Power and Statecraft in the Digital Age”, William Collins, London.

“During my time as Private Secretary I saw technology changing statecraft. I worked for the last paper-and-pen prime minister, Tony Blair; the first email prime minister, Gordon Brown; and the first iPad prime minister, David Cameron. When I started, we had to consider how policy would look on the Sky News ticker at the bottom of the screen: 140 words. By the time I left, we were judging how it would look on Twitter: 140 characters.”

Kitabın yazarı İngiliz diplomat Tom Fletcher, 2007-2011 yılları arasında üç İngiltere Başbakanı'nın -Tony Blair, Gordon Brown ve David Cameron- politik danışmanlığını yürütmüş ve sonrasında 2011-2015 arası dört yıllık dönemde İngiltere'nin Lübnan Büyükelçisi olarak görev yapmıştır. Fletcher, bir İngiliz büyükelçisinin geleneksel imajından biraz farklı bir mizaca sahip bir diplomattır. Satır aralarından onun enerjik, iyimser, dijital dünyayı şevkle kucaklayan, teknolojik yeniliklerin diplomasi ve uluslararası ilişkiler üzerindeki gücü ve etkisi konusunda heyecanlı, yeniliğe açık bir diplomat olduğu anlaşılmaktadır. İngiltere Dışişleri Bakanlığı'nda uzun yıllar boyunca sosyal medyanın devlet yönetiminde kullanılmasının, yani dijital diplomasinin önde gelen savunucularından biri olmuştur. 2016 yılında yayınlanan ‘Çıplak Diplomasi: Dijital Çağda Güç ve Devlet Yönetimi’ adlı kitabında, geleneksel diplomasinin dijital çağ bağlamında nasıl evrildiğini ve yeni teknolojik araçların diplomasiye, diplomatlara, devlet idaresine ve güce etkisini incelemektedir. Buna ek olarak, yeni dijital çağda diplomasiye ve diplomatlara ihtiyaç olup olmayacağını sorgulamakta ve diplomatların nasıl hayatta kalabileceğine dair öneriler sunmaktadır. Kitabının başlığını seçerken, ünlü aşçı Jamie Oliver’ın aşçılığın temellerine inilmesi gerektiğini savunduğu ve yemek pişirmeyi ana unsurlarına indirgemeye çalıştığı BBC Two yemek programı ‘The Naked Chef’ten (1999-2001) esinlenmiştir (s.15). Diplomasi etrafında inşa edilen tüm araç-gereçlerin (zamanı geçmiş protokol, görgü kuralları, konferanslar ve zirveler, Rönesans’tan kalma dil, hantal kurumlar) diplomatların dijital çağa uyum sürecini yavaşlattığını ve insanlarla bağlantı kurmalarını zorlaştırdığını iddia etmektedir. Fletcher’a göre tüm bu

* Manisa Celal Bayar Üniversitesi, kubracoban94@gmail.com, ORCID: 0000-0002-6673-6454

Makale Geçmişi/Article History

Başvuru Tarihi / Date of Application: 11 Ağustos 2023

Düzeltilme Tarihi / Revision Date: 29 Eylül 2023

Kabul Tarihi / Acceptance Date : 29 Eylül 2023

Kitap İncelemesi/Book Review

'gereksiz şeyler' bir kenara bırakıldığında diplomasinin özünde ne olduğunu anlamak mümkün olacaktır.

Üç bölüm ve on sekiz alt başlıktan oluşan kitabın genel temasına bakıldığında,

a.) diplomasi tarihinde tarih öncesi çağlardan dijital çağa yapılan bir yolculuk (ss. 28-92),

b.) günümüzdeki uygulamaların anlaşılmasını sağlamak amacıyla, diplomatik sahadan paylaşılan kişisel deneyimler (ss. 93-180),

c.) dijital çağda diplomasinin ve diplomatların geleceğine yönelik öngörüler ve tavsiyelerin (ss. 181-233) bir bileşimi olduğu görülmektedir.

İlk bölümde Fletcher'in, tarih öncesi dönemlerdeki kökenlerinden başlayarak günümüz internet çağına kadar diplomasinin başlangıcını, devamlılıklarını ve değişimlerini keşfe çıktığı görülmektedir. İşe diplomasinin kökenleri araştırılarak başlanmıştır. Dünyadaki ilk diplomat 'Ug' olarak isimlendirilmiştir. Yazarın anlatısında bu, Neandertal¹ arkadaşlarını birbirlerinin kafalarına vurmak yerine birlikte ava çıkmaya ve ortak bir düşmana karşı birlikte çalışmaya ikna eden ilk tarih öncesi insandır. İnsanların sahip olduğu iki temel içgüdü vardır. Birincisi, kaynaklar için savaşmak ve öldürmek, diğeri ise dışarı çıkıp birlikte avlanmak, yani kaynaklar için iş birliği yapmaktır. Ug'daki hayatta kalma içgüdüğü çatışmadan ziyade iş birliğine öncelik vermesini sağlamıştır. O zamandan beri diplomasinin özünde de bu vardır. Tarih boyunca diplomatlar bir kaynak için iş birliği yapmanın yollarını bulmaya çalışmışlardır ve mesleklerinin etrafındaki protokol, konferanslar, unvanlar, basmakalıp ifadeler ve benzeri şeyler bir kenara bırakıldığında, aslında hala tarih öncesi insanın yaptığı şeyi yapmaktadırlar. Fikirler, devletler, şirketler vb. arasında sürtüşmeler yaşandıkça iş birliği yolunu açarak müzakereleri ve uzlaşmaları sağlamaya çalışmaktadırlar. Dolayısıyla Fletcher'a göre günümüz diplomatları, Ug'dan düşünüldüğü kadar uzak değildir ve diplomasi neredeyse insanlık kadar eskidir. Yüzyıllar sonra, Ug'un soyundan gelenlerden biri, dilin başlangıcını bulmuştur. O ve diğer paleo-insanlar, temel toplumları oluşturmaya başlamak için iletişim kurmaya başlamışlardır. Bu toplulukların en ilkel olanları, sopolanmalarını ya da yenilmelerini önlemek için, habercilerin hareket özgürlüğünü garanti altına alacak sistemleri geliştirmiştir. M.Ö. 4000 civarında, başta tahıl ve bira olmak üzere kaynakların bölüştürülmesini kolaylaştırmak için temel yazı biçimleri geliştirilmiştir. Böylece diplomasi başlamıştır (s. 29).

İnsanların yaşamsal biyolojik yapısının bir parçası, tanımadığı ya da DNA'sının çok azını paylaştığı insanlarla iş birliği yapabilme becerisidir. Hayatta kalma içgüdülerinin bir parçası da -her zaman geçerli olmasa da- iş birliğinin onlar için birbirini öldürmekten daha iyi olduğunu söyleyebilen insanların olmasıdır. Bu da diplomasinin aslında biyolojik bir zemini olduğu anlamına gelmektedir.

¹ Bilimsel adı Homo Neanderthalensis olan ve yaklaşık 200-250 bin yıl önce yaşamış olan insan türüdür. Homo Sapiens'in yani modern insanın en yakın atası olarak kabul edilmektedir.

Barişa bir şans verilmesi, Ug'un John Lennon'dan² çok daha önce ve daha az nazik bir şekilde söylediği bir şeydi. Ug'un ilk homurtuları ve mimiklerinden bu yana diplomasinin özü düşünüldüğü kadar değişmemiştir (s. 30). Fletcher'a göre telgraftan radyoya, telefonda televizyona, e-posta'dan video konferanslara, sosyal medyadan büyük veriye teknolojik yeniliklerin çoğu diplomasiyi etkilese de diplomatik amaçların doğasına meydan okumamıştır: a.) barış ve iş birliği yoluyla bir arada yaşamayı teşvik etme, b.) çatışmaları ve şiddeti önleme. Özetle, tarih öncesi çağlardan modern dünyaya, diplomaside kullanılan ulaşım ve iletişim araçları değişip çeşitlenirken, diplomasinin özü aynı kalmıştır. Diplomatların görevi, işlerini ve zihniyetlerini bu olağanüstü ve devrim niteliğindeki yeni dijital çağa ve araçlara adapte ederken, aynı zamanda diplomasinin özünü koruyabilmektir.

Bu bölümde ayrıca teknolojik yeniliklerin, diplomaside hangi amaçlarla kullanıldığına ve uluslararası ilişkiler disiplinine olan etkilerine yönelik tarihten örneklere de yer verilmiştir. Örneğin, Sovyetler Birliği'nde Joseph Goebbels'in propaganda amacıyla radyoyu kullanması, ABD'nin radyo ve televizyonu Nazi propagandasına karşı bir yumuşak güç aracı olarak kullanması (Churchill'in şömine başı radyo sohbetleri), telefonun Küba Füze Krizi'ni sonlandırmada oynadığı etkin rol, 2003 Irak Savaşı'nın video konferans yoluyla planlanan ilk savaş olması gibi dikkat çekici konulara değinilmiştir. Buna ek olarak, 'diplomasi' kelimesinin etimolojik kökeni, antik uygarlıkların -Mısır, Pers, Hint, Çin, Yunan- diplomasi pratikleri, Rönesans diplomasisi, diplomasi teorisinin gelişimine katkı sunan isimler -Kautilya, Machiavelli, Richelieu, Callières, Satow, Wicquefort, Grotius- ve bunların diplomasi literatürüne kazandırdıkları rehber niteliğindeki eserlere değinilerek genel bir tarihsel perspektif sunulmaktadır. Kitabın değerli bulduğum noktalarından biri, Avrupa-merkezci olmayıp, Çin, Hindistan, Japonya gibi Asya ülkelerinin ve bu ülkelerdeki liderler ve düşünürlerin diplomasiye katkılarını inceleyerek hâkim entelektüel bağlam ve çevrelerin dışında kalan yaklaşımları da gündeme getirmesidir. Böylece okuyucuyu diplomasi tarihini, Avrupa bağlamı dışında da düşünmeye teşvik etmektedir. Hatta yazarın ileri sürdüğü üzere, 600 yıl önce diplomatik anlayışın ve siyasi gücün merkezi olduğu iddia edilen yer Doğu'yken, Johannes Gutenberg'in matbaayı icat etmesiyle her şey değişmiş, Avrupa yeniden başrole geçmişti (s. 33). Nihayetinde bu bölüm, geçmişten günümüze diplomasinin değişmez temalarından biri olan iyi bir diplomatın sahip olması gereken -incelik, merak, cesaret gibi- niteliklerin tartışılmasıyla sona ermektedir.

İkinci bölümde, büyük veri, duygu analizi, blok zinciri, mobil uygulamalar, sosyal paylaşım siteleri gibi yeni teknolojilerin ve araçların hangi amaçlarla kullanıldığı; diplomasi, devlet yönetimi ve güç üzerindeki dönüştürücü etkileri; getirdikleri fırsatlar ve meydan okumalar çerçevesinde değerlendirilmektedir. Ülkelerin dijital diplomasiyi birçok farklı hedefi gerçekleştirmeye yönelik

² Fletcher burada İngiliz müzisyen ve barış aktivisti John Lennon'ın 1969'da yayınlanan ve 1970'lerde Vietnam Savaşı karşıtı hareketin marşı haline gelen 'Barışa Bir Şans Ver' (*Give Peace a Chance*) isimli şarkısına gönderme yapmaktadır.

kullandığı aktarılmıştır. Bunlar arasında yumuşak gücünü artırma, kamu diplomasisini destekleme, imaj ve itibar yönetimi, ulus-markalama stratejileri oluşturma, kriz yönetimi ve acil durum planlaması, içeride halkın güvenini kazanarak dış politika hedeflerini meşrulaştırma ve ilerletme hedefleri yer almaktadır. Fletcher'ın kendisi de Lübnan'da bu yeni araçlardan -özellikle blog ve Twitter- halkla etkileşim kurma, İngiltere'nin yumuşak gücünü artırma, daha açık ve sempatik bir İngiltere imajı sunma, dış politika hedeflerini destekleme ve Lübnan'ın istikrarına verdikleri desteği anlatarak İngiltere hakkındaki yanlış algıları değiştirme amacıyla yararlanmış ve başarılı olmuştur. Onun kapsamlı ve yoğun dijital diplomasi çabaları sayesinde Lübnan'daki olumsuz anlatı tersine dönmüş ve İngiltere'nin yerel profili yükselmiştir (s. 166).

Fletcher, dijital araçların potansiyelinden yararlanarak, diplomatik hedeflerini gerçekleştirebilmek ve Lübnan'daki insanlara yeni yollarla ulaşabilmek için birçok şey denediklerini aktarmıştır. Örneğin, 2011 yılında bir büyükelçi ile bir hükümet başkanı arasında ilk tweetup³ düzenlenmiştir (s. 158). Lübnan Başbakanı Mikati ile Fletcher, Mikati'nin Londra'ya yapacağı bir ziyareti öne çıkarmak ve iki ülke arasında yeni iş birlikleri için fikirler aramak üzere eş zamanlı olarak bir saatlik zaman dilimini internette geçirmişlerdir. Yüzlerce soruyu yanıtlamış ve başka türlü asla ulaşamayacakları bir dizi muhatapla içtenlikle ve doğrudan iletişime geçme fırsatı yakalamışlardır. Fletcher'ın Lübnan'daki dijital diplomasi faaliyetlerinden ikinci örnek ise, ilk sanal diplomatik resepsiyona ev sahipliği yapmasıdır (s. 158). Katılımcılar, büyükelçi ve ekibiyle aynı yemeği hazırlamaya teşvik edilmiş ve şahsen orada bulunanlar, fiziksel olarak odada bulunmayanlarla gerçek zamanlı etkileşim kurmak için canlı yayın yapmıştır. Lübnan'ın telekomünikasyon alanında bir çağ atlaması ve 21. yüzyılda Singapur gibi modern bir merkez haline gelmesi için gerekli altyapıyı oluşturması amacıyla alması gereken tedbirler tartışılmıştır. Bu sanal resepsiyon, çok sayıda fikrin ortaya çıkmasını sağlamıştır. Daha da önemlisi, bu fikirleri hayata geçirecek bağlantıları yaratmıştır. Halka açık etkinliklere dijital bir unsur eklenmesi, onları tartışmalara daha yakından dahil etme fırsatı yaratmıştır.

Lübnan'daki dijital diplomasi çalışmalarına üçüncü örnek, Fletcher'ın yeni bir kitleye ulaşmada yardımcı olacağını düşünerek blog sayfasında yazılar yazmaya başlamasıdır.⁴ Bu yazılarından birinde, 2012 yılında Lübnan'ın nasıl bir yer olabileceğine dair idealist bir vizyon paylaşmıştır (Fletcher, Beirutopia, 2013). Her ne kadar acemice yazdığını düşünse de mektup bir tartışmayı ateşlemiş ve geniş çapta paylaşılmıştır. Böylece, Fletcher ve büyükelçilik ekibi, insanları alıştıkları rahat ama tehlikeli anlatılardan koparmanın ve yeni tartışmaları tetiklemenin bir yolunu bulduklarını fark etmişlerdir. Bu

³ 'Tweet' ve 'meet-up' kelimelerinin bir bileşiminden oluşan 'tweetup' kavramı, sosyal ağ platformu Twitter üzerinden birbirleriyle iletişim kuran kişilerin yüz yüze görüşmesini ifade etmektedir. Bkz. <https://www.collinsdictionary.com/dictionary/english/tweetup>.

⁴ Tom Fletcher'ın Birleşik Krallık Dışişleri, İngiliz Milletler Topluluğu ve Kalkınma Bakanlığı bünyesindeki blog hesabı için bkz. <https://blogs.fcdo.gov.uk/author/tomfletcher/>.

nedenle 2013 yılında Lübnan'ın bağımsızlığının 70. yıldönümü münasebetiyle yürüttükleri kamu diplomasisinin bir parçası olarak, Lübnan halkına yönelik bir açık mektup yayınlamış ve böylece dijital diplomasi çabalarını bir adım daha ileriye götürmeye karar vermişlerdir (Fletcher, Dear Lebanon: An Open Letter, 2013). Bu mektubun amacı, Lübnan'ın içinde bulunduğu durumla ilgili kadercilikle mücadele etmek, bazı acı gerçeklere işaret etmek ve Lübnan'ın 75 yaşına ulaşabilmesi için alınması gereken zorlu kararlar hakkında yeni düşünceler uyandırmaktı (s. 162). Bu riskli bir işti, ancak amacına ulaşmıştı. Mektup ilk kırk sekiz saat içinde Facebook'ta 10.000'den fazla beğeni almış, Twitter'da 8.000'den fazla kez paylaşılmış ve tüm büyük televizyon ve radyo kanalları tarafından öne çıkarılmıştır (s. 165). Dördüncüsü, Fletcher sosyal medyanın toplumsal meselelere dikkat çekmede oldukça etkili olduğu deneyimini paylaşmıştır. Etiyopyalı bir göçmen hizmetçi olan Kalkidan Nigusie ile bir günlüğüne yer değiştirmiş ve onun yaptığı temizlik, yemek vb. işleri yaparken çekindiği fotoğrafları Twitter'da paylaşmıştır. Fotoğraflar Lübnan'da viral olmuş ve göçmen işçilere yönelik eşitsiz muameleyle ilişkin yeni kurallar hakkında farkındalık yaratılmasını sağlamıştır (s. 139).

Beşinci olarak, Fletcher, diplomaside bir jestin -özellikle de sosyal medya ile desteklendiğinde- bazen kelimelerden daha etkili olabildiğini deneyimlemiştir.⁵ Beyrut'taki İran Büyükelçiliği'ne yapılan saldırının ardından bir konuşma yapmak ya da büyükelçiyle el sıkışmak yerine⁶ kan bağışında bulunmuş ve bu anın fotoğraflarını Twitter'da paylaşmıştır. Fotoğraflar Ruhani ve ardından yüzlerce İranlı tarafından retweet edilmiş ve Tahran'da viral olmuştur (s. 201). Bu, İran halkına İngiltere ve Batı hakkında kendilerine anlatılanları yeniden değerlendirmeleri için etkili bir yol olmuştur. Görüldüğü üzere Fletcher, blog ve Twitter gibi dijital araçların sunduğu fırsatlardan etkin bir şekilde yararlanarak geniş bir kitleyle etkileşime geçmeyi ve diplomatik hedeflerini gerçekleştirmeyi başarmıştır. Aralık 2015'te Fletcher, Lübnan'da İngiliz Büyükelçisi olarak görev yaptığı süre boyunca sosyal medyayı kullanmasından dolayı Lovie Özel Başarı ödülüne layık görülmüştür (Dimov, 2023). BBC tarafından Fletcher'ın Lübnan'da yürüttüğü sosyal medya çalışmalarının 'The Naked Diplomat' (2015) isimli bir belgeseli de yapılmıştır.⁷ Belgeselde Fletcher'ın kendisini 'çıplak diplomat' olarak nitelendirdiği ve bunun yeni bir '21. yüzyıl devlet yönetimi' anlayışına işaret ettiğinden bahsedilmektedir: esnek, şeffaf, siyasi karar alıcılarla olduğu kadar halkla da etkileşim halinde bir devlet yönetimi biçimi. Çıplak diplomasinin anlamı sorulduğunda verdiği yanıt şöyledir: "Geleneksel diplomasinin; protokol, unvanlar ve basmakalıp sözler -'sıcak ikili ilişkiler', 'bir dizi bölgesel ve yerel meseleyi ele aldık'- gibi tüm saçmalıklarını bir kenara bırakıyorsunuz. Çıplak diplomasi fikri, tüm bu ıvır zıvır olmadan en iyi yaptığımız şeye, yani insanların birbirini öldürmesini engellemeye odaklanmaktır". Kısaca, belgeselde dış politikanın geleneksel kapalı dünyasından, kamu katılımının sağlandığı yeni bir dijital diplomasi

⁵ Fletcher bu tecrübesini kitabın üçüncü bölümünde aktarmıştır. Ancak onun dijital diplomasi çabalarını tek bir yerde toplamak adına bu kısımda paylaşmayı tercih ettim.

⁶ O dönemde iki ülke arasında diplomatik ilişki olmadığından bunları gerçekleştirilememiştir.

⁷ Belgesel için bkz. <https://www.bbc.co.uk/sounds/play/p030360v>.

dünyasına geçişin yaşandığı belirtilmektedir ve Fletcher bu alanda yaptığı çalışmaları ve amacını samimi bir dilde paylaşmaktadır.

İkinci bölümde tarih boyunca diplomasinin temel meselelerinden biri olan gizliliğe de yer verilmiştir. Fletcher'a göre, Assange (WikiLeaks) ve Snowden ifşaları geleneksel otoriteye olan güven kaybını hızlandırmıştır, bu nedenle güveni tekrar kazanabilmenin yolu devlet yönetiminde açıklık ve şeffaflığın sağlanmasıdır. Hükümetin bazı karanlık köşelerine ışık tutulmasını ve halkın farkındalığı ve gözetiminin artırılmasını savunsa da hala bir ölçüde gizliliğin sürdürülmesi gerektiğini düşünmektedir. Çünkü tamamen kamuoyunun gözü önünde olmak, müzakerelerdeki kritik anlarda diplomatların manevra kabiliyetini kısıtlamakta ve ulusal çıkarları gözeten sağlıklı kararlar almalarını engellemektedir. Politika oluşturma ve diplomasinin bir kısmını gizlilik içinde yürütebilme becerisi elzem olmaya devam edecektir (s. 107).

Bu bölümde üzerinde durulan bir diğer konu, 21. yüzyılda gücün nasıl tanımlandığıdır. Fletcher'a göre, modern anlamda güç, yalnızca kuvvet kullanmaktan daha sofistike bir şey sunmaya bağlıdır. Artık kültürel ve ekonomik araçların daha akıllıca bir bileşimini gerektirmektedir (s. 118). Tarih her zaman en büyük ordulara ve ekonomilere sahip olanlar tarafından kazanılmaz. Vatikan'ın tankları yoktu, ancak Stalin'in sisteminin aksine, Vatikan hala ayakta. Bu yüzyıl, gücün ordunun kaç kişiyi öldürebileceği üzerine kurulmadığı ilk yüzyıldır (s. 116). Tek başına askeri gücün istenilen sonuçları doğurmadığının farkına varılmalıdır. Bununla beraber, Fletcher, sert güç tehdidi olmaksızın iyi niyetli diplomasinin de başarısız olacağını iddia etmektedir. Yalnızca yumuşak güç de yetersizdir. Bunun yerine en etkili yaklaşım, Joseph Nye'in 'akıllı güç' olarak tanımladığı sert ve yumuşak gücün bileşimidir. Savunma, diplomasi ve kalkınmanın güçlü bir karışımına ihtiyaç vardır (s. 119). Artık hükümetler bu akıllı gücü nasıl kullanacakları konusunda stratejik düşünme kabiliyetine sahip olmalıdırlar. Askeri gücün yanında, sağlam bir ulusal hikâye yaratmalı, bu hikâyeyi nasıl anlatacaklarını bilmeli ve elindeki araçları nasıl ve ne zaman kullanacaklarını öğrenmelidirler (s. 119). Bu bağlamda, dijital araçlardan en fazla verimi alabilmek için bunların özgün, etkileşimli ve bir amaca yönelik kullanılması önerisinde bulunmaktadır (s. 136).

Buna ek olarak, ulusal hikâye anlatılarında ünlülerin ve sporun kullanılmasının etkisinden bahsederek, çağdaş diplomasi türleri olan 'ünlü diplomasisi' (*celebrity diplomacy*) ve spor diplomasisi konularını örneklerle ele alması önemli bir katkıdır (s. 121). Son olarak, bir müzakerecinin nasıl davranması gerektiğine de değinilmiştir. Müzakereci, müzakerecinin ritmini hissetmeli ve ona göre dans etmelidir. Her dansın kuralları ayrıdır. Kendi ulusal çıkarlarına hâkim olmalı, ancak karşı tarafın çıkarlarını da iyi bilmelidir. Müzakerelerde bir miktar gizliliği korumalıdır. Gerçek ve yapay kırmızı çizgilere sahip olmalı, özel ve kamu arasındaki ayrımı anlamalı, uzlaşmaya önem vermeli, sabırlı ve dayanıklı olmalı, bazen karşı tarafın kazanmasına izin vermelidir. Nerede taviz verip özür dileyeceğini nerede dış göstereceğini bilmelidir. Kısacası, iyi aktörler olmaları elzemdir (ss. 144-155). İkinci bölüm,

2025 yılında Stockholm’de bir İngiliz büyükelçisinin niteliklerinin ve dijital araçlarla yürüttüğü diplomasi pratiğinin nasıl olabileceğine dair bir tasavvur ile sonlanmaktadır (ss. 178-180).

Üçüncü bölümde Fletcher, öncelikle uluslararası sistemin panoramik bir manzarasını sunmakta, okuyucuyu gücün değiştiği ve dağıldığı bu çağda, bunun diplomasi için ne anlama geldiğini düşünmeye çağırılmaktadır. Yaşadığımız çağı tanımlayan dört ana eğilim olduğunu öne sürmektedir: a.) ABD hegemonyasının aşınması ve lider ülkenin olmadığı bir döneme geçiş, b.) 20. yüzyıl dünya düzeninin hızla çöküşü, c.) devlet-dışı aktörlerin ve yeni elitlerin artan etkisi; d.) bireylerin teknolojik olarak güçlenmesi. (s. 184). Bu dönemde doğu ve batı arasındaki denge değişmekte, Amerikan tek kutuplu dönemi sona ermektedir. Avrupa düşüşe geçerken, Çin, Brezilya, Hindistan gibi ülkeler yükselişe geçmektedir (ss. 185-186). Uluslararası yapı hızla aşınmaktadır. II. Dünya Savaşı sonrası kurumları (Birleşmiş Milletler, Dünya Ticaret Örgütü, Uluslararası Para Fonu ve Dünya Bankası) dünyanın büyük kısmı tarafından temsil yeteneğini yitirmiş, çağa ayak uyduramayan, güçsüz kurumlar olarak görülmektedir (s. 187). Fletcher bu bağlamda şu soruyu sormaktadır: “Devletlerin ve yerleşik kurumların gücünü yitirdiği böyle bir uluslararası konjonktürde dijital çağı yöneten aktörler kim olacaktır?” Güç; batıdan doğuya, kuzeyden güneye ve geleneksel aktörlerden yenilerine doğru kaymaktadır. Ancak daha çarpıcı ve heyecan verici olan, dijital çağda gücün geleneksel otoritelerden ve hiyerarşilerden uzaklaşarak bireylere ve devlet-dışı aktörlere doğru kaymasıdır (ss. 191-192). Hükümetlerin zayıfladığı ve bireylerin güçlendiği bir dönem yaşanmaktadır. Vatandaş-diplomatlar, belediye başkanları, sivil toplum kuruluşları (örneğin, Dünya Doğayı Koruma Vakfı, Greenpeace vb.) ve interneti yönetenler gibi devlet-dışı aktörlerin güç kazandığını ve bu çağın yeni imparatorları haline geleceğini iddia etmektedir (ss. 190-191).

Bunun yanı sıra Fletcher, dijital alan için rekabet halinde olunacağını, ancak bunun sadece iyi aktörlerle değil, aynı zamanda dijital araçların potansiyelini kötü emelleri için kullananlarla da olacağını ifade etmektedir. Bir yandan dijital araçlar, kitlesel ilgi yaratmayı ya da aktivistlerin bir konuda çok hızlı bir şekilde protesto düzenlemesini kolaylaştırmaktadır. 2010’da başlayan Arap Baharı, 2011 yılında meydana gelen Occupy Wall Street protestoları, Tahrir Meydanı protestoları, İspanyol Indignados/15M Hareketi, 2014 Gezi Parkı olayları ve Venezuela’da 2014’ten itibaren Başkan Nicolás Maduro’ya karşı gerçekleştirilen protestolar gibi örneklerde bu açıkça görülmektedir (ss. 195-196). Sosyal medya, geleneksel otorite ve baskı kaynaklarının altını oyarak ayaklanmaların zamanlanmasına ve yayılmasına katkıda bulunmuştur. Diğer yandan, dijital teknolojiler temel özgürlüklere karşı olanlara, (terör örgütleri, korsanlar, vandallar, otoriter hükümetler, uluslararası suç örgütleri vb.) bu özgürlükleri bastırmak, zulümlerini yaymak ve asker toplamak için bir platform sağlamaktadır. Kurnaz otoriter rejimler bu dijital araçları kullanarak dijital özgürlüğe darbe vurmakta ve bunu aktivistlere karşı kullanmaktadır. Sosyal medya kampanyaları aşırıcılığı körüklemek ve tartışmaları kutuplaştırmak için de kullanılmaktadır -Ruanda soykırımı sırasında nefret radyosunun kullanılmasının ya da Joseph

Goebbels'in şeytani ve güçlü radyo propagandasının modern eşdeğeri gibi (s. 197). Fletcher, çevik ve becerikli bir dijital diplomasiye en çok da bu kötü niyetli aktörlerle çevrimiçi ve çevrimdışı savaşılabilmek için ihtiyaç olduğunu savunmaktadır.

Ayrıca, teknolojinin toplumsal etkileri konusunda kötümser ve iyimser bakış açıları ortaya konulmuş, yazar kendisini iyimserlerin yanında konumlandırmıştır. Kötümserler, teknolojinin toplum üzerindeki etkisi konusunda endişelidir. Dijital ekonominin, eşitsizliği azaltmak yerine artıracığını, insanlığın bununla nasıl mücadele edeceğini bilmeyeceğini öngörmektedirler. Bazıları internetin demokrasiyi geliştirmek yerine sınırlayacağından korkmaktadır. Kötümserler ayrıca teknolojinin insanlığı ve yaratıcılığı yok etmesinden, iletişim kuramcısı Neil Postman'ın deyimiyle 'kültürel yaşamın tüm biçimlerinin, tekniğin ve teknolojinin egemenliğine teslim edilmesinden' endişe duymaktadır. Onlara göre insanların iş, ücret, onur ve haklar yerine basit bir tüketici deneyimine öncelik verdiği ve kurbanların henüz görülmediği bir dünyada, bağımlı ve köle halinde bir yaşam kaçınılmazdır. Amatör kültür hüküm sürecek, kültür seviyesi düşecek ve otoriteye duyulan güven buharlaşacaktır. Hayal gücü, idealizm ve yaratıcılığın yerini ekonomik hesaplamalar ve tüketimcilik alacaktır (ss. 204-205). Ancak yazara göre teknolojinin etkileri konusunda iyimser olmak için daha çok sebep vardır. Çünkü yeni teknoloji aslında, insanların yaratıcılığını ve siyaseti yeniden canlandırabilir. Demokrasi uyum sağlayıp daha da ilerleyebilir. İnternet insanlara daha fazla çeşitlilik, seçenek ve katılım fırsatı sunmaktadır. Daha katılımcı, daha erişilebilir ve daha etkili yeni bir siyasi bilincin ortaya çıkmasını sağlayabilir. Yeni teknoloji, daha fazla insanı siyasi sürece dahil etmek ve sosyal uyumu inşa etmek için kullanılabilir. Dijital çağ, daha az hiyerarşik ve daha özgürleştirici olacak, bireyler güçlenecektir. Teknoloji, gücü daha iyiye doğru değiştirme potansiyeline sahiptir (s. 208).

Bundan başka, ilerlemeci bir dış politika için yapılması gerekenler sıralanmaktadır. Fletcher'a göre, 21. yüzyılın zorluklarıyla yüzleşilirken, dünyanın geri kalanıyla ilişkilerin sürdürülmesine her zamankinden daha fazla ihtiyaç duyulacaktır. 21. yüzyılın küresel meydan okumaları, ulusal değil küresel çözümler gerektirmektedir. Sadece milliyetçilik duygusuyla ulusal çıkarlar peşinde koşulursa, herkes kaybeder. Dış politikada üç temel meselenin öncelikli olarak ele alınması gerektiğini söylemektedir: a.) Savaşa ne zaman ve nasıl girilmelidir? b.) Uluslararası sistem nasıl düzeltilebilir, uluslararası kurumlar nasıl çağa uygun hale getirilebilir? c.) Gezegeni yok etmeden küresel eşitsizlik nasıl azaltılabilir? Dijital araçlarla donatılmış diplomasi bu sorunlarla başa çıkmada yardımcı olacağını düşünmektedir. Ona göre, bu meselelerin hepsi geçmişte olduğundan çok daha geniş koalisyonlar ve tartışmalar gerektirmektedir, sadece zirve diplomasisi veya hükümetlerin hükümetlerle konuşmasıyla çözülemezler. Bu bağlamda, önemli tehlikeler ve belirsizliklerle dolu bir yüzyılı atlatabilmek için, vatandaş diplomatların ellerindeki 'akıllı telefon süper gücü'nü kullanarak sahneye çıkmalarına ve bir arada yaşamak için mücadele etmelerine ihtiyaç vardır.

Fletcher'a göre belki de 21. yüzyılın en büyük tehlikesi, her ne kadar korkutucu olsa da nükleer savaş, çevresel felaket, robot çağı ya da gözü dönmüş teröristler değildir. En büyük tehlike aslında, insanların birbirlerinden öğrenme merakının ve birlikte yaşama arzularının kaybolmasıdır. Teknoloji ile donatılmış vatandaş diplomasisi, insan DNA'sının hayatta kalmak için rekabet kadar önemli olan bu hayati ve yaratıcı kısmını ortadan kaldırmak yerine geliştirmelidir. İnsanları ve toplumları hayatta tutan şey, sıcak ilişkilerle ilgili basmakalıp sözler değil, bir arada yaşamının yollarını bulma becerileridir, dolayısıyla eldeki tüm araçlar bunu korumak için kullanılmalıdır. Yeni nesil vatandaş diplomatlara bir anlaşmanın nasıl yazılacağı değil, insanlığın tarih boyunca bir arada yaşamının yollarını nasıl bulduğu öğretilmelidir. Diplomasinin özü geçmişten bu yana çok az değişmiş olsa da 20. yüzyılın sonlarında diplomasi kendini sayısız araç-gereçle kuşatmıştı. Ancak bunlar bir kenara bırakıldığında, atalarımızın 200.000 yıllık avcı-toplayıcılık, 8.000 yıllık tarım çağı ve 200 yıllık sanayi çağında hayatta kalmalarını ve bir arada var olmalarını sağlayan diplomatik beceriler tespit edilebilir. Belki bunlar dijital çağın belirsizliklerinin aşılmasını sağlayabilir.

Yazar, “eğer diplomasi ve diplomatlar olmasaydı, 21. yüzyılda onların icat edilmesi gerekir miydi?” şeklinde ilginç bir soruyla başladığı kitabını, “evet” cevabıyla sonlandırmaktadır (s. 20, 233). Ona göre, teknolojik değişimin sonuçlarıyla başa çıkmak için diplomasinin icat edilmesi gerektirir. Dijital çağda, diplomasinin her zamankinden daha önemli ve elzem olacağını düşünmektedir. Bu kitabı yazmasının amacı da bu gerçeği göstermektir. Şimdiye kadarki en hızlı değişimlerden geçerken toplumların, devletlerin, şirketlerin ve fikirlerin uyum sağlamasına yardımcı olabilecek insanlara -yani diplomatlara- hala ihtiyaç olacaktır. Ancak bu konunun artık sadece diplomatlara bırakılamayacak kadar önemli olduğunu ileri sürmektedir. Dolayısıyla temel savı, vatandaşların kendilerini diplomatlar olarak görmelerine, bir arada yaşamayı teşvik etme sorumluluğuna sahip olduklarını hissetmelerine, mağara adamı ‘Ug’ gibi kaynaklar için rekabet etmek yerine iş birliği yapılabileceği fikrini teşvik etmelerine ihtiyaç olduğu yönündedir. Ve bu 21. yüzyılda her zamankinden daha fazla önem taşımaktadır, çünkü artık büyük ayırım çizgisi Kuzey-Güney, Doğu-Batı, zengin-fakir, Hıristiyan-Müslüman, Sünni-Şii arasında değildir. Şu anda en büyük ayırım çizgisi -Brexit tartışmasında ve ABD başkanlık kampanyasında görüldüğü gibi- bir arada yaşamaya inananlar ile duvar inşa edenler arasındadır (s. 237).

Kitapta tarihi örneklerin arasına, güncel referanslar ve zekice göndermeler serpiştirilmiştir. Geleneksel diplomatların elitist, kapalı, mesafeli yaklaşımından farklı olarak, rahat bir üslupla yazılmıştır. Kitabın genel olarak jargondan arındırılmış -tweetup hariç-, anlaşılır ve keyifli bir dili vardır. Fletcher'ın Lübnan'daki kişisel deneyimlerinden ilginç gerçekler, argümanlar, anekdotlar ve hikayeler eklemesi bir yandan kitabına mizahi ve ilgi çekici bir yön katarken, diğer yandan günümüzle oldukça ilişkilendirilebilir olduğu için takdire değerdir. Yazarın Lübnan'a ve insanlarına duyduğu empati ve bu küçük ama karmaşık ülkeyle ilişki kurmak için gösterdiği muazzam çaba öne çıkmaktadır. Kitabın farklı bölümlerini birbirine bağlayan şey, dünyanın şu anda yerleşik kurumları parçalayan dijital odaklı yıkıcı

bir değişim döneminden geçtiği argümanıdır. Bu yıkım nedeniyle, yazara göre değişimi yönetmek için dijital dünyanın teknoloji ve değerlerini benimseyen bir 'sistemsel yeniden başlatma' şarttır (s. 221). Kitap, okuyucuların zihniyetini ve modern dünyada teknolojinin gücünü algılama şeklini değiştirebilecek düşündürücü mesajlar vermektedir. Bu haliyle ülkelerin dijital çağda nasıl barış içinde bir arada yaşayabileceği ve gelişebileceği meselesine yönelik etkileyici bir katkıdır.

Bunun yanı sıra, eserde her ne kadar dijital diplomasi örneklerini görsek de dijital diplomasinin kavramsal ve kuramsal temelleri ve detayları hakkında bilgi yoktur. Robin Brown'ın da söz konusu kitaba ilişkin değerlendirme yazısında aynı fikri paylaştığı görülmektedir. Ona göre, Çıplak Diplomasi, teknoloji ve diplomasi arasındaki etkileşim üzerine Fletcher'ın bakış açısını sunmakta, ancak dijital diplomasinin esaslarına ilişkin detaylı açıklamalar sunmamaktadır (Brown, 2017: 161). Bunun; diplomasi tarihi, yazarın kendi tecrübelerinden örnekler ve politika reçetelerinden oluşan bir eser olduğunu öne sürmektedir. Fletcher'ın deneyimleri ilgi çekici olsa da anekdottan öteye geçmediğini düşünmektedir. İngiliz ya da Lübnan siyasetinin bağlamı ya da yaptığı işin kurumsal bağlamı hakkında bir bilgiye rastlanmamaktadır. Kitapta yeni teknolojilere verilen kurumsal tepkilere ilişkin bir açıklama bulunmamaktadır. Belirli örnekler dışında, diplomasinin geleceğine ilişkin kapsamlı genellemelerde yeni bir şey sunulmaması ironidir. Yani burada aktarılanların çoğunun aslında 1999'larda da söylenmesi mümkündür (Brown, 2017: 162). Brown'ın bu eleştirilerine katılmakla beraber, kitabın özellikle dijital diplomasi üzerine çalışan araştırmacılar için sahadan somut uygulama örneklerini içermesi açısından ufuk açıcı bir kaynak niteliğinde olduğunu düşünüyorum.

Brown (s. 162), kitabın gereksiz yere uzatıldığını, Fletcher'ın argümanlarını destekleyecek tutarlı analiz ve kanıtlardan yoksun olduğunu ileri sürerken, Jack Spencer incelemesinde bu argümanların baştan sona sağlam ve her zaman geçerli olduğunu ifade etmektedir (Spencer, 2017: 974). Bu noktada Spencer'ın fikirlerini paylaşmaktayım. Fletcher'ın analizi, ikna edici bir diplomasi tarihi sunan ilk bölümle desteklenmektedir. Kitaba canlı bir açılış havası katan bu bölüm, diplomasinin modern çağdaki rolünün ve bilgi teknolojisinde süregelen devrimle en iyi şekilde nasıl başa çıkılacağına ilişkin analizi için yararlı bir bağlam sağlamaktadır. Bu amaçla Fletcher, üst düzey bir diplomat olarak kendi deneyimlerinden yararlanmakta ve mevcut dışişleri bakanlığının ve haleflerinin karşı karşıya kalabileceği görevlere ilişkin öngörüler sunmaktadır. Bu eser, diplomasi alanında akademik çalışmalar yapanlar, meslekten olmayanlar ve aslında mevcut ve gelecekteki diplomatlar için büyük değer taşımaktadır.

Spencer'a göre, kitabın temel araştırma sorusu şudur: "Soğuk Savaş sonrası istikrarsız bir düzenin zorluklarına rağmen diplomasi, uluslararası bir devletler toplumuna yapı ve içerik kazandıran kilit bir kurum olarak nasıl ayakta kalabilir ve gelişebilir?" (Spencer, 2017: 973). Politika yapıcılarının, sosyal medyanın dış politika karar alma süreçlerine etki etmesinden kaynaklanan bir zorlukla karşı karşıya kaldıklarını kabul etmektedir. Dolayısıyla dış politika, seçkin bir sınıfın işi olmaktan çıkmış,

politika seçenekleri halkın şeffaflık ve hesap verebilirlik talepleri ve yoğun medya incelemesi baskısı karşısında kısıtlanmıştır (Spencer, 2017: 974). Fletcher’ın buna yönelik çözümü çok açıktır: “Güç öngörülemez bir şekilde değişirken, dijital çağın diplomatları da değişmelidir. Diplomatik hizmet -ipucu adında; siyasi sınıfın geri kalanı gibi diplomatlar da hizmet ettikleri halkla bağlantı kurmanın yeni yollarını bulmak zorundadır” (ss. 25-26).

Sonuç olarak Fletcher, dijital teknolojilerin uluslararası ilişkiler disiplininin doğasını temelden değiştirdiğini, diplomatlar ve politika yapıcılar için yeni zorluklar ve fırsatlar yarattığını savunmaktadır. Kitap, diplomaside sosyal medya kullanımı, siber savaş ve devlet-dışı aktörlerin küresel meseleleri şekillendirmedeki etkisi de dahil olmak üzere modern diplomasinin çeşitli yönlerini ele almaktadır. ‘Çıplak Diplomasi’, dijital çağda diplomatların ve devlet yönetiminin değişen rolüne dair ilgi çekici bir inceleme sunarak, 21. yüzyılın karmaşık jeopolitik ortamında yol almak için uyum sağlamaya, şeffaflık, etkileşim ve teknolojinin stratejik kullanımına duyulan ihtiyacı vurgulamaktadır. Vatandaşların diplomasiye aktif katılımı, teknolojinin daha iyi bir gelecek için doğru yönde ilerlemesini sağlamanın en hayati yollarından biri olabilir. Devletler ve diplomatlardan oluşan eski düzenin aşındığı ve artık teknolojik olarak güçlendirilmiş vatandaşların dijital diplomasinin önemli aktörleri haline geldiği kabul edilmeli ve vatandaş diplomasisini desteklemeye yönelik adımlar atılmalıdır. Fletcher’ın belirttiği gibi (s. 224): “Önemli tehlikeler ve belirsizliklerle dolu bir yüzyılı atlatmak istiyorsak, bir arada yaşayanların mücadele etmesine ihtiyacımız var. Vatandaş diplomasisinin devreye girmesine ihtiyacımız var.”

KAYNAKÇA

- BBC Sounds. (25.08.2015). “The Documentary of the Naked Diplomat”
<https://www.bbc.co.uk/sounds/play/p030360v> (16.07.2023)
- Blog Profile of Tom Fletcher, **FCDO Blogs**, <https://blogs.fcdo.gov.uk/author/tomfletcher/>
(16.07.2023)
- Brown, Robin. (2017). “Naked diplomacy: power and statecraft in the digital age”, *The Journal of International Communication*, 23(1): 161-162.
<https://doi.org/10.1080/13216597.2016.1247739>
- Collins Dictionary, <https://www.collinsdictionary.com/dictionary/english/tweetup>
(13.10.2023).
- Dimov, Anton (21.02.2023). “Top Moments at The 5th Annual Lovie Awards”, **Lovie Awards**,
<https://lovieawards.eu/top-moments-at-the-5th-annual-lovie-awards/> (15.07.2023)

- Fletcher, Tom. (08.02.2013). “Beirutopia”, **FCDO Blogs**,
<https://blogs.fcdo.gov.uk/tomfletcher/2013/02/08/beirutopia/> (15.07.2023)
- Fletcher, Tom. (21.11.2013). “Dear Lebanon: An Open Letter”, **FCDO Blogs**,
<https://blogs.fcdo.gov.uk/tomfletcher/2013/11/21/dear-lebanon-an-open-letter/>
(15.07.2023)
- Spencer, Jack. (2017). “Naked diplomacy: power and statecraft in the digital age and The future of #diplomacy”, *International Affairs*, 93(4): 973-975. <https://doi.org/10.1093/ia/iix126>

EUROPEAN UNION'S POLITICAL DIVISION CONCERN REGARDING THE INCREASING CHINESE SPHERE OF INFLUENCE IN CENTRAL AND EASTERN EUROPE: DATA ANALYSIS

Yiğit YAMANLAR*

ABSTRACT

The study reveals the reasons for the European Union's concerns that the China-CEEC Cooperation Platform, launched led by China in 2012, will trigger new political divisions and differences of opinion in foreign policy between the West and the East. The study sample consists of three independent groups, namely Germany, France, Italy, Spain, Belgium and the Netherlands, the six most populated Western European countries of the EU; the twelve EU member states and the five candidate countries of the EU, which are included in the China-CEEC Cooperation Platform. In the study, using the one-way ANOVA and Tukey and Bonferroni tests, it has been determined that there is a statistically significant difference between these three groups in terms of supporting international joint declarations against China in 2012-2022 and also that there is a statistically significant difference between the political decisions of these three groups on international issues where the relevant six Western European Countries disagree with China.

Keywords: *China, Central and Eastern European Countries, Western European Countries, European Union, One-way ANOVA Test*

Jel Codes: *D72, F14, F15, P33, O19*

ORTA VE DOĞU AVRUPA'DA ARTAN ÇİN ETKİ ALANINA İLİŞKİN AVRUPA BİRLİĞİ'NİN SİYASİ BÖLÜNME KAYGISI: VERİ ANALİZİ

ÖZET

Çalışma, Avrupa Birliği'nin 2012 yılında Çin öncülüğünde başlatılan Çin-ODAÜ İşbirliği Platformu'nun Batı ile Doğu arasında yeni siyasi bölünmeleri ve dış politikada fikir ayrılıklarını tetikleyeceği yönündeki endişelerinin gerekçelerini ortaya koymaktadır. Çalışma örnelemi, Almanya,

* PhD Candidate, Dokuz Eylül University, Department of European Union, yigityamanlar@gmail.com, 0000-0002-3754-2968

Makale Geçmişi/Article History

Başvuru Tarihi / Date of Application: 18 Ağustos 2023

Düzeltilme Tarihi / Revision Date: 7 Kasım 2023

Kabul Tarihi / Acceptance Date : 7 Kasım 2023

Araştırma Makalesi/Research Article

Fransa, İtalya, İspanya, Belçika ve Hollanda olmak üzere AB'nin en fazla nüfusa sahip altı Batı Avrupa ülkesi, Çin-ODAÜ İşbirliği Platformuna dâhil olan on iki AB üye ülkesi ve beş AB aday ülkesi olmak üzere üç bağımsız gruptan oluşmaktadır. Çalışmada, tek yönlü ANOVA ve Tukey ve Bonferroni testlerinden yararlanılarak, bu üç grup arasında 2012-2022 yıllarında Çin aleyhine gerçekleşen uluslararası ortak bildirimleri destekleme bakımından istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık bulunduğu ve ayrıca ilgili altı Batı Avrupa ülkesinin Çin ile fikir ayrılığına düştüğü uluslararası meselelerde, bu üç grubun siyasi kararları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık bulunduğu belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Çin, Orta ve Doğu Avrupa Ülkeleri, Batı Avrupa Ülkeleri, Avrupa Birliği, Tek Yönlü ANOVA Testi

JEL Kodlar: D72, F14, F15, P33, O19

1. INTRODUCTION

After the 2008-2009 global financial crisis, China significantly increased its bilateral and multilateral contacts with Central and Eastern European (CEE) countries. China has been trying to strengthen its economic and political relations with the CEE countries within the framework of multi-level cooperation, including regional, sub-regional and bilateral levels (Song and Pavlicevic, 2009: 277-278). CEE countries have different economic, political and socio-cultural structures and also different domestic and foreign policy goals and strategies (Káráskova and at al., 2018: 18). This makes it difficult for China to pursue a single-level cooperation policy for them. In this respect, China tries to shape the main framework of regional cooperation with the CEE countries through the China-CEEC Cooperation Platform launched under its leadership in 2012. The China-CEEC Cooperation Platform (currently 14+1) has been the most remarkable initiative contributing to the expansion of China's sphere of influence in the CEE region. CEE countries have seen this regional cooperation initiative as an opportunity to make their economies more resilient against possible new financial crises (Jaklič and Svetličič, 2019: 87). On the other hand, it has been quite significant for China, particularly in terms of the development of the Belt and Road Initiative, increasing its sphere of influence in Europe and also gaining the political support of the CEE countries.

Although China often reiterates that the win-win strategy is at the core of the China-CEE Cooperation Platform, these statements of China do not seem convincing to the European Union (EU) and Western European countries. Moreover, many EU diplomats and politicians argue this cooperation platform is based on a "divide and rule" strategy aimed at disrupting the functioning of the EU (Lau, 2020; Wu, 2018; Reuters, 2018). They assert that the growing Chinese presence in the CEE region may undermine the ability of EU countries to act jointly on China-related issues and argue that differences of opinion on foreign policy issues among EU member states may increase. Particularly

Germany, the EU's most developed and largest country, regards expanding Chinese influence in the CEE as a threat to its entrenched interests in the EU and suspects that China's rise may hinder European integration.

The study presents the reasons for the EU's concerns that the increasing Chinese influence in the CEE will lead to political divisions on China-related issues and foreign policy differences between the West and the East. The study sample consists of three independent groups, namely Germany, France, Italy, Spain, Belgium and the Netherlands, the six most populated Western European countries (WEC6) of the EU; twelve EU member countries (CEE12)¹ and five EU candidate countries (CEE5)², which are included in the China-CEEC Cooperation Platform. In the study, the one-way ANOVA test is used to determine whether there is a statistically significant difference in the political stances of the WEC6, the CEE12 and the CEE5 to the international joint declarations against China under the umbrella of the United Nations (UN). Following the one-way ANOVA test, Tukey and Bonferroni post hoc tests are used to determine the significance of differences between pairs of group means. In addition, using the one-way ANOVA test, the study examines whether there is a statistically significant difference between the votes of the WEC6 and the CEE12 and the CEE5 in UN General Assembly (UNGA) resolutions on international issues where the WEC6 disagrees with China. This study contributes empirically and methodically to the relevant academic literature through its data set and methodology.

The study first presents the data set and methodology. Then, the study sets five reasons for the EU's political division concerns over the increasing Chinese presence in the CEE region. Finally, the empirical findings of the study are explained and a general evaluation is made.

2. Data Set and Methodology

It is difficult to measure the political stance of Western European countries and CEE countries on China-related issues with empirical analysis. In fact, the voting on Chinese issues in the Council of the EU serves as a litmus paper as it shows the political attitude of the EU countries towards China. However, since the votes held in the Council of the EU are kept secret, it is not possible to access the results of the votes regarding China held in the Council of the EU. In addition, European Parliament resolutions on China do not allow a clear framework to be drawn about the political stance of EU member states towards China. Because the European Parliament represents the interests and political views of EU citizens. Parliamentarians vote in line with their own political ideology and interests, not for the interests of their countries. Therefore, European Parliament resolutions on China do not represent the political stance of EU member states. Therefore, in the study, the Council of the EU and

¹ These countries are Poland, Hungary, Czechia, Slovakia, Slovenia, Greece, Croatia, Bulgaria, Romania, Estonia, Lithuania and Latvia.

² These countries are Serbia, Albania, North Macedonia, Bosnia and Herzegovina and Montenegro.

the European Parliament votes cannot be used to measure the political stance or support of EU member states towards China.

The study proposes two null hypotheses. Both null hypotheses are put forward for the period between 2012 and 2022. These hypotheses:

H1₀: There is no significant difference between the WEC6, the CEE12 and the CEE5 in terms of supporting international joint declarations against China.

H2₀: There is no significant difference between the political decisions/votes of the WEC6 and the CEE12 and the CEE5 on international issues where the WEC6 and China disagree.

The study sample consists of three independent groups, namely the WEC6; the CEE12 and the CEE5, which are included in the China-CEEC Cooperation Platform. In the study, international joint declarations against China at the UN are used to measure the political attitudes of these three groups towards China. A political (negative) reaction index has been created in line with the participation of the WEC6, the CEE12 and the CEE5 in the international joint declarations against China within the UN between 2010 and 2022. For this, a total of six international joint declarations against China between the years 2010-2022 have been first identified, as seen in Table 1, by scanning the data sets on the official sites of the UN.

Table 1. Participation of the WEC6, the CEE12 and the CEE5 in Joint Declarations Against China in the UN, -Political (Negative) Reaction Index (The Highest Score is 1, The Lowest Score is 0)

Countries	UNHRC/31 March 10, 2016	UNHRC/41 July 8, 2019	UNGA/74 Third Committee October 29, 2019	UNHRC/44 June 30, 2020	UNGA/75 Third Committee October 6, 2020	UNGA/76 Third Committee October 21, 2021	Total Participation	Index Score 0/1
WEC6								
Germany	1	1	1	1	1	1	6	1
Belgium	0	1	1	1	1	1	5	0.83
France	0	1	1	1	1	1	5	0.83
Netherlands	1	1	1	1	1	1	6	1
Spain	0	1	0	0	1	1	3	0.5
Italy	0	1	0	0	1	1	3	0.5
CEE12								
Bulgaria	0	0	0	0	1	1	2	0.33
Czechia	0	0	0	0	0	1	1	0.166
Estonia	0	1	1	1	1	1	5	0.83
Croatia	0	0	0	0	1	1	2	0.33
Latvia	0	1	1	1	1	1	5	0.83
Lithuania	0	1	1	1	1	1	5	0.83
Hungary	0	0	0	0	0	0	0	0
Poland	0	0	0	0	1	1	2	0.33
Romania	0	0	0	0	0	0	0	0
Slovakia	0	0	0	1	1	1	3	0.5
Slovenia	0	1	0	1	1	1	4	0.66

Greece	0	0	0	0	0	0	0	0
CEE5								
Albania	0	0	1	0	1	1	3	0.5
Bosnia and Herzegovina	0	0	0	0	1	0	1	0.166
Montenegro	0	0	0	0	0	1	1	0.166
North Macedonia	0	0	0	0	1	1	2	0.33
Serbia	0	0	0	0	0	0	0	0

Source: Created by the author using data from the UN's official website.

Following the identification of the international joint declarations against China in 2010-2022, whether the relevant joint declarations were signed by the state representatives of the WEC6, the CEE12 and the CEE5 is examined. Afterward, countries are awarded 1 point for each joint declaration they signed, while countries that did not sign are given 0 points. Further, the points given to each country are summed up and a political reaction index score is created for each country by converting the collected points into a range from “0” to “1”. Then, one way ANOVA test is performed by using the WEC6, the CEE12 and the CEE5 as factor (group) variables and their index scores as dependent variables to measure H1₀.

The one-way ANOVA test determines whether there is a statistically significant difference between the means of at least three dependent groups. The one-way ANOVA analysis tests whether to reject the null hypothesis, which asserts that there is no significant relationship between the variables. If the P-value is less than 0.05, the null hypothesis is rejected and it is considered statistically significant. The one-way ANOVA does not assess the significance of differences between pairs of group means. Thus, in order to show whether there is a significant difference between pairs of group means in terms of political stance/reaction, Tukey and Bonferroni post hoc tests are also performed after the one-way ANOVA test.

In addition, the UNGA resolutions votes are used to measure the H2₀, which argues that there is no significant difference between the political decisions of the WEC6, the CEE12 and the CEE5 on international issues where the WEC6 and China disagree. Firstly, by scanning the voting data in the UN Digital Library System, 953 UNGA resolutions on global issues between 2012 and 2022, have been determined. Then, by examining each of these resolutions, as seen in Table 2 below, 203 resolutions have been identified, in which China voted differently from the WEC6. Afterward, the votes of the WEC6, the CEE12 and the CEE5 in the relevant 203 resolutions have been examined. Relevant data are given in Table 3 below.

After collecting the data in Table 2 and Table 3, the one-way ANOVA test is performed using the WEC6, the CEE12 and the CEE5 as factor variables and the number of resolutions they voted differently from China as dependent variables. The one-way ANOVA test determines whether there is a statistically significant difference in the number of UNGA resolutions in which the WEC6, the

CEE12 and the CEE5 voted differently from China. More clearly, it assesses whether there is difference between the political decisions/votes of the WEC6 and the CEE12 and the CEE5 on international issues where the WEC6 and China disagree. Except for the one-way ANOVA test, Tukey and Bonferroni tests are also performed to assess the significance of the difference between pairs of group means.

Table2. UNGA Resolutions between 2012-2022, in which the WEC6 and China Voted Differently

2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
RES/67/154	RES/67/262	RES/69/163	RES/70/142	RES/71/130	RES/72/168	RES/73/159	RES/73/268	RES/75/171	RES/76/151	RES/77/250
RES/67/159	RES/68/144	RES/69/173	RES/70/149	RES/71/182	RES/72/170	RES/73/167	RES/73/304	RES/75/177	RES/76/160	RES/77/263
RES/67/165	RES/68/152	RES/69/176	RES/70/151	RES/71/187	RES/72/172	RES/73/169	RES/74/167	RES/75/181	RES/76/161	RES/77/204
RES/67/170	RES/68/159	RES/69/178	RES/70/152	RES/71/189	RES/72/174	RES/73/175	RES/74/168	RES/75/183	RES/76/162	RES/77/206
RES/67/173	RES/68/161	RES/69/180	RES/70/156	RES/71/190	RES/72/185	RES/73/181	RES/74/17	RES/75/191	RES/76/165	RES/77/214
RES/67/175	RES/68/162	RES/69/186	RES/70/159	RES/71/193	RES/72/189	RES/73/182	RES/74/246	RES/75/193	RES/76/178	RES/77/215
RES/67/176	RES/68/168	RES/69/188	RES/70/161	RES/71/197	RES/72/190	RES/73/187	RES/74/28	RES/75/225	RES/76/179	RES/77/216
RES/67/182	RES/68/175	RES/69/189	RES/70/172	RES/71/203	RES/72/191	RES/73/240	RES/74/40	RES/75/232	RES/76/219	RES/77/222
RES/67/183	RES/68/182	RES/69/190	RES/70/173	RES/71/204	RES/72/216	RES/73/24	RES/74/45	RES/75/238	RES/76/228	RES/77/228
RES/67/217	RES/68/184	RES/69/227	RES/70/234	RES/71/205	RES/72/248	RES/73/263	RES/74/68	RES/75/240	RES/76/231	RES/77/229
RES/67/33	RES/68/42	RES/69/239	RES/70/34	RES/71/223	RES/72/251	RES/73/45	RES/74/247	RES/75/29	RES/76/234	RES/77/230
RES/67/60	RES/68/47	RES/69/40	RES/70/48	RES/71/236	RES/72/38	RES/73/50	RES/74/237	RES/75/32	RES/76/29	RES/77/183
RES/67/64	RES/68/58	RES/69/43	RES/70/50	RES/71/248	RES/72/43	RES/73/264	RES/74/155	RES/75/36	RES/76/33	RES/77/174
RES/66/253		RES/69/48	RES/70/52	RES/71/47	RES/72/50	RES/73/266	RES/74/154	RES/75/45	RES/76/70	RES/77/182
RES/66/257		RES/69/69	RES/70/56	RES/71/58	RES/72/58	RES/73/227	RES/74/169	RES/75/55	RES/76/46	RES/77/37
			RES/70/57	RES/71/63	RES/72/59	RES/73/170	RES/74/54	RES/75/63	RES/76/56	RES/77/41
			RES/70/62	RES/71/71	RES/72/158	RES/73/74	RES/74/63	RES/75/75	RES/76/54	RES/77/42
				RES/71/75		RES/73/64	RES/74/59	RES/75/192	RES/76/53	RES/77/47
				RES/71/69		RES/73/27		RES/75/178	RES/75/277	RES/77/76
								RES/75/65	RES/75/265	RES/77/73
								RES/75/66		RES/77/57
								RES/74/267		RES/77/68
										RES/77/67
										RES/77/65
										RES/77/96
										A/RES/ES-11/5
										RES/76/267
										A/RES/ES-11/3

Source: United Nations Digital Library, "Voting Data", <https://digitallibrary.un.org/search?cc=Voting+Data&ln=en&c=Voting+Data>, (01.02.2023).

Table 3. Votes of the CEE12 and the CEE5 in 203 UN General Assembly Resolutions in which the WEC6 voted differently from China between 2012 and 2022

	2012			2013			2014			2015			2016			2017			2018			2019			2020			2021			2022			2012-2022		
WEC6 ³	15			13			15			17			19			17			19			18			22			20			28			203		
	A ⁴	B ⁵	C ⁶	A	B	C	A	B	C	A	B	C	A	B	C	A	B	C	A	B	C	A	B	C	A	B	C	A	B	C	A	B	C			
CEE12																																				
Hungary	15	0	0	13	0	0	15	0	0	17	0	0	19	0	0	17	0	0	19	0	0	18	0	0	21	0	1	20	0	0	28	0	0	202	0	1
Slovakia	15	0	0	13	0	0	15	0	0	17	0	0	19	0	0	17	0	0	19	0	0	18	0	0	22	0	0	20	0	0	28	0	0	203	0	0
Poland	15	0	0	13	0	0	15	0	0	17	0	0	18	0	1	17	0	0	19	0	0	18	0	0	22	0	0	20	0	0	28	0	0	202	0	1
Czechia	15	0	0	13	0	0	15	0	0	17	0	0	19	0	0	17	0	0	19	0	0	18	0	0	22	0	0	20	0	0	28	0	0	203	0	0
Romania	14	0	1	13	0	0	14	0	1	14	0	3	18	0	1	17	0	0	19	0	0	18	0	0	22	0	0	20	0	0	28	0	0	197	0	6
Greece	15	0	0	13	0	0	15	0	0	13	0	4	14	0	5	15	0	2	19	0	0	18	0	0	22	0	0	20	0	0	28	0	0	192	0	11
Croatia	14	0	1	12	0	1	14	0	1	15	0	2	18	0	1	17	0	0	19	0	0	18	0	0	21	0	0	20	0	0	28	0	0	196	0	6
Slovenia	15	0	0	13	0	0	15	0	0	16	0	1	19	0	0	17	0	0	19	0	0	18	0	0	22	0	0	20	0	0	28	0	0	202	0	1
Bulgaria	14	0	0	12	0	1	15	0	0	15	0	2	18	0	1	16	0	1	19	0	0	18	0	0	22	0	0	20	0	0	28	0	0	197	0	5
Estonia	15	0	0	13	0	0	15	0	0	17	0	0	19	0	0	17	0	0	19	0	0	18	0	0	22	0	0	20	0	0	28	0	0	203	0	0
Latvia	15	0	0	13	0	0	15	0	0	17	0	0	19	0	0	17	0	0	19	0	0	18	0	0	22	0	0	20	0	0	28	0	0	203	0	0
Lithuania	15	0	0	13	0	0	15	0	0	17	0	0	19	0	0	17	0	0	19	0	0	18	0	0	22	0	0	20	0	0	28	0	0	203	0	0
CEE5																																				
Serbia	13	1	2	10	0	3	11	0	4	9	3	4	8	1	7	9	0	4	10	4	4	7	4	4	6	3	6	7	3	4	10	3	15	100	22	57
Montenegro	13	0	2	11	0	2	13	0	2	13	1	3	19	0	0	14	1	2	19	0	0	17	0	1	22	0	0	20	0	0	28	0	0	189	2	12
N.Macedonia	14	0	1	11	0	1	7	0	1	12	0	5	16	1	2	13	0	2	18	0	1	18	0	0	22	0	0	20	0	0	18	0	0	169	1	13
Bosnia and Herzegovina	14	1	0	12	1	0	14	1	0	12	0	5	14	2	3	13	0	4	16	1	1	13	0	5	14	1	7	14	0	6	24	0	4	160	7	35
Albania	14	0	1	12	0	1	14	0	1	15	0	2	17	0	2	17	0	0	19	0	0	18	0	0	22	0	0	20	0	0	28	0	0	196	0	7

Source: Compiled by the author using the data set of the United Nations Digital Library System

³ The second row of the table presents the number of votes that the entire WEC6 voted differently from China.

⁴ A represents the CEE12 and CEE5's total number of votes, which is the same as votes of WEC6.

⁵ B represents the CEE12 and CEE5's total number of votes, which is the same as votes of China.

⁶ C represents the total number of abstention votes.

3. Reasons For Political Division Concerns Of The EU

Since the countries participating in the China-CEEC Cooperation Platform are EU countries or EU candidate countries, the EU inevitably has reacted to this regional cooperation initiative. EU diplomats, politicians and statesmen are disturbed by the fact that this regional cooperation is led and dominated by China. They are particularly concerned that the increasing Chinese presence in the CEE will cause political divisions in China-related issues, divergences in foreign policy and the weakening of European integration. Grieger (2018) points out that in recent years, some CEE countries have given priority to China's political interests over EU interests on certain issues and also emphasizes that they can use their cooperation with China as a bargaining chip within the EU.

The study argues that there are five main factors that trigger concerns of the EU. In the process of China-CEE cooperation, CEE countries remain in the role of the weak party that has to comply with China's wishes, while China predominantly assumes the dominant role of getting what it wants. Womack argues that in the process of asymmetric cooperation, the weak side (CEE countries) may be subject to constraints when it determines and applies its preferences and resources. On the other hand, the strong side (China) can dominate the weak side and take them under its control. Decisions taken in asymmetrical relationships mostly result in favor of the strong side. In addition, the weak side may suffer more from the developments in the functioning of bilateral relations than the strong side. In its relationship with the weak side, the strong side prioritizes its own national interests rather than the interests of the weak side (Womack: 2010: 266-267).

The second reason is that China uses discourses reminiscent of the communist past such as "historical heritage", "common destiny" and "common past" in the process of cooperation with CEE countries. At the opening ceremony of the China-CEEC Cooperation Platform, an exhibition on communist-era cultural exchanges between China and CEE countries and photos of state leaders from the Cold War era were displayed (Vangeli, 2018: 674-687). Chinese politicians, some thinkers and academics argue that the long history of bilateral relations between the parties and especially the common communist past are special advantages for the development of China-CEE cooperation. It can be argued that the aim of Chinese discourses and actions towards the communist past is to strengthen its ties with the CEE countries and to increase its presence in the CEE by influencing their political thoughts and perceptions.

In particular, the EU and the Western European countries are concerned that China may change the current status quo in the CEE region by winning the hearts and minds of the CEE countries. Chinese discourses of "mutual gain", "common destiny and past" and "historical heritage" may seem innocent at first, but as bilateral and multilateral relations strengthen over time, these discourses have the potential to be internalized and used as legitimate principles by the CEE countries. China does not

rush and does not exert any pressure on its partners to adopt its rhetoric. Strong political ties with China and the economic advantages offered by China play a decisive role in the adoption of Chinese discourses. The essence and purpose of what is hidden behind Chinese slogans begin to become clearer as partners embrace the roles presented by the Chinese leadership (Yang, 2015, s.2).

The third reason is that scope of cooperation of the China-CEEC Cooperation Platform is more comprehensive than ordinary regional cooperation and it has taken on a distinctive institutional structure under Chinese control. Since the launch of the China-CEEC Cooperation Platform in 2012, numerous activities in different areas of cooperation have taken place between representatives of all levels of government of the participating countries. As a result, interaction between parties has risen to unprecedented levels. In this context, The China-CEEC Cooperation Platform can be mainly characterized by human interaction. According to Pierce (2013), the ability to form, divide, or destroy groups is an important feature of the operation of symbolic power. The China-CEEC Cooperation Platform is essentially different from other Chinese overseas cooperation formats, such as the China-Africa Cooperation Forum (FOCAC), the China-Community of Latin American and Caribbean States (CELAC) Forum and the China-Pacific Islands Dialogue. This is because China arbitrarily has described the borders of the CEE and included the European countries it considers part of the CEE region in the cooperation process. Brussels views this situation as an arbitrary attempt to divide part of Europe and argues that China is trying to divide the continent economically and politically (Matura, 2016: 142-145). In addition, the China-CEEC Cooperation Platform has been portrayed as an attempt by the Chinese state to restore the Berlin Wall and it has been accused of violating the European unity policy, breaking EU competition laws and diminishing EU project attractiveness for candidate countries (Monica and Sincai, 2018: 1-2).

Table 4. Democracy Index 2022 of the WEC6, the CEE12 and the CEE5, (Scores range from 0 ‘weakest’ to 10 ‘strongest’)

Country	Overall Score	Level of Democracy
WEC6		
Germany	8,8	Full Democracy
France	8,07	Full Democracy
Spain	8,07	Full Democracy
Italy	7,69	Flawed Democracy
Netherlands	9	Full Democracy
Belgium	7,64	Flawed Democracy
CEE12		
Estonia	7,96	Flawed Democracy
Czechia	7,97	Flawed Democracy
Greece	7,97	Flawed Democracy
Slovenia	7,75	Flawed Democracy
Latvia	7,37	Flawed Democracy
Lithuania	7,31	Flawed Democracy
Slovakia	7,07	Flawed Democracy
Poland	7,04	Flawed Democracy

Bulgaria	6,53	Flawed Democracy
Croatia	6,5	Flawed Democracy
Hungary	6,64	Flawed Democracy
Romania	6,45	Flawed Democracy
CEE5		
Serbia	6,33	Flawed Democracy
Albania	6,41	Flawed Democracy
North Macedonia	6,1	Flawed Democracy
Montenegro	6,45	Flawed Democracy
Bosnia and Herzegovina	5	Hybrid Regime

Source: The Economist Intelligence Unit (EIU), "Democracy Index 2022", <https://www.eiu.com/n/campaigns/democracy-index-2021/>, (12.04.2023).

The fourth reason is the weak and fragile democratic structure of CEE countries. Table 4 shows that the democracy index scores of the WEC6 are higher than the CEE12 and the CEE5. A state with weak democracy is more likely to come under the influence of strong and authoritarian states. The EU has been trying to solve the issues regarding violations of the rule of law in CEE countries, especially Poland, Hungary and Romania. The biggest step the EU took on this issue was to create a new conditionality mechanism in 2021 that will cut the funds of EU countries violating the rule of law (European Commission, 2023). In particular, the Orban government's move away from EU fundamental values such as democracy and the rule of law led the European Commission to propose a rule of law conditionality mechanism. The EU frequently warns that funds to Hungary will be cut if it does not abide by the EU's core values (Bayer, 2022). However, the EU needs to be careful with regard to funding cuts. Because possible funding, on the one hand, may cuts may trigger relevant countries to comply with the EU's core values, on the other hand, it may also pave the way for them to move away from the EU and get closer to China or other alternative countries.

The fifth reason is that CEE countries are economically vulnerable and more likely to be exposed to big external loans. The EU is particularly concerned about the increasing dependency of CEE countries on China as a result of their debt to it. In essence, since the CEE12 benefit from attractive EU funds, China's credits are not very attractive to them. However, the CEE5, particularly Serbia and Montenegro, is more interested in Chinese credits. Therefore, their external debt to China is higher compared to the CEE12 (Unicredit, 2021). For example, Bosnia and Herzegovina's contracted debt amount to China is 3% of 2020 GDP, Serbia's is 7% of 2020 GDP, North Macedonia's is 8% of 2020 GDP and Montenegro's is %21 of 2020 GDP (Unicredit, 2021: 1).

The EU considered China's 2012 proposal to create special economic zones for Chinese companies in the CEE region as a separatist move. EU law does not allow member states to create preferential zones for entrepreneurs from only one country (Szczudlik, 2019: 8-9). In addition, the EU opposes the bidding of mega projects in the CEE financed by Chinese loans to Chinese companies by being violated EU economic competition rules. The EU showed the strongest reaction to the Budapest-Belgrade railway project among the mega projects financed by Chinese loans. The European

Commission initiated infringement proceedings against Hungary in September 2016, for not complying with European procurement laws (Gruebler, 2021: 90). Thus, the Hungarian state had to launch the tender for the upgrade of the Hungarian stretch of the Budapest-Belgrade railway line in 2017 (Intellinews, 2018).

4. Empirical Findings and Results

Table 5 presents clues as to whether Western European and Eastern European countries demonstrate common political will in China-related issues after the launch of the China-CEEC Cooperation Platform. That is, Table 5 shows the results of the one-way ANOVA test used to determine whether there is a statistically significant difference in the political stances of the WEC6, the CEE12 and the CEE5 to the international joint declarations against China in the UN between 2012 and 2022.

Table 5. One Way ANOVA Test on Political Stances of the WEC6, the CEE12 and the CEE5 to the International Joint Declarations against China between 2012 and 2022

Analysis of Variance					
Source	SS	Df	MS	F	Prob > F
Between groups	.90305827	2	.451529135	5.70	0.0110*
Within groups	1.5842495	20	.079212475		
Total	2.48730777	22	.113059444		

t's test for equal variances: $\chi^2(2) = 1.7898$ Prob> $\chi^2 = 0.409$

Source: It has been performed using data compiled by the author.

Since the P-value (0.0110) in Table 6 is below 0.05, the H_{10} is rejected. That is, the relevant P-value indicates that there is a statistically significant difference between the WEC6, the CEE12 and the CEE5 in terms of participation in international joint declarations against China. In other words, there is a significant difference between the WEC6, the CEE12 and the CEE5 in terms of supporting international joint declarations against China.

Table 6. Tukey Test on Political Stances of the WEC6, the CEE12 and the CEE5 to the International Joint Declarations against China between 2012 and 2022

	Contrast	Std. Err.	Tukey		Tukey	
			T	P> t	[95% Conf. Interval]	
CEE12 vs WEC6	-.3761667	.1407236	-2.67	0.037*	-.7321947	-.0201386
CEE5 vs WEC6	-.5442667	.1704247	-3.19	0.012*	-.975438	-.1130953
CEE5 vs CEE12	-.1681	.1498117	-1.12	0.512	-.5471208	.2109208

Source: It has been performed using data compiled by the author.

Table 7. Bonferroni Test on Political Stances of the WEC6, the CEE12 and the CEE5 to the International Joint Declarations against China between 2012 and 2022

Row Mean Col Mean	WEC6	CEE12
CEE12	-.376167 0.044*	
CEE5	-.544267 0.014*	-.1681 0.825

Source: It has been performed using data compiled by the author.

The Tukey test in Table 6 and the Bonferroni test in Table 7 presents there is a significant difference between the WEC6 and the CEE12 and also the WEC6 and the CEE5 in terms of participation in international declarations against China, while there is no significant difference between the CEE5 and the CEE12 in terms of participation in international declarations against China. This result means that the WEC6's political stance on issues related to China is tougher than the CEE5 and the CEE12. For example, German and French state representatives signed all the joint declarations against China between 2012-2022, while the representatives of the states of Hungary, Serbia, Greece and Romania, which have close political relations with China, did not sign any of them. This situation shows that the concerns that it will be difficult for European states to display a common political will against China are partially justified.

Table 8. One Way ANOVA Test on UNGA Resolutions Votes of the WEC6, the CEE12 and the CEE5 on International Issues where the WEC6 and China Disagree between 2012 and 2022

Analysis of Variance					
Source	SS	Df	MS	F	Prob > F
Between groups	5790.25435	2	2895.12717	9.76	0.0011*
Within groups	5933.05	20	296.6525		
Total	11723.3043	22	532.87747		
Bartlett's test for equal variances: $\chi^2(1) = 28.9107$ Prob> $\chi^2 = 0.000$					

Source: It has been performed using data compiled by the author.

Table 8 presents the results of the one-way ANOVA analysis that tests the H_{20} which asserts that there is no difference between the political decisions of the WEC6 and the CEE12 and the CEE5 on international issues where the WEC6 and China disagree. Since the P-value in the related analysis is 0.0011, H_{20} is rejected. That is, there is a statistically significant difference between the political decisions/votes of the WEC6 and the CEE12 and the CEE5 on international issues where the WEC6 and China disagree.

Table 9. Tukey Test on UNGA Resolution Votes of the WEC6, the CEE12 and the CEE5 on International Issues where the WEC6 and China Disagree between 2012 and 2022

	Contrast	Std. Err.	Tukey		Tukey	
			T	P> t	[95% Conf. Interval]	
CEE12 vs WEC6	-2.75	8.611801	-0.32	0.945	-24.5377	19.0377
CEE5 vs WEC6	-40.2	10.42941	-3.85	0.003*	-66.58622	-13.81378
CEE5 vs CEE12	-37.45	9.167963	-4.08	0.002*	-60.64478	-14.25522

Source: It has been performed using data compiled by the author.

Table 10. Bonferroni Test on UNGA Resolution Votes of the WEC6, the CEE12 and the CEE5 on International Issues where the WEC6 and China Disagree between 2012 and 2022

Row Mean Col Mean	WEC6	CEE12
CEE12	-2.75 1.000	
CEE5	-40.2 0.003 *	-37.45 0.002*

Source: It has been performed using data compiled by the author.

The results of the Tukey test in Table 9 and the Bonferroni test in Table 10 show that there is a statistically significant difference between the CEE5 and the WEC6 and also between the CEE5 and the CEE12 in terms of political decisions on international issues while there is no statistically significant difference between the CEE12 and the WEC6. That is, the CEE12 voted in line with the WEC6 on international issues where the WEC6 disagreed with China. This indicates that there is a common political will among EU countries on international issues that are not directly related to China. It is seen that the CEE5 disagrees more with the WEC6 on global issues than the CEE12. In particular, Serbia stands out as the most separatist country among the CEE countries in terms of political decisions on international issues. China's deepening of its economic and political relations with Serbia, on the one hand, increases Serbia's political support for China; on the other hand, it paves the way for Serbia to see China as a more reliable port than the EU. Therefore, this situation may trigger a direct or indirect disruption of Serbia's integration with the EU.

Apart from Serbia's pro-Chinese attitude, the separatist attitudes of Hungary and Greece towards China within the EU are also remarkable. For example, in order not to damage its bilateral political and economic relations with China, Greece and Hungary blocked the EU joint statement in July 2016 calling on China to comply and respect international maritime law rules (Chen, 2021: 262). Greece also blocked the EU's joint declaration on China's human rights violations at the UN Human Rights

Council in Geneva in 2017 (Tonchev, 2018: 45). In addition, Hungary blocked the EU's planned joint statement against China in 2021 regarding human rights violations in Hong Kong (Rettman, 2021). Greece and Hungary's reluctance to criticize Beijing despite China's turning the islands in the South China Sea into a military base and human rights violations, especially due to their reliance on Chinese investments, makes it difficult to form a univocal EU against China.

5. CONCLUSION

The study put forward five reasons that trigger the EU's political division concerns regarding increasing the Chinese influence in the CEE region. The first of these reasons is that the China-CEEC Cooperation Platform is based on an asymmetrical relationship model. The second reason is China's discourse strategy to change and influence the perceptions of CEE countries. The third reason is that the scope of cooperation of the China-CEEC Cooperation Platform is far beyond ordinary regional cooperation and has taken on a distinctive institutional structure under Chinese control. The fourth reason is that the CEE countries have a weak and fragile democratic structure. The fifth reason is that CEE countries are economically vulnerable and also more likely to be exposed to big external debts.

According to the results of one-way ANOVA, Tukey and Bonferroni tests performed in the study, there is a statistically significant difference between the WEC6, the CEE12 and the CEE5 in terms of supporting international declaration against China. A significant difference exists between the WEC6 and the CEE12 and between the WEC6 and the CEE5 but not between the CEE12 and the CEE5. Germany and the Netherlands signed all the relevant international joint declarations against China between 2012 and 2022, while Hungary, Greece, Romania and Serbia did not sign any of the relevant declarations. This situation reveals, albeit partially, that there are political divisions and differences of opinion on China-related issues between the Western European countries and the CEE countries.

Furthermore, there is a statistically significant difference between the political decisions of the WEC6 and the CEE12 and the CEE5 on international issues where the WEC6 and China disagreed. A significant difference exists between the CEE5 and the WEC6 and also between the CEE5 and the CEE12 while it has not been found between the CEE12 and the WEC6. To put it more clearly, the CEE12 votes in line with the WEC6 in UNGA resolutions where the WEC6 and China vote differently. This indicates that a common political will among EU countries can be demonstrated in international issues that do not directly concern China. These results show that the concerns that differences of opinion within the EU will increase on foreign policy issues are unfounded. Furthermore, relevant results show that the CEE5 disagrees more with the WEC6 on global issues than the CEE12. Serbia, in particular, draws attention as the most separatist country among the CEE countries with its political decisions on international issues. In the UN General Assembly resolution

voting on international issues, the number of votes that Serbia has given the same decision as China has increased in recent years. As the political and economic relations between Serbia and China improve, Serbia's dependence on China increases. This triggers Serbia, which has been waiting for EU membership for a long time, to see China as a more reliable port than Europe.

Last but not least, it is seen that there are differences of opinion regarding China from time to time within the EU as well. For example, the blocking of the EU's joint declaration against China by Greece in 2016 and 2017 and by Hungary in 2021 can be shown as an indicator of the formation of political differences in the EU against China. If China can establish close economic and political relations with other CEE countries and offer them attractive financial mechanisms and make big investments, as it did with Hungary and Greece, it can further expand its influence in Europe and gain more political support within the EU.

REFERENCES

Bayer, L. (2022) "In Major First, EU Triggers Power to Cut Hungary's Funds over Rule-of-Law Breaches", Politico, <https://www.politico.eu/article/eu-european-commission-rule-law-mechanism-hungary-funds/>, (10.03.2023).

Chen, C. K. (2021) "The Rise of China in Europe: A Challenge to Integration?", *International Journal of China Studies*, 12(2): 245-270.

European Commission (2022) "Rule of law Conditionality Regulation", https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/eu-budget/protection-eu-budget/rule-law-conditionality-regulation_en, (05.03.2023).

Grieger, G. (2018) "The EU Response to the 16+1 Format", European Parliamentary Research Service, PE 625.173: 1-8, https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2018/625173/EPRS_BRI.EN.pdf, (14.02.2023).

Gruebler, J. (2021) "China connecting Europe?", *Asia Europe Journal*, 19(1): 77-101.

Intellinews (2017) "Hungary Announces First Tender for Budapest-Belgrade Railway Upgrade", <https://www.intellinews.com/hungary-announces-first-tender-for-budapest-belgrade-railway-upgrade-133152/>, (20.03.2023).

Jaklič, A. and Svetličič, M. (2019) "China and Central and Eastern European Countries within '16+1': Group or Bilateral Relations?", *Entrepreneurial Business and Economics Review*, 7(2): 83-99.

Jiemian, Y. (2015) "China's 'New Diplomacy' under the Xi Jinping Administration", *China Quarterly of International Strategic Studies*, 1(1): 1-17.

Káráskova, I., Bachulska, A., Szunomár, Á., Vladislavljev, S., Čerenkova, A. B. U., Andrijauskas, K., Karind, L., Leonte, A., Pejić, N. and Šebok, F. (2018) “Empty Shell No More: China’s Growing Footprint in Central and Eastern Europe”, China Observers in Central and Eastern Europe (CHOICE) Policy Paper, https://chinaobservers.eu/wp-content/uploads/2020/04/CHOICE_Empty-shell-no-more.pdf, (12.01.2023).

Lau, S., 2020 “China Trying to Divide and Rule in Europe, EU Foreign Policy Chief Josep Borrell Says”, South China Morning Post <https://www.scmp.com/news/china/diplomacy/article/3084684/china-trying-divide-and-rule-europe-eu-foreign-policy-chief>, (17.01.2023).

Matura, T. (2016) “Europe Needs to Take Full Advantage of the 16 + 1 Cooperation and OBOR”, Shada Islam (ed.), EU-China Relations: New Directions, New Priorities, Friends of Europe, Brussels.

Monica, I. and Sincai, O. (2018) “16+1, a New Issue in China-EU Relations?”, Munich Personal RePEc Archive, Paper No. 88003, https://mpra.ub.uni-muenchen.de/88003/1/MPRA_paper_88003.pdf, (03.03.2023).

Pierce, M. E. (2013) *Symbolic Power in the World Trade Organization*, Oxford, Oxford University Press.

Rettman, A. (2021) “Hungary Gags EU Ministers on China”, EUobserver, <https://euobserver.com/world/151801>, (05.04.2023).

Reuters (2018) “EU Must Resist Chinese Attempts to Divide it – Maas” Reuters, <https://www.reuters.com/article/germany-europe-maas-china-idINS8N1PX049>, (18.03.2023).

Song, L. and Pavlicevic, D. (2009) “China’s Multilayered Multilateralism: A Case Study of China and Central and Eastern Europe Cooperation Framework”, *Chinese Political Science Review*, 103(2): 277-302.

Szczudlik, J. (2019) “Seven Years of the 16+1 An Assessment of China's "Multilateral Bilateralism" in Central Europe”, *Asie.Visions, Ifri*, 107: 1-36.

The Economist Intelligence Unit, “Democracy Index 2022”, <https://www.eiu.com/n/campaigns/democracy-index-2021/>, (12.04.2023).

Tonchev, P. (2018) “Sino-Greek Relations: Marked by Values or Opportunism?”, Tim Nicholas and at al. (eds.), *Political values in Europe-China relations*, ETNC Report, https://pure.diis.dk/ws/files/2551241/ETNC_full_report_2018.pdf, (20.03.2023).

Unicredit (2021) “Western Balkans: The burden of China’s Lending to Governments”, *Macro Research EEMEA Special Topics*,

https://www.research.unicredit.eu/DocsKey/emergingmarkets_docs_2021_179967.ashx?EXT=pdf&KEY=l6KjPzSYBBGzROuioxedUNdVqq1wFeRoBg8dvzn51cwxIFTj0Rbl4w==&T=1, (15.03.2023).

United Nations Digital Library System, “UNGA Resolutions: Voting Data”,
https://digitallibrary.un.org/search?ln=en&p=resolutions&f=&rm=&sf=&so=d&rg=50&c=Resource%20Type&c=UN%20Bodies&c=&of=hb&fti=0&fct__1=Voting%20Data&fct__2=General%20Assembly&fti=0, (12.03.2023).

Vangeli, A. (2018) “Global China and Symbolic Power: The Case of 16 + 1 Cooperation”,
Journal of Contemporary China, 27(113): 674-687.

Womack, B. (2012), “Asymmetry and China’s Tributary System”, *The Chinese Journal of International Politics*, 5(1): 37-54.

Womack, B. (2010) *China Among Unequals: Asymmetric Foreign Relationship in Asia*, First Edition, Singapore, World Scientific Publishing.

Wu, W. (2018) “Is China Using ‘Divide and Rule’ Tactics to Gain Influence in Europe?”,
SCMP, <https://www.scmp.com/news/china/diplomacy-defence/article/2135244/china-using-divide-and-rule-tactics-gain-influence>, (17.01.2023).

KRAL III. CHARLES, MİLLETLER TOPLULUĞU ve AFRİKA

Ceren GÜRSELER*

ÖZET

Bu makalede Kral III. Charles'ın liderliğinde Milletler Topluluğu'nun Afrika için önem teşkil etmeyi sürdüreceği, Afrikalı üyelerinin örgütün uluslararası alanda etkili olmasında role sahip olacağı iddialarının analiz edilmesi amaçlanmıştır. Literatür taraması ve söylem analizinde bulunmuştur. Milletler Topluluğu'nun kurulduğu günden itibaren eleştirilen; varlığı, uluslararası siyasetteki rolü sorgulanan dolayısıyla dönüşebilen, koşullara göre kendini şekillendirebilen bir örgüt olduğu anlaşılmıştır. Birleşik Krallık'ın sömürgeci geçmişi, dekolonizasyon süreci ve örgüte Afrikalı devletlerin katılması Milletler Topluluğu siyasetinde Afrikalı üyelerinin tutumlarına ışık tutmaktadır. Afrika ile ilişkisi, örgütü değiştirip dönüşmüştür. Milletler Topluluğu'na yönelik eleştirileri ve sorgulanmaları cevaplamada kıta üyelerinin rolü bulunmaktadır. Kral III. Charles'ın liderliğinde örgüt yeni bir dönüşüm sürecine daha girmiştir. Charles, sömürge yönetimi ve kölelik geçmişinden üzüntüsünü dile getirmektedir. Sonuç olarak Kral III.Charles'ın liderliği altında Afrikalı üyeleri ve Afrika devletleriyle ilişkileri Milletler Topluluğu'nun etkin ve değişime açık bir uluslararası örgüt olmayaya devam edeceğini göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Birleşik Krallık, Afrika, Milletler Topluluğu, Kral III. Charles, Güney Afrika Cumhuriyeti. F51, F53, F54, F55

KING CHARLES III, COMMONWEALTH and AFRICA

ABSTRACT

In this article, it is aimed to analyze claims that the Commonwealth under the leadership of the King Charles III will continue to have importance for Africa, and its African members will have role in the Commonwealth's effectiveness in the international arena. Literature review, discourse analysis were made. It is recognized that since its foundation, the Commonwealth has been criticized, its presence and

* Dr. Öğr. Üyesi, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü, cerengurseler@nevsehir.edu.tr, ORCID: 0000-0001-6308-5345

Makale Geçmişi/Article History

Başvuru Tarihi / Date of Application: 19 Kasım 2023

Düzeltilme Tarihi / Revision Date: 27 Aralık 2023

Kabul Tarihi / Acceptance Date : 27 Aralık 2023

Araştırma Makalesi/Research Article

role in international politics have been questioned henceforth the Commonwealth has been an organization that can transform and shape itself according to conditions. Colonial history of the United Kingdom, decolonization process and participation of African states to the organization shed the light on African members' attitude towards the Commonwealth politics. Its relationship with Africa, changed and transformed the organization. In answering criticisms and questionings toward the Commonwealth, members of the Continent have had role. Under King Charles III's leadership the Commonwealth has entered into a new process of transformation. Charles, expresses his sorrow for colonial governance and slavery history. In conclusion, under the leadership of the King Charles III, relations with the African members and the African states indicate that the Commonwealth will continue to be an international organization that has been effective and prone to change.

Key Words: *United Kingdom, Africa, the Commonwealth, King Charles III, The Republic of South Africa. F51, F53, F54, F55*

1. GİRİŞ

Birleşik Krallık Kraliçesi II. Elizabeth'in 2022'de vefat etmesi uluslararası alanda ses getirmiştir. Kraliçe'nin 70 yıla aşkın bir süre tahtta kalması, dünya çapındaki ünü ve uluslararası kamuoyu nezdindeki algısının yanında farklı faktörler de gözlerin Birleşik Krallık'a, Birleşik Krallık monarşisine ve Birleşik Krallık monarşisi ile bağlantılı Milletler Topluluğu'na çevrilmesine neden olmuştur.

Galler Prensi Charles'ın annesi Kraliçe II. Elizabeth'in vefatıyla Birleşik Krallık tahtına oturması ve anayasal monarşinin devlet başkanı olmasıyla yapılan destek ve kutlama açıklamalarının yanı sıra gerek Britanya kamuoyundan gerekse uluslararası kamuoyundan Kral III. Charles'a, hanedanlığa ve Birleşik Krallık'a yönelik çeşitli eleştiriler gelmiş ve sorgulamalar yapılmıştır. Birleşik Krallık'ın dağılmasından Kral'ın iç ve dış siyasete karışmasına kadar farklı ve önemli başlıklarda Birleşik Krallık monarşisi ve Birleşik Krallık'ın siyasi istikrarı eleştirilmiş, sorgulanmıştır. Windsor Ailesi'nin Birleşik Krallık ile olan ilişkisinin incelenmesinin yanında Birleşik Krallık Monarşisi ile bağı sebebiyle Milletler Topluluğu da sorgulanan ve eleştirilen aktörler arasında yerini almıştır.

Milletler Topluluğu'nun geçmişi, tarihi eleştirilerle ve sorgulanmalarla doludur. Dolayısıyla Kraliçe II. Elizabeth'in vefatından sonra gündeme gelen eleştiri, sorgulamalar ve sorular bir ilki teşkil etmemektedir. Kuruluşundan bugüne faaliyetleri, rolleri, misyonu sebebiyle eleştirilerek etkinliği ve geçerliliği sorgulanmıştır. Prens Charles'ın tahta oturmasıyla söz konusu eleştiriler ve sorular artmıştır. Kraliçe ve Kral arasında karşılaştırma yapılarak II. Elizabeth'in daha etkin olduğu iddiası dile getirilerek III. Charles'ın liderliğinde sayılan başlıklarda sorun yaşanacağı öne sürülmektedir. Tahta kaldığı dönemde Milletler Topluluğu'nun tüm üyelerini ziyaret eden (Penler, 30 Haziran 2022). Kraliçe,

örgütün kurucusu ve faaliyet göstermesini sağlayan başlıca güç olarak gösterilmiştir (Africa and Commonwealth, AEFJN, 03 Kasım 2022). Milletler Topluluğu üyeliğinin gönüllülük esasına dayanmasının hareketle üyeliklerin kaybedileceği iddiası dile getirilerek Kraliçe II. Elizabeth'in vefatından sonra Kraliyet Ailesi'nin dolayısıyla Birleşik Krallık'ın yumuşak gücünü kaybedeceğinden endişe edilmiştir. Kraliçe'nin Milletler Topluluğu'nu bir arada tutan başat faktör olduğu dolayısıyla Kraliçe'nin yokluğunda örgütün dağılabileceği iddiaları öne sürülmüştür. Örgüt üyelerinden bazılarının cumhuriyete geçmek istediğine, monarşi ile bağlarının olmasını istemediğine dair iddialardan hareketle gerek Milletler Topluluğu'nun gerekse Birleşik Krallık'ın geleceği sorgulanabilmiştir.

Yukarıda belirtilen iddiaların ve yorumların tam tersini yapmak da mümkündür. Milletler Topluluğu, kendisine yapılan eleştirilere ve geçerliliğinin sorgulanmasına cevaben tarihinin farklı dönemlerinde değişmiş ve dönüşmüştür. Koşullara göre şekillenmiştir. Örneğin yaşanan gelişmeler bağlamında örgütün isminde değişikliğe gidilmiştir. *British Commonwealth of Nations*'dan (İngiliz Milletler Topluluğu) *Commonwealth* (Milletler Topluluğu) olarak ismi değişmiştir. Bunun yanında "eski Milletler Topluluğu", "yeni Milletler Topluluğu" şeklinde de nitelendirilebilmiştir. Üye sayısı artmıştır. Üye diziliminde çeşitliliğe gidilmiş ve çok ırklı, çok kültürlü bir yapılanmaya dönüşmüştür.

Örgüte yeni katılımlar devam etmekte olup en çok katılım Afrika kıtasından gelmektedir. 2022'de Gabon ve Togo, Milletler Topluluğu'na katılmıştır. Yeni üyelerin Birleşik Krallık ile ilişkisi ve Afrika ülkeleri olması Milletler Topluluğu'na yönelik eleştirilere ve sorgulamalara cevap niteliğindedir. Frankofon yani Birleşik Krallık ile tarihi, kurumsal, kültürel bağı olmayan ülkeler de örgüte katılmayı tercih etmektedir. Birleşik Krallık'ın sömürgeci geçmişine, kölelik ticaretindeki rolüne rağmen Londra ile eşdeğer tutulan bir örgüte katılım gerçekleşmektedir. Dolayısıyla örgütü etkin, yararlı, geçerli ve uluslararası gündemle alakalı bir aktör olarak gören kesim mevcuttur.

Kral III. Charles'ın Birleşik Krallık tahtına oturarak Milletler Topluluğu'nun lideri olması da örgütün sorgulanmasına ve eleştirilmesine karşı cevap niteliğindedir. III. Charles, II. Elizabeth'in aksine Birleşik Krallık sömürgeciliğinin Afrika'nın makus bir tarihe sahip olmasına sebebiyet verdiğini belirtmiş ve yine Birleşik Krallık'ın köle ticaretindeki rolünden dolayı üzüntü duyduğunu açıklamıştır. Ayrıca Yeni Zelanda ve Avustralya'nın yanında Afrika'dan da bazı ülkelerin cumhuriyet olmalarına yönelik taleplerinin farkında olan Kral söz konusu kararın ülkelere ait olduğunu vurgulamıştır. Dolayısıyla Kral'ın bu açıklamaları, örgütün yeni bir değişim/dönülüm dalgasına girebileceğini işaret etmektedir.

Kıtadan Milletler Topluluğu'na yeni katılımlar, Kral III. Charles'ın açıklamaları örgütün Afrika ile ilişkisinin önemli olduğunu göstermektedir. Yukarıda da ifade edildiği üzere Milletler Topluluğu,

kuruluşundan bu yana dönüşüm, değişim geçirmiş ve geçirmektedir. Afrika'nın da değişim ve dönüşüm dalgalarının bir kısmında rolünün olması da Milletler Topluluğu-Afrika ülkeleri ilişkisini önemli kılmaktadır. Özür ve tazminat talepleri gündemde olacaktır.

Kral III. Charles ve Afrikalı üyelerin çeşitli gündem maddelerinde işbirliği içinde bulunacaklarının işaretleri gelmektedir. İklim krizi bu bağlamda öne çıkmaktadır. Kral'ın gündeminde ve örgütün öncelikleri arasında iklim krizi ile mücadele ve iklim krizine adaptasyon yer almaktadır.

2. Milletler Topluluğu Nedir?

Milletler Topluluğu'nun kökeni 1887'ye kadar gitmektedir (Millar, 14 Eylül 2022). Britanya'nın eski topraklarını biraraya getirmek amacıyla kurulmuştur. Örgüt, dünyanın tek uluslararası monarşisidir (Srinivasan, 2005: 108). Milletler Topluluğu'nun doğrudan monarşik yapı, Windsor Hanedanlığı ile bağı bulunmaktadır. Ayrıca Birleşik Krallık'ın örgüt içindeki konumundan ve rolünden hareketle Londra'nın dış politikasında öne çıkardığı bir araç olmuştur. Diğer yandan Birleşik Krallık'ın dünya siyasetinde giderek etkisini kaybetmesinden sonra Milletler Topluluğu'nun "ayakta kalması" ve Londra'dan ayrı bir kimliğe sahip olması örgüt için başarı olarak değerlendirilebilir.

Milletler Topluluğu; Afrika, Asya, Avrupa ve Amerika'dan üyeleri bulunan dolayısıyla uluslararası kapsayıcılığı olan bir uluslararası örgüttür. Dünya nüfusunun üçte birini temsil etmektedir. Yaklaşık 2.5 milyar kişiyi kapsamakta olup çoğunlukla Britanya'nın eski kolonilerinden oluşmaktadır. Eylül 2022 itibariyle 56 üyeye sahiptir. Benzersiz bir örgüt olarak nitelendirilebilmektedir (Faseke, 2021: 22).

Milletler Topluluğu'nun üyeleri başlangıçta Birleşik Krallık unsurlarından (*dominion*) oluşmakta idi. Kuruluşundan bugüne farklı coğrafyalardan örgüte katılım sağlanmış ve üye sayısı artmıştır. Mevcut dönemde de farklı kimliğe, özelliklere sahip ülkelere üyeliğe kabul edilenler olup Cezayir ve Güney Sudan örneklerinde görüldüğü üzere örgüte üye başvurularında bulunmaya devam edilmektedir. Özellikle Frankofon ülkelerin Milletler Topluluğu'na katılmayı tercih etmeleri ilgi çekici, merak uyandırıcı örnekler olup örgütün uluslararası alanda etkinliğini ve geçerliliğini göstermektedir.

Milletler Topluluğu yetkilileri örgüte katılım konusunda çeşitli devletlerin istekli olduğunun altını çizirken neden olarak "örgütün sunduğu entegrasyon" fırsatını vurgulamaktadır (Commonwealth Diplomacy in Africa, 2014: 6). Üye ülkelerin sistemlerinin paralellik gösterebildiği, ortak dilin ve hukuki düzenlemelerin bu durumu daha da pekiştirdiği kaydedilmektedir (Commonwealth Diplomacy in Africa, 2014: 6). Dolayısıyla örgüt, birtakım devletler için ilgi çekiciliğini korumaktadır.

Milletler Topluluğu sembolik bir uluslararası örgütten daha fazlasıdır. Eğitim, çevrenin korunması, iklim krizi, spor ve kültür alanlarında yapılan işbirliği bu bağlamda örnek olarak verilebilir.

Diğer yandan üyelerinin arasından az gelişmiş ülkeler bulunmasından hareketle ekonomik yardım konusu önemlidir fakat örgütün ekonomik yardım sağlamada ne kadar etkin olduğu tartışmalıdır. Yine de Milletler Topluluğu, üyelerine çeşitli avantajlar sağlamaya çalışmaktadır. Üyeler arası ticaret ve dolayısıyla ticari ilişkiler desteklenmektedir. Bunun yanında Topluluk üyeliğinin belli oranda prestij sağladığı yapılan yorumlar arasındadır (Africa and Commonwealth, AEFJN, 03 Kasım 2022).

Milletler Topluluğu üyeliğinin gönüllülük esasına dayanmasından ötürü üyelerinin birbirlerine karşı herhangi bir yükümlülüğü bulunmamaktadır. Milletler Topluluğu Tüzüğü'ne (*Charter*) uyulması yeterlidir. Tüzük'te evrensel norm ve diğerlerin altı çizilmektedir. Tüzük'te ana prensipler olarak demokrasi, insan hakları, ayrımcılık yapmama, ifade özgürlüğü ve kuvvetler ayrılığı sıralanmaktadır. Ayrıca örgütün uluslararası yönetim, dünya federasyonu ve transnasyonal anayasacılık üzerine kurulduğu belirtilmektedir (Dublow, 2017: 286). 1949'dan itibaren örgütün varlığı temel değerlerin ve ilkelerin korunmasına dayanmıştır (Faseke, 2021: 25).

Milletler Topluluğu; konjoktüre, kendi üyelerinin iç işlerindeki değişikliğe ve yeni üyeliklere bağlı olarak birden fazla kez dönüşüm geçirmiştir. Her dönüşüm dalgasında örgütün varlığı, etkinliği ve yetkinliği sorgulanmıştır. Fakat her sorgulanma evresinde örgüt ve üyeleri yeni koşullara uyum sağlayabilmiş ve şekillenmiştir. "Eski Milletler Topluluğu, Yeni Milletler Topluluğu" gibi nitelendirmelerin yapılmasıyla örgütün geçirdiği dönüşümler ifade edilebilir. "Old Commonwealth"ten "Commonwealth"e dönüşmüş, bir zamanlar da "British Commonwealth" olarak adlandırılmıştır. *British Commonwealth* olan adı 1948'de "Commonwealth of Nations" olarak değiştirilmiştir. "British Commonwealth of Nations" ilk defa 1921'de "The Commonwealth" ise 1948'de kullanılmıştır.

Örgütün geçirdiği değişim ve dönüşüm dalgalarına dair ilk örnek 1920'li yıllardan verilebilir. 1926'ta Avustralya, Güney Afrika ve Yeni Zelanda olarak sayılabilecek *dominion* toprakları Birleşik Krallık ile eşit statüye getirilmiş ve söz konusu birimlere kendi yasalarını çıkarma hakkı tanınmıştır (Africa and Commonwealth, AEFJN, 03 Kasım 2022). Yeni bir yapılanmaya gidilmiş ve örgütün temeli demokratik prensiplere dayandırılmıştır (Millar, 14 Eylül 2022).

İkinci Dünya Savaşı sonrası konjoktürün de etkisiyle Milletler Topluluğu yeni bir dönem içine girmiştir. Bu dönemde de örgüte değişim ve dönüşüm hakim olmuştur; yeni katılımlarla örgütün üye sayısı artmıştır. Bağımsızlığını kazanan Hindistan, Pakistan ve Sri Lanka Milletler Topluluğu'na üye olmuştur. Başlangıçta Londra, bu sayılan yeni cumhuriyetlerin örgüte katılmasında isteksiz bir tavır sergilemiştir (Taylor, 2000: 55). Cumhuriyet olmalarının yanında örgüt içindeki çok kültürlülük ve çok ırklılık tartışmaları Londra'nın mesafeli tutumunu belirleyen faktörler arasında yer almıştır. Fakat sonrasında Birleşik Krallık söz konusu ülkelerin katılımlarına olumlu yaklaşmış ve neticesinde örgüt,

yeni bir işlev kazanmıştır. Milletler Topluluğu üyeleri özellikle Hindistan ve Pakistan'ın katılımlarını Doğu-Batı, "beyaz dünya ve beyaz olmayan dünya" arasında örgütün bir köprüye dönüşmesi şeklinde yorumlamıştır (Henshaw, 1994: 1). 20.yy'ın ilk yarısında savaşların getirdiği gerginlik ve sonrasında barış ortamının oluşmasıyla ilgilenmiştir. 1945'ten sonra diğer ifadeyle Soğuk Savaş zamanında sömürgeciliğin tasfiyesi, çok ırkılık ve bağlantısız hareketinin getirdiği yenilikler örgütün gündemini teşkil etmiştir (Dublow, 2017: 286).

Yukarıdaki gelişmelerin de etkisiyle 1949'da cumhuriyetlerin de Milletler Topluluğu'na üye olabileceği belirtilmiştir (Holmes, 1962: 293). Holmes'a göre böylelikle Milletler Topluluğu vatandaşları için saygı sembolü özelliği kazanmıştır (Holmes, 1962: 293). Ayrıca 1949 tarihli Londra Deklarasyonu'nda üyelik için Kral ya da Kraliçe'ye bağlılık bir koşul olmaktan çıkarılmıştır. Dolayısıyla bu tür değişikliklerle Kral ya da Kraliçe sembolik bir statüye sahip olmuştur (Dublow, 2017: 292). Taylor, üye olabilmek için Kral ya da Kraliçe'ye bağlılıktan vazgeçilmesini yeni örgütün doğuşu olarak yorumlamaktadır (Taylor, 2000: 56).

1953'te Kraliçe II. Elizabeth'in tahta geçmesi Milletler Topluluğu için yeni bir değişim, dönüşüm dalgasının başlangıcını teşkil etmiştir. Kraliçe'nin örgütün lideri olması ilginin yeniden Milletler Topluluğu'na kaymasına neden olmuştur (Srinivasan, 2005: 108). Fakat bu tablo örgütün birtakım zorluklarla boğuşmadığı anlamına gelmemektedir. Örneğin bazı dönemlerde lidersizlik, açık bir role ve göreve sahip olamaması iddiaları, örgüt içinde bölünmeler ve örgütün işleyişine ilişkin şikayetlerin olması (Srinivasan, 2005: 149) Milletler Topluluğu'nun karşılaştığı sorunlar arasında yer almaktadır.

1960'lara gelindiğinde Milletler Topluluğu, birçok sebepten ötürü yeniden dönüşüm süreci ile karşı karşıya kalmıştır. 1960'lı yıllardan itibaren dekolonizasyon döneminin başlaması, Bağlısızlar Hareketi'nin güç kazanması örneklerinin gösterdiği üzere konjonktürün etkisiyle post-emperyal ve bağlantısız bir kuruma dönüşmeye çalışmıştır (Dublow, 2017: 285). Güney Afrika'daki *Apartheid* ve ırk sorunsalının yanında Bağlısızlar Hareketi ile iyi ilişkiler geliştirmek ve dekolonizasyon sürecini en az hasarla atlatmak kurumun gündeminin başlıca maddeleri olmuştur.

Soğuk Savaş'ın bitmesi ve özellikle Birleşik Krallık'ta Başbakan Margaret Thatcher'ın iktidardan düşmesi Milletler Topluluğu'nun kendine yeni ve anlamlı rol bulmasına dair tartışmaları beraberinde getirmiştir (Srinivasan, 2005: 63). Bu bağlamda örgütün Soğuk Savaş döneminde komünizme ve Sovyetler Birliği'ne karşı bir tampon işlevine sahip olduğunu belirtmek önemlidir. Bu tartışma dönemlerinde ve değişen konjonktürde bile Milletler Topluluğu, karşılıklı olarak güvenliğin sağlanması ve ABD'nin söz konusu yıllarda artan etkisini dengelemek amacıyla ilgi ve dikkat çeken bir uluslararası

örgüt olmaya devam etmiştir (Dublow, 2017: 292). Dolayısıyla Soğuk Savaş'ın bitmesi ile örgütün işlevinin kalıp kalmadığı sorusu yeniden sorulmuştur. Milletler Topluluğu bu tip eleştirmelere ve sorgulamalara karşı çeşitli yeniliklere gitmiştir. 1991 tarihli Harare Deklarasyonu, Soğuk Savaş sonrasında insan hakları ve birçok başlığın uluslararası gündemde yer almasına ilişkin örgütün attığı adımlara örnek olarak verilebilir. Bu belgede Milletler Topluluğu, hukukun üstünlüğüne ve bağımsız yargıya önem veren bir örgüt olarak nitelendirilmiştir. Böylelikle Milletler Topluluğu, iyi yönetişimin benimseyerek ve insan haklarını (Srinivasan, 2005: 144) merkezine alan bir anlayış geliştirmeye çalışarak yeni rol ve görev tanımlandırmasına gitmek istemiştir.

Mevcut dönemde de Frankofon üyelerin varlığı örgütün halen dönüşüm içinde olduğunu göstermektedir. Örgütün kimliğinde, kültürel yapılanmasında yeniliğe gitmektedir. Ayrıca Frankofon devletlerin Milletler Topluluğu'na üye olmayı tercih etmesi hem Afrika'nın örgüt nezdinde etkili bir aktör olduğunu hem de Milletler Topluluğu'nun etkin ve güncelliğini koruyan bir örgüt olmayı sürdürdüğünü göstermektedir. Söz konusu üyeliklerle örgütün çok ırklı bir yapısı pekişmiştir. Togo, 2022'de katılımıyla Milletler Topluluğu'nun 56. üyesi olmuştur.

Kraliçe II. Elizabeth'in örgütün üzerindeki etkisi düşünülürse Kral III. Charles yönetimi altında Milletler Topluluğu'nun yeni bir döneme girdiği ifade edilebilir. Kral III. Charles, Milletler Topluluğu'na uzak bir isim değildir; Kraliçe II. Elizabeth tahtta iken Charles, örgütte etkin bir pozisyona gelmiş ve Kraliçe'nin sonrasında örgütün lideri olacağı bizzat Milletler Topluluğu tarafından kabul edilmiştir.

Milletler Topluluğu, dönem dönem gerek bazı akademik çevrelerde ve siyasi alanlarda sorgulanmakta herhangi bir yararlı rolü olmadığı gerekçesiyle eleştirilmektedir (McKinnon, 2004: 403). Örgüt ise söz konusu eleştirilere şöyle cevap vermektedir: Milletler Topluluğu'na göre eşi olmayan bir örgüttür, uluslararası forum niteliğindedir. Üyeleri seslerini duyurabilmekte ve uluslararası ilişkilerdeki ağırlığını artırabilmektedir (McKinnon, 2004: 403). Üyeleri ortak kimliğe, ortak amaca ve ortak değerlere sahip olarak ifade edilmektedir. Değişim sürecine giren Milletler Topluluğu'na yönelik eleştiriler ve sorgulamalar taht değişikliği ile artmıştır. Fakat yukarıda da anlatıldığı üzere Kral III. Charles Topluluğa uzak bir isim değildir. Bunun yanında uluslararası siyasette iklim değişikliği, Afrika ile olan ilişkiler gibi konuların gerek uluslararası toplum gerekse de Milletler Topluluğu için öneminin farkındadır.

Daha sonra gelen dönüşüm/evrim dalgalarında Milletler Topluluğu kimi yorumlara rağmen dağılmamış fakat uyumu bozulduğu (Srinivasan, 2005: 54) öne sürülmüştür. 1999'ların sonunda da dönüşüm krizi yaşandığı söylenebilir. Üyelerin farklılığı, çeşitliliği ile artan üye sayısından hareketle güney-kuzey görüşlerinin paylaşıldığı bir yer olarak da tanımlanabilmiştir (Srinivasan, 2005: 148).

Farklı durumlara adapte olabilen Örgüt, üyelerinin çeşitlenmesi karşısında birliktelik ve ortak zemin yaratabilmek adına etik değerlerin altını çizmiştir. Örneğin 1950’li yıllarda kalkınma aracı ve dünyanın farklı bölgeleri arasında bir arabulucu rolünü üstlenirken (Dublow, 2017: 295) Batı ve Doğu blokları arasında Soğuk Savaş ortamında üçüncü taraf olabileceği ifade edilebilmiştir.

2.1 Afrika üyeleri ve Milletler Topluluğu arasındaki ilişkileri

Afrika’dan üyeler Milletler Topluluğu’nun yaklaşık yüzde 30’unu teşkil etmektedir (Faseke, 2021: 22). Bölgesel yapılanma olarak Topluluk’a en fazla üye Afrika’dan gelmektedir. Kıtadan 21 üye bulunmaktadır. Dolayısıyla yaklaşık 516 milyon nüfus, Milletler Topluluğu bünyesi altında yer almaktadır.

Örgütte çeşitli gruplaşmaların olduğuna dikkat çeken Srinivasan, Afrika’nın en büyük gruplaşmayı teşkil ettiğinin altını çizmektedir. Siyasi, ekonomik ve toplumsal alanlarda da Milletler Topluluğu’nun değerlerine ve programlarına en büyük meydan okumanın Afrika’dan geleceğini öne sürmektedir. Srinivasan’a göre Afrika’nın problemleri Milletler Topluluğu’nda merkezi bir yer teşkil etmektedir.(Srinivasan, 2005: 63).

Mozambik 1995’te katılmıştır. Cezayir, Güney Sudan üyelik başvurusunda bulunan ülkeler arasında yer almaktadır. 21 üyeden 19’u cumhuriyet geri kalan iki üye olan Lesotho ve Swaziland ise monarşidir. Örgütten ayrılan üyeler de olmuştur; 2003’te Zimbabwe Topluluk’tan ayrılmıştır. Yine de Afrikalı devletlerin Milletler Topluluğu’nun en aktif ve en adanmış üyeleri olduğu bizzat örgüt tarafından ifade edilmektedir (Mckinnon, 2004: 404). Gana, Topluluğa üye olan ilk Afrika devleti olmuştur.

Afrika üyelerinin örgütteki öneminin yanı sıra farklı unsurlar da Milletler Topluluğu-Afrika ilişkisi önemli kılmaktadır. Milletler Topluluğu üyelerinden Avustralya ve Yeni Zelanda gibi gelişmiş ülkelerden dahi örgüte eleştirinin gelmesi gözleri Birleşik Krallık ile makus bir tarihi olan Afrika’dan üyelere çevirmiştir. Birleşik Krallık’ın köle ticaretindeki rolü, eski bir sömürge imparatorluğu olması ve sömürge tarihi, sömürge tarihinin beraberinde getirdiği sorunlar ve ikili ilişkilerin özellikle bazı kesimlerce “yeni sömürgecilik” olarak nitelendirilebiliyor olmasından hareketle Afrika ülkelerinin Birleşik Krallık ve Milletler Topluluğu ile ilişkileri örgütün diğer üyelerine kıyasla farklılık teşkil etmektedir ve egemenlik gibi hassas noktaları içermektedir. Sayılan başlıklar dönem dönem gündemde yer alarak beraberinde tartışmaları getirmektedir. Köle ticareti, sömürgecilik tarihi yüzünden Birleşik Krallık’tan tazminat ve özür talepleri geçmişte olduğu gibi bugün de kimi kesimlerce dile

getirilebilmektedir. Dolayısıyla Afrika'daki bazı ülkeler ve toplumlar nezdinde de Milletler Topluluğu'nun geleceğine dair yorumlar yapılmakta ve gündemde yer teşkil etmektedir.

Yukarıda sayılan sebeplerden ötürü Kral III. Charles'ın "liderliğine" ve Topluluğun geleceğine yönelik Afrikalı üyelerin tepkileri önem arz etmektedir. Afrikalı üyelerden gelen tepkiler iki farklı boyutta seyretmektedir. Devlet nezdinde diğer bir ifadeyle liderler katında Kraliçe II. Elizabeth'in vefatından ve Kral III. Charles'ın tahta geçmesinden sonra gerek Birleşik Krallık'a gerekse Milletler Topluluğu'na yönelik eleştirilere uluslararası medyada rastlanmamıştır. Örneğin Kenya ve Nijerya cumhurbaşkanları Kraliçe II. Elizabeth'i ikon olarak değerlendirerek vefatından dolayı başsağlığı dileklerini sunmuşlardır (Kana, Africa News, 16 Eylül 2022). Kenya Devlet Başkanı William Ruto, Kraliçe II. Elizabeth'in Milletler Topluluğu'nun gelişmesini ve evrilmesini sağladığını ifade ederken örgütün çok boyutlu bir yapılanmaya dönüştüğünü ve sosyo-ekonomik alandaki ilerlemesinin inkar edilemeyecek boyutta olduğunu kaydetmiştir (Africa and Commonwealth, AEFJN, 03 Kasım 2022). Cenazeye katılınması ve yapılan açıklamalar devlet katında Milletler Topluluğu'nun benimsendiğini göstermektedir. Öte yandan Afrikalı üyelerin kamuoyunun bazı kesimlerinden monarşiye, Birleşik Krallık'a ve Milletler Topluluğu'na eleştiri gelmiş ve gelmeye devam etmektedir. Örneğin Gana'da kölelik ve sömürgecilikte Birleşik Krallık'ın rolünden dolayı tazminat talebi gündeme getirilebilmektedir. Kenya'da bazı kesimler monarşinin sömürge dönemindeki acılardan sorumlu olduğunu hatırlatmıştır.

Afrika ülkelerinin tarih boyunca örgüte yönelik yaklaşımı birbirinden farklılık teşkil etmektedir. Örneğin bağımsızlığın kazanılmasından sonra İngiliz eski sömürgelerinin tümü Milletler Topluluğu'na üye olmak istememiştir. Sudan ve Mısır bu bağlamda örnek olarak verilebilir. Diğer yandan Afrikalı Anglofon ülkelerin çoğunluğu bağımsızlıktan sonra cumhuriyet olmalarına rağmen Milletler Topluluğu içinde kalmayı tercih etmiştir. Bunun nedenleri arasında örgütün ekonomik getirileri bulunmaktadır (Faseke, 2021: 23).

Ruanda ve Mozambik gibi üyelerin sonradan katılımı sadece kıtanın değil örgütün de uluslararası siyasette aktif olduğunu ve karşılıklı yapıcı bir ilişki olduğunu göstermektedir. Frankofon ülkelerin Milletler Topluluğu ile ilişkileri ilginç bir konuyu teşkil etmektedir. Örneğin Ruanda'nın üyelik döneminde Kigali ve Paris'in gergin ilişkilere sahip olduğu vurgulanmalıdır. Birleşik Krallık ile önceden yasal/idari bağı olmayan ve farklı kültürden gelen Ruanda, 2009'da Milletler Topluluğu'na üye olmayı tercih etmiştir. Ruanda gibi Fransız sisteminin gerek toplumsal gerek idari hayatta etkisinin oldukça hissedildiği ve eskiden Fransız sömürgesi altında olan bir ülkenin Birleşik Krallık'ın lideri olduğu bir

örgüte üye olması Milletler Topluluğu'nun Afrika'daki algısının eleştirisi ve sorgulama yapanlardan farklı olduğunu göstermektedir.

Milletler Topluluğu'na Afrika'dan yeni katılımlar sürmektedir. Haziran 2022'de Frankofon Gabon ve Togo, Topluluğa katılmıştır. Togo'ya göre bu üyelik Milletler Topluluğu kapsamındaki yaklaşık 2.5 milyar tüketiciye ulaşmak anlamına gelmektedir (France24, 25 Haziran 2022). İngilizce konuşan dünyaya daha yakın olmak; siyasi, ekonomik ve kültürel ilişkilerin geliştirilmesi amaçlanmıştır. Gabon ise Topluluk'a üye olmak ile tarih yazdığını ifade etmiştir (France24, 25 Haziran 2022). Ekonomik, diplomatik ve kültürel ilişkilerin geliştirilmesi Gabon'un üyelikle hedeflediği unsurlar arasındadır. Yeni üyeliklerin geldiği dönemde Birleşik Krallık'ın Başbakanı olan Boris Johnson, Milletler Topluluğu'na bu yeni üyeliklerin örgütün güncel ve verimli olarak algılandığını gösterdiğini ifade etmiştir (France24, 25 Haziran 2022).

2014'de Milletler Topluluğu Sekreteryası'nda Genel Sekreter Yardımcısı olarak görevli olan Mmasekgoa Masire-Mwamba'ya göre birçok Afrikalı devlet Topluluğa üye olmaya çalışmaktadır. Bunun nedeni örgütün bölgesel işbirliğini artırması ve deneyimlerin paylaşılmasını kolaylaştırmasıdır (Commonwealth Diplomacy in Africa: 2). Milletler Topluluğu'nun her kademesinde çeşitliği, farklılığı barındırdığının altını çizmektedir. Ayrıca Afrika'dan örgüte katılımın Milletler Topluluğu'nun uluslararası siyaset nezdinde geçerliliği olan bir kurum olduğuna işaret ettiğini kaydetmektedir (Commonwealth Diplomacy in Africa: 3). Katılımın nedenleri arasında söz konusu ülkelerin Topluluk üyeleri ile daha yakın ilişki içine girme isteği bulunduğu belirtilmelidir.

Afrikalı üyelerinin ve Milletler Topluluğu'na katılmayı tercih etmeleri örgütün farklı dönemlerindeki değişim ve dönüşüm dalgalarının tetikleyicisi olmuştur. Örneğin Afrika'nın Milletler Topluluğu içinde en büyük bölgesel yapılanmayı teşkil etmesinden hareketle kıtadan üyeler örgütün Britanyalı kimliğinin bırakılmasına ve dönüşmesine (*de-Briticizing*) (Holmes, 1962: 292) neden olmuştur. Bu dönüşüm koşullara göre uyum sağladığının ve "teorisini" şartlara göre şekillendirdiğinin (Holmes, 1962: 291) göstergesidir. Bunun yanında sömürgeciliğin tasfiyesiyle Afrika'dan katılımın sağlanması, Güney Afrika'nın uygulanan yaptırımlar nedeniyle örgütten ayrılması, *apartheid* yönetiminin sona ermesiyle yeniden örgüte üye olması söz konusu değişim ve dönüşüm dalgalarına örnektir. Bunun yanında

Sömürgeciliğin tasfiyesinden hareketle 1960'lı yıllarda Afrika ülkeleri Topluluk içindeki etkilerini giderek artırmıştır (Faseke, 2021: 23). Milletler Topluluğu da sömürgeciliğin tasfiyesinin başlamasıyla örgütün kaderini Afrika'nın belirleyeceğinin farkında olmuştur (Srinivasan, 2005: 44).

Afrika ülkelerinin dekolonizasyon sonrasında Milletler Topluluğu'na üye olması ve süreç içinde beyaz/siyah ayrımının yaşanması Afrika'nın örgüte yeni bir boyut eklemesi olarak yorumlanmıştır (Srinivasan, 2005: 47). Özellikle 1961 itibarıyla Milletler Topluluğu zirvelerinde Avrupalı olmayan üyeler çoğunluğu sağlamıştır (Srinivasan, 2005: 58).

Milletler Topluluğu, Afrika'nın dekolonizasyonunda yardımcı olan bir faktör olmuştur. Bu bağlamda örgütün konjonktürel gelişmelere cevabını yeni roller benimseyerek verdiği görülmektedir. Örneğin söz konusu dönemde Milletler Topluluğu, Birleşik Krallık'ın ve Batı'nın Afrika'ya ulaşmasında önemli bir bağı teşkil etmiştir (Atlantic Council, 12 Ekim 2022). Dolayısıyla Afrika-Milletler Topluluğu arasında karşılıklı yapıcı bir ilişkiden bahsetmek mümkündür. Milletler Topluluğu'nun üyeliği sayesinde Afrika'nın siyasi ve ekonomik yönden gelişebileceği kaydedilmiştir (Srinivasan, 2005: 45).

Örgütün tarihe dayandığı; sömürgecilik kurumunu devletlerin egemen eşitliği kavramı üzerinden dostluk, güven ve işbirliği bağlarına dönüştürdüğünü dolayısıyla da Milletler Topluluğu'nun modern bir yapılanma ve kimliğe sahip olduğu öne sürülmektedir (Mckinnon, 2004: 403). Bunun dışında önemli liderlerin Milletler Topluluğu'nun dönüşümünde etkili olduğu görülmektedir. Örneğin Gana Lideri Nkrumah İngiliz memurlarının çalıştığı bir sekreteryaya yerine nötr bir Milletler Topluluğu Sekreteryası'nın kurulmasına ön ayak olmuştur (Mckinnon, 2004: 403). Ayrıca ırk ve imparatorluk arasındaki bağlantıya Afrikalı devletler karşı çıkmıştır (Dublow, 2017: 296). Böylelikle Milletler Topluluğu'nun daha kolay bir şekilde çok ırklı yapıya dönüştüğü söylenebilir çünkü Afrika ülkelerinde sömürgeciliğin tasfiyesiyle birlikte iktidarın el değiştirmesi, çok ırklı yapının Milletler Topluluğu'nun temel ilkesi haline gelmesine sebebiyet vermiştir (Srinivasan, 2005: 51).

Güney Afrika örneğinin bu noktada örgüt için kayda değer etkilerinin olduğunun altını çizmek gerekmektedir. Güney Afrika-Milletler Topluluğu ilişkisi, her iki taraf için de önem teşkil etmiş ve siyasetlerini belirleyici unsurlardan biri olmuştur. Saul Dubow'a göre 1910'da Güney Afrika'nın kurulması Milletler Topluluğu fikrinin doğmasına sebebiyet vermiştir (Dublow, 2017: 284). Dubow, bu noktada Jan Smuts'ın fikirlerinin yapıcı yönde rol oynadığını ve İkinci Dünya Savaşı'nın sonuna kadar örgütün dönüşmesinde etkili olduğunu kaydetmektedir (Dublow, 2017: 284). Dublow ayrıca yine Güney Afrika'nın tarihinde önemli bir rolü olan *Afrikaner* milliyetçi düşüncesinin liderlerinden J. B. M. Hertzog'a da önem vermekte ve 1926 tarihli Balfour Deklarasyonunun¹ ve Westminster Statüsü'nün²

¹ Söz konusu deklarasyona göre Britanya İmparatorluğu içindeki özerk toplulukların her biri eşit statüye sahip olup Kraliyet'e bağlıdır. İngiliz Milletler Topluluğu'nu oluşturmaktadır.

² Balfour Deklarasyonu'ndaki ilkeler Westminster Statüsü'nün girişi kısmında yer almaktadır. Söz konusu Statü'nün önemli özelliklerinden birisi taçın Milletler Topluluğu'nun sembolü olarak kabul edilmesidir.

oluşmasında kilit rolü olduğunu ifade etmektedir (Dublow, 2017: 284). Dolayısıyla Güney Afrika'nın Milletler Topluluğu ile ilişkileri, Topluluğun Afrika ile olan geçmiş ilişkilerini ve kıtanın örgütün dönüşümündeki yerinin anlaşılması açısından önem teşkil etmektedir.

Apartheid dönemi tüm tartışmalarıyla yine örgütü dönüştürmüş, üyeler arasındaki ilişkiyi oldukça etkilemiştir. Birleşik Krallık'ın ve Milletler Topluluğu'nun üyelerinin *apartheid*'a ve örgüt içindeki ırk sorunsalına yönelik görüş ve tutumlarına işaret etmektedir. Milletler Topluluğu'nun Güney Afrika ile bağlantılı bir diğer dönüşüm noktası da 1961'de Güney Afrika'nın örgütten ayrılması olmuştur. Her ne kadar Milletler Topluluğu'ndan ayrılrsa da Güney Afrika, yaptırım başlığında Topluluğu etkilemeyi sürdürmüştür. En önemli etkisi yeni üyeler ve eski üyeler arasında Güney Afrika'nın nasıl tanımlanması, nasıl tanıtılması ve bu ülkeye yönelik hangi politikaların izleneceği konusunda örgüt içinde farklı görüşlerin olmasıdır (Dublow, 2017: 284). Gerek Güney Afrika'ya *apartheid* rejiminden dolayı yaptırımların uygulanması gerek Güney Afrika'nın örgütten ayrılması yeni ve eski üyeler arasında *apartheid* anlaşmazlığının doğmasına neden olmuştur. Yeni üyeliklerin ırksal eşitliği vurgulaması önemlidir; o dönemde bu durum Milletler Topluluğu için yeni bir olguyu teşkil etmiştir (Holmes, 1962: 298). Böylelikle artık "Avrupalı olmayan üyeler" şeklinde değerlendirilme yapılmaya son verilmiştir. Dolayısıyla Milletler Topluluğu için bir ilk gerçekleşmiştir.

Apartheid'e karşı Milletler Topluluğu'nun özellikle de Afrikalı üyelerinin tutumları örgütün kimliğinin şekillenmesinde etkili olan faktörler arasında yer almaktadır. Gana lideri Nkrumah gibi isimler *apartheid*'a olan karşı tutumlarını dile getirmiştir öyle ki Gana 1961 yılında Güney Afrika'ya ilk yaptırım uygulayan ülkelerden biri olmuştur (Dublow, 2017: 298). Nyerere, Tanganika'nın Güney Afrika'nın Milletler Topluluğu üyesi olması durumunda örgüte katılmayacağını ifade etmiştir. Taylor, Nkrumah'ın her ne kadar pan-Afrikanizm retoriğine bağlı kalsa da ne Gana'nın ne de Nijerya'nın Güney Afrika'nın üyelikten çıkarılmasına ısrarcı olmadığını yazmıştır (Taylor, 2000: 58).

Milletler Topluluğu, *apartheid* ile mücadelede de önemli rol oynamıştır. Aynı zamanda Mandela'nın hapisten çıkarılmasında da etkili olmuştur. Özellikle 1970'li ve 1980'li yıllarda söz konusu tutum örgütün öne çıkmasına sebebiyet vermiştir (Onslow, 10.12.2013). Hükümet başkanları periyodik olarak toplanırken Anti-*Apartheid* Hareketi ile işbirliği içinde bulunmuştur. Milletler Topluluğu Yaptırım Komitesi, Milletler Topluluğu Güney Afrika Komitesi oluşturulmuştur. Özellikle Thatcher yönetimindeki Birleşik Krallık'ın ekonomik yaptırımların uygulanmasında etkili olmaya çalışmıştır. Onslow'a göre bu tip faaliyetler ve Mandela'nın politikaları, Milletler Topluluğu'na uyum ve kapsamlı bir kimlik getirmiştir (Onslow, 10.12.2013).

Afrika, 1994'den sonra diğer ifadeyle Güney Afrika'da *apartheid* rejiminin bitmesinden sonra Milletler Topluluğu üyeliğinden kazançlı çıkmıştır (Faseke, 2021: 22). Dubow, *apartheid*'in etkisini, önemini örgütü değiştirmesine ve dönüştürmesine bağlamaktadır. Buna göre Milletler Topluluğu; kurumsallaşmış ırkçılık ve sömürge yönetimine olan tepkisini çok ırklı bir yapıya dönüşerek ve etik değerleri destekleyerek göstermiştir (Dublow, 2017: 284). Ayrıca *apartheid* sonrası Güney Afrika'nın yeni lideri Nelson Mandela'nın desteğine bir örgüt olarak ihtiyaç duymuştur ve bu doğrultuda kurumsal olarak çeşitli adımlar atmıştır. 1991'de gerçekleşen Harare toplantısında Mandela'ya gözlemci statüsü verilmiş ve karşılığında Mandela da Güney Afrika'nın Milletler Topluluğu'na döneceğine dair söz vermiştir (Taylor, 2000: 65). *Apartheid*'in bitmesi diğer ifadeyle 1994'de düzenlenen seçimler sonucunda Mandela'nın göreve gelmesiyle Güney Afrika Cumhuriyeti yeniden örgüte üye olmuş dolayısıyla yukarıda da ifade edildiği üzere Topluluğun yeniden bir dönüşüm geçirmesine sebebiyet vermiştir. Bu durum Dubow'a göre Milletler Topluluğu için bir zaferi teşkil etmektedir. (Dublow, 2017: 284).

1994 sonrasında da diğer ifadeyle *apartheid* sonrası rejimde de söz konusu etkinin devam ettiğini söylemek mümkündür. 1995'te Nijerya'da bazı muhaliflerin infaz edilmesi karşısında Mandela etkisiyle Nijerya'nın Milletler Topluluğu üyeliğinin askıya alınmasına sebebiyet vermiş ve aynı zamanda Milletler Topluluğu Bakanlar Hareket Grubu'nun (*Commonwealth Ministerial Action Group*) kurulmasında da etkili olmuştur (Onslow, 10.12.2013). Söz konusu kurum, askerî darbelere karşı mücadelenin yanında demokratik yönetime geçmeleri konusunda baskı yapmakla da görevli idi.

Bu kapsamda tetiklenen değişim ve dönüşüm dalgasıyla Milletler Topluluğu üyelerinin Harare Deklarasyonu'nda belirtilen ilkelere uymasına daha çok ağırlık vermiştir (Faseke, 2021: 26). Hukukun üstünlüğü, insan haklarını merkezine almayla tanımlanabilecek değişim ve dönüşüm dalgalarına Güney Afrika'da *apartheid* rejiminin düşmesini de eklemek mümkündür. Güney Afrika ve Rodezya başlıklarında Afrika üyelerinin tepkileri nedeniyle Milletler Topluluğu'nun geleceği tehdit altında olmuştur (Faseke, 2021: 23). Fakat 1994'de *apartheid*'in bitmesiyle Afrika ülkeleri ve Topluluk arasında yeni bir tip ilişki başlamıştır (Faseke, 2021: 23). Faseke, bahse konu ilişkide demokrasinin ve insan haklarına uyumun daha fazla öne çıkmaya başladığına dikkat çekmektedir (Faseke, 2021: 23). Artık yönetişime odaklanılmış ve gelişme/kalkınma örgütün yeni kriteri olarak belirlenmiştir (Faseke, 2021: 23). Diğer bir ifadeyle yeniliğin çerçevesinde iyi yönetişim, demokrasi, insan hakları, hukukun üstünlüğü ve eğitim Milletler Topluluğu'nun ana değerleri olmuştur (Faseke, 2021: 24).

Bu bağlamda örgütün bazı faaliyetleri örnek olarak verilebilir. Milletler Topluluğu tarafından yayımlanan çeşitli deklarasyonlarda Afrika'nın bağımsızlık ve demokrasi yönündeki deneyimleri etkili

olmuştur (Mckinnon, 2004: 404). 1979 tarihli Irkçılık ve Irksal Önyargıya Dair Lusaka Deklarasyonu ve 1991 tarihli Harare Deklarasyonu örnek olarak verilebilir. Özellikle Harare Deklarasyonu, Topluluğun başlıca değerlerini temsil etmesi açısından önemlidir. Bunun yanında Milletler Topluluğu'nun demokratik ilkelere ve ekonomik kalkınmaya öncelik vermesi Afrikalı üyeleri ile zaten ortak anlayışa sahip olduğunu göstermektedir.

Örgütün özellikle askerî ya da tek parti rejimleri altındaki ülkelerde demokratikleşmeye yönelik faaliyetlerin altı çizilebilir. Bu bağlamda Tanzanya, Zambiya, Mozambik, Kenya ve Ruanda'ya ilişkin örnekler öne çıkmıştır. Farklı zamanlarda örgüt bu ülkelerde çok partili seçimlerin düzenlenmesine yardımcı olmuştur (Faseke, 2021: 26). Bu bağlamda Milletler Topluluğu'nun en fazla üzerinde durduğu faaliyetin seçimlerde gözetmenlik olduğunu söylemek mümkündür. Örneğin 2015 rakamlarına göre Milletler Topluluğu, çoğu Afrika'da olmak üzere 30'dan fazla ülkede 44'ten fazla seçimde gözetmenlik yapmıştır (Faseke, 2021: 26). Örgütün Afrika'daki faaliyetleri arasında kuvvetler ayrılığı prensibinin de uygulanmasına yönelik danışma ve işbirliği bulunmaktadır.

Seçim sisteminin reforme edilmesi, demokratik geçiş sürecinin sağlanması da Milletler Topluluğu'nun üyelerine yönelik yardım/destek araçları arasında yer almaktadır. 1991'den bu yana topluluğun 10'dan fazla Afrikalı üyesinde tek parti sisteminden çok partili sisteme geçilmiştir. Bu noktada Topluluk görevlilerinin gözlemci olarak çalıştığına ve seçimlerin düzenlenmesine yardım ettiğine dikkat çekilmiştir (Commonwealth Diplomacy in Africa: 3). Ayrıca çatışmanın önlenmesinde ve çözülmesinde de adımlar atmıştır. Sierra Leone, Lesotho, Uganda ve Gambiya bu bağlamda örgütün faaliyet gösterdiği ülkeler arasında yer almaktadır (Faseke, 2021: 26).

Milletler Topluluğu'na göre kıta ülkeleri refah düzeyini artırma süreçlerinde en fazla kalkınma yardımına ihtiyaç duymaktadır. Dolayısıyla örgütün faaliyetleri incelendiğinde kalkınmaya dair yardımın en fazla Afrika ülkelerine gittiği görülmektedir (Faseke, 2021: 27).

Afrikalı üyeleri örgütü değiştirip dönüştürmektedir. Örneğin Afrika'dan ilk katılım olan Gana'nın üyeliği örgütün yeni bir konsepte sahip olmasında etkili bir rol oynamıştır (Holmes, 1962: 295). Örgüte göre Afrikalı üyelerin varlığı Topluluğu zenginleştirmekte ve Topluluğun uluslararası kapsayıcılığını artırmaktadır. Bu noktada Milletler Topluluğu, Afrika'nın zengin mirasının ve kültürel farklılığının altını çizmektedir (Mckinnon, 2004: 403). Afrika'nın varlığı, Mckinnon'a göre, örgüt için prestij ve moral unsuru olmuştur (Holmes, 1962: 296). Afrika'dan üyelerle çok ırklı, kıtalar arası niteliğe bürünerek gücünü artırmış; Doğu-Batı ve Kuzey-Güney arasında bir köprüyü teşkil etmiştir (Holmes, 1962: 296). Ayrıca Afrika'dan yeni üyelerin katılımı Milletler Topluluğu'nun "sınırlı üyelik" (Holmes, 1962: 297) kavramını/prensibini değiştirmiştir.

Önceden de belirtildiği üzere örgüt her değişim sürecinde sorgulanmış ve eleştirilmiştir. Afrikalı üyeler, bu sorgulanma ve eleştiri sürecinde örgütün verdiği cevabın şekillenmesinde etkili olmuş ve çeşitli roller üstlenmiştir. Örneğin 1960'lar ve 1970'lerde Milletler Topluluğu'nun kendine yeni bir var oluş nedeni bulması gerektiği tartışması öne çıkmıştır. Dekolonizasyon ve bağımsızlıktan sonraki sürecin gerek Birleşik Krallık, Milletler Topluluğu gerekse Afrika için kriz teşkil ettiği şeklinde yorumlar yapılmıştır (Srinivasan, 2005: 47). Gana ve Tanzanya'nın örgütten ayrılma tehdidi, örgütün Birleşik Krallık ile ilişkilerinin kesilmesinin gündeme gelmesi bu bağlamda örnek olarak verilebilir. Benzer yorum Güney Afrika'nın üyelikten çıkması, apartheid yönetiminin sona ererek örgüte yeniden üye olması örnekleri için de yapılabilir.

2.2 Kral III. Charles ve Milletler Topluluğu:

Birleşik Krallık Kraliyet Ailesi, Milletler Topluluğu'nu çıkarları ve özellikle de yurtdışındaki simbolizmi için önemli görmektedir. Dolayısıyla Kral III. Charles'ın da örgüte önem vermeyi sürdüreceği kuvvetle muhtemel gözükmektedir (Miller ve Harris, 03 Mayıs 2023). Charles'ın Mayıs 2023'te gerçekleşen taç giyme töreninde de Milletler Topluluğu'nun bayraklarının sergilenmesi ve liderlerinin törene katılması bu bağlamda kullanılabilir örneklerdendir.

Birleşik Krallık Monarşisi'nin Milletler Topluluğu ile ilişkisinin sorgulandığı III. Charles'ın tahtaki ilk günlerinde Kasım 2022'de Güney Afrika Cumhuriyeti lideri Cyril Ramaphosa'nın Birleşik Krallık ziyareti değerlendirilebilir. Bu ziyaret örgütün özellikle Afrika "ayağında" aradığı meşruluk cevabı olarak algılanmıştır ve benzer yorum Kral III. Charles'ın tahtı için de yapılabilir. Ticaret, yatırımın yanında Milletler Topluluğu'nun yeni bir yönelime sahip olmasına yönelik görüşmelerin yapılabileceği basında yer almıştır. Kral III. Charles, Ramaphosa'nın temasları esnasında hem Güney Afrika'nın hem de Milletler Topluluğu'nun her daim hayatının bir parçası olduğunu belirtmiştir (Gaulme, 2023: 2).

II. Elizabeth'in vefatı ile tahta Charles'ın geçmesi salt Birleşik Krallık'ın değil Milletler Topluluğu'nun üzerinde de bir takım soru işaretlerinin doğmasına neden olmuştur. Kral III. Charles'ın gerek Birleşik Krallık gerekse Milletler Topluluğu içindeki bağları koruyup koruyamacağı sorgulanmıştır. Bu noktadan hareketle Kral III. Charles'ın Milletler Topluluğu'nun başına geçmesiyle birlikte örgüte dair varoluşundan beri süregelen sorgulamalar ve eleştiriler artmıştır.

Gerek konjonktürel gerekse kişisel ve siyasi farklılıklarından ötürü Kraliçe II. Elizabeth'in sahip olduğu sorumluluk Kral Charles III ile kıyaslandığında oldukça farklıdır. Kral III. Charles, Kraliçe II. Elizabeth'in aksine gerek ulusal gerekse uluslararası siyasi konularda görüşlerini dile getirmekte;

Kraliyet Ailesi'nin Birleşik Krallık siyasetinin önemli teamüllerinden olan tacın tarafsız olmasının dışına belli ölçülerde çıkmaktadır. Örneğin Kraliçe, Britanya İmparatorluğu'nun sömürge tarihine ve köle ticaretine ilişkin herhangi bir yorumda bulunmazken Charles, Haziran 2022'de Ruanda'da Milletler Topluluğu üyelerine hitap ettiği konuşmasında ve 2023'teki Kenya temasları esnasında köle ticaretinden ve sömürgecilik kurumundan dolayı derin üzüntü duyduğunu kamuoyu ile paylaşmıştır. Milletler Topluluğu'nun barışın, refahın ve demokrasinin tesisini amaçladığını ama aynı zamanda tarihin en acı veren dönemini yaşadığını da eklemiştir. Charles, birlikte bir geleceğin inşaa edilmesi amaçlanıyorsa geçmişi açıklamada yeni yolların bulunması gerektiğini kaydetmiştir. Köleliğe yönelik benzer bir yorumu da 2018'de Gana'da yapmıştır. Transatlantik kölelik ilişkilerinde Birleşik Krallık'ın rolünü gaddarlık olarak nitelendirmiştir (IOL, 19 Eylül 2022). Köleliğin dünya üzerinde inkar edilemez derece büyük yara bıraktığını açıklamıştır. 2021'de Barbados'ta da aynı görüşlerini dile getirmiştir (New3man, 08 Mayıs 2023).

Milletler Topluluğu'nun monarşi vs. cumhuriyet tartışmasında da görüşlerini belirtmekten çekinmemektedir. Galler Prensi Charles; 2022'de yine Ruanda'da gerçekleştirdiği konuşmasında Topluluk üyelerinden Avustralya'nın, Yeni Zelanda'nın, Kanada'nın, Jamaika'nın cumhuriyete geçiş taleplerinden Birleşik Krallık'ın farkında olduğunu belirtmiştir. Monarşinin ya da cumhuriyetin talep edilerek seçilmesinin her üye ülkenin kendi kararı olduğunu da kaydetmiştir.

Sadece Birleşik Krallık kamuoyunda değil uluslararası kamuoyunda da ses getiren Ruanda göçmen anlaşmasına dair de görüşlerini paylaşmıştır. 2021'de Ruanda'yla sığınma talepleri bağlamında anlaşma çağrısında bulunmuştur. 135.3 milyon dolarlık bir anlaşmadan bahsedilmektedir.

Kral III. Charles yönetiminde Milletler Topluluğu'nun gündeminin değişmesi ihtimaller dahilindedir. Örneğin Tüzük'te küçük devletlerin, "az gelişmiş" ya da "gelişmekte olan" ülkelerin ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla çeşitli değişikliklere gidilebilir. Bu bağlamda Kral'ın 2023'te Milletler Topluluğu Günü'nde yaptığı konuşmasına değinilebilir. Örgütün olağandışı potansiyelinin olduğunu ifade ederken (The Guardian, 13 Mart 2023) vatandaşlarının hayatlarını daha iyi hale getirmek için Milletler Topluluğu'nun harekete geçmesinin bir zorunluluk teşkil ettiğini belirtmiştir. Kraliçe II. Elizabeth'in Topluluk ile gurur duyduğunu; örgüt bünyesindeki farklılığın kendisini teşvik ettiğini kaydetmiştir. Milletler Topluluğu'na verdiği bu ilk mesajında örgütün hayatında sürekli yer teşkil ettiğine dikkat çekmiştir (Gaulme, 2023: 2). Ayrıca Milletler Topluluğu'nun tüzüğünün örgütü yansıtan değerleri barındırdığını vurgulamıştır. Kral III. Charles'a göre barış ve adalet, tolerans, saygı ve dayanışma, çevrenin ve en hassas kesimlerin desteklenmesi söz konusu değerlerdir. Aynı zamanda örgütün çağın en acil sorunları ile mücadelede önemli bir rolü oynayabileceğine dikkat çekmiştir. Kral

III. Charles'a göre bu sorunlar iklim krizi, biyoçeşitlilik kaybı, gençlerin istihdamı ve eğitimi, dünya sağlığı ve ekonomik işbirliğidir (Gaulme, 2023: 2).

Kral III. Charles, özellikle iklim değişikliği olmak üzere uluslararası siyasetin çeşitli başlıklarında öne çıkabilmektedir. İklim değişikliği ile mücadeleye önem veren Charles örneğin 2020'de doğa, insanlık ve dünya için Marshall Planı'na benzer bir planın hazırlanması gerektiğini kaydetmiştir (CNBC, 01 Kasım 2021).

2021'de Birleşik Krallık'ın Glasgow kentinde düzenlenen Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Anlaşması 26. Taraflar Konferansı'na katılan Prens Charles, çevre sorunlarının çözümüne ve sürdürülebilirliğin sağlanmasına yönelik çabaları kapsamında konuşma yapmıştır (Frangoul, 01 Kasım 2021). İklim krizi ile mücadeleye dair zamanın yakında dolacağına dikkat çekmiş iklim değişikliği ve biyoçeşitlilik kaybının varoluşa tehdit oluşturduğunu açıklamıştır. Dolayısıyla gerek Birleşik Krallık monarşisinin lideri olarak gerekse Milletler Topluluğu'nun lideri olarak örgüt kapsamında spesifik roller ve sorumluluklar üstlenebileceği düşünülmektedir.

Milletler Topluluğu'nun 2018 zirvesine bu bağlamda değinilebilir. Çünkü söz konusu zirvede iklim kriziyle mücadelede örgütün rol oynayabileceği ifade edilmiştir. Diğer bir ifadeyle iklim değişikliği Milletler Topluluğu'nun üst düzey zirvelerinde ele alınan konuların arasında bulunmaktadır. Farklı niteliklere ve özelliklere sahip üyelerin iklim değişikliği konusunda anlaşma ihtimalinin ileride iklim değişikliğine dair uluslararası zirvelerde yeni bir uluslararası anlaşmanın kabul edilmesine yol açacağı düşünülmektedir. Dolayısıyla Milletler Topluluğu'nun uluslararası alandaki iklim değişikliği söylemine katkıda bulunduğu kaydedilmektedir (Commonwealth Diplomacy in Africa: 2014, s.2).

3. SONUÇ

Milletler Topluluğu, kuruluşundan bu yana değişen ve dönüşen bir örgüttür. Konjonktürün, liderliğin, üyeliklerin değişmesi ilgili süreçlerin oluşmasında öne çıkan nedenlerdendir. *Dominion*'lara eşit statü verilmesi, Hindistan ve Pakistan'ın üyeliği, Asya ve Afrika'da sömürgeciliğin tasfiyesi, bağımsızlığını kazanan bazı Afrika ülkelerinin Milletler Topluluğu üyesi olmayı tercih etmeleri, Güney Afrika'daki *apartheid* yönetimi ve sona ermesi, Soğuk Savaş'ın sona ermesi, Birleşik Krallık'ın Avrupa ile entegrasyonu, Brexit, çeşitli Frankofon Afrika devletlerinin örgüte üye olmaları tercih etmeleri Milletler Topluluğu'nun geçirdiği başlıca değişim/dönüşüm dalgalarıdır.

Afrikalı üyeleri, Milletler Topluluğu'nu dönüştürerek bu süreçte role sahip olmuştur. Bazı Frankofon Afrika devletlerinin Milletler Topluluğu'na üye olmayı tercih etmeleri gerek örgütün yeniden

bir değişim, dönüşüm sürecine girdiğini gerekse Afrikalı üyelerin söz konusu süreçte aktif rol oynadığını göstermektedir.

Mevcut dönemde ise Milletler Topluluğu'nun liderlik katında yaşanan değişim sebebiyle örgütün yeni bir değişim ve dönüşüm dalgasına girdiği ifade edilebilir. Kral III. Charles, siyasette nispeten aktif bir tutum takınmaktadır. Söz konusu tutuma örnek olarak iklim krizi konusunda aktif söylemleri ve ilgili faaliyetleri verilebilir. Diğer yandan Kral III. Charles'ın Afrika ülkelerine ve de özellikle Milletler Topluluğu'nun Afrikalı üyelerine yönelik tutumu dikkate alındığında Kral'ın ve Afrika üyelerinin önemi, farklılığı öne çıkmaktadır. Kral III. Charles, Birleşik Krallık'ın sömürge tarihi ve köle ticaretindeki rolü sebebiyle üzüntüsünü dile getirmektedir. Dolayısıyla örgüt ve Windsor ailesi nezdinde bir ilk gerçekleşmiştir. Bu tip yeniliklerin, Milletler Topluluğu'nun tarihinin incelendiğinde örgütte değişim ve dönüşümlere sebebiyet verdiği görülmektedir. Diğer bir ifadeyle Charles'ın tahta ve de Milletler Topluluğu liderliğine oturması örgüt için yeni bir dönemin başlangıcı olabilir. Afrika üyeleri ile ilişkilerde değişim yaşanabilir; ayrıca iklim değişikliği başta olmak üzere çeşitli uluslararası siyasi başlıklarda öne çıkan faaliyetlerde bulunabilir.

Milletler Topluluğu, kuruluşundan itibaren çeşitli eleştirilere ve sorgulamalara maruz kalmıştır. Bu tartışma ortamında örgütün etkinliği, geçerliliği ve rolü sorgulanmıştır. Kraliçe II. Elizabeth'in vefatının ardından örgütün etkinliğine ve güncelliğine yönelik tartışmalar gerek Birleşik Krallık kamuoyunda gerekse uluslararası kamuoyunda artmıştır. Örgütün siyasi ve kurumsal yapılarının dolayısıyla politikalarının sorunlu olageldiği, Milletler Topluluğu'nun ancak Kraliçe'nin liderliği ile faaliyetlerini sürdürebildiği iddia edilerek Kraliçe'nin yokluğunda örgütün dağılabileceği öne sürülmüştür.

Ayrıca örgütün siyaset sahnesine çıktığı günden bu yana eleştirilip sorgulanması da değişim, dönüşüm dalgasının yaşanmasına sebebiyet vermiştir. Milletler Topluluğu'nun uluslararası ilişkilerdeki ve uluslararası toplumdaki rolü sorgulanmakta geçerliliği, etkinliği olmadığı savı ile eleştirilmektedir. Bu noktada Afrikalı üyelerinin örgütle olan ilişkisi dolayısıyla Afrikalı üyelerin varlığı önem teşkil etmektedir. Örneğin Asya da olduğu gibi Afrika'daki dekolonizasyon Milletler Topluluğu'nun sınavı olmuş dolayısıyla kendini yeni koşullara göre ayarladığı ve dönüştüğü bir dönem olmuştur. Aynı zamanda örgüte karşı getirilen eleştirilere ve örgüte karşı yapılan sorgulamalara cevap niteliğindedir. İkinci Dünya Savaşı sonrası yeni üyeliklerinin yanında Afrika'da sömürgeciliğin tasfiyesi döneminin tamamlanması da Milletler Topluluğu'nu değiştiren bir gelişme olmuştur. Fakat bu dönüşüm kolay olmamayı; beraberinde tartışmaları getirmiştir. Eski sömürgelerin üye olarak kabul edilmeleri tartışma yaratmış; söz konusu yeni üyelikler sebebiyle Milletler Topluluğu'nun ne yöne doğru gittiği sorgulanabilmiştir. Güney Afrika-*apartheid* ikilemi de örgütü etkilemiştir. Mevcut dönemde de eski

Fransız sömürgelerinin Milletler Topluluğu'na üye olmayı tercih etmeleri örgütün yeni bir dönüşüm dalgası içinde olduğunu göstermektedir. Diğer bir ifadeyle çeşitli dönüşüm dalgalarında Afrika'nın rolü bulunmaktadır. Örgüt ve Afrika arasında karşılıklı yapıcı bir ilişki olduğunu söylemek mümkündür. Ruanda gibi Frankofon ülkelerin Milletler Topluluğu'na üye olması Afrika'daki bazı ülkelerin örgüte atfettiği değeri göstermektedir. Dolayısıyla Milletler Topluluğu'ndan Afrika ülkeleri nezdinde giderek daha fazla adımın, açılımın ve işbirliğinin beklendiğini söylemek mümkündür. Söz konusu beklenti aynı zamanda Milletler Topluluğu'nu dönüştürecek dalganın devam etmesini de sağlayabilir.

Bunun yanında Milletler Topluluğu, Afrika Birliği gibi Afrika aktörlerinin insan haklarının korunması ve uygulanması, anayasal olmayan yollardan yönetimin değişmesi çeşitli başlıklarının kıta siyaseti, istikrarı ve barışı için ne kadar önem teşkil ettiğinin farkındadır.

Güney Afrika'daki *apartheid* yönetiminin sona ermesindeki sürecin de gösterdiği üzere sahip olduğu ve benimsediği değerler ve ilkeler kapsamında Milletler Topluluğu, Afrikalı üyelerini geliştirmeye ve Afrikalı üyelerine yardım etmeye çalışmıştır. Zaten Milletler Topluluğu'nun üyesi olmak ve bu üyeliği sürdürmek için örgütün temel değer ve prensiplerinin kabul edilmesi gerektiğinin altı çizilmektedir. Söz konusu değerler demokrasinin benimsenmesi, siyasi tolerans ve hesap verebilirlik olarak açıklanmıştır (Commonwealth Diplomacy in Africa: 3). Seçimlerin meşru olmayan yollardan ertelenmesi, insan hakları ihlalleri ve hükümetlerin anayasal olmayan yollardan değişmesi Milletler Topluluğu'nun ilkelerinin ihlali olarak kabul edilmektedir (Commonwealth Diplomacy in Africa: 3).

2022 ve 2023 yılında kıtanın bazı ülkelerinde gerçekleşen darbeler, Milletler Topluluğu'nun adil, şeffaf ve özgür seçim düzenlemesi gibi faaliyetlerinin Afrika siyasetinin temel istikrarsızlık noktalarının farkında olduğunu ve dolayısıyla örgütün etkinliğinin, verimliliğinin sınanmasında ve kanıt oluşturulmasında Afrika'nın ve örgütün Afrikalı üyelerinin rolü olduğunu göstermektedir.

Gerek geçmişte gerekse bugünkü tartışmalar Milletler Topluluğu'nun farklı, tartışmaya ve yoruma açık bir örgüt olduğunu göstermektedir. Hiçbir zaman "süper güç statüsüne aday bir örgüt olarak bakılmadığı" da ifade edilmektedir (Srinivasan, 2005: 44). Fakat Afrikalı üyelerinin varlığı ve Afrika'dan potansiyel yeni üyelikler Milletler Topluluğu'nun kıta için etkili bir örgüt olarak algılandığını ve Afrikalı örgütlerin bu bağlamda siyasi adım attığını göstermektedir.

KAYNAKÇA

AEFJN. (2022) Africa and Commonwealth.

Atlantic Council (2022) "Before moving forward, King Charles III must adhere to the Commonwealth's past with Africa".

Commonwealth Diplomacy in Africa: A Case for Trusted Partnership and Soft Power. (2014), https://www.chathamhouse.org/sites/default/files/field/field_document/20140520CommonwealthDiplomacyAfrica.pdf, (12.04.2023)

Dublow, S. (2017) “The Commonwealth and South Africa: From Smuts to Mandela”, *The Journal of Imperial and Commonwealth History*, 45 (2), 284-314.

Faseke, M. (2021) “Africa and the Commonwealth: What Relationship Since 1994?”, *Asian Research Journal of Arts & Social Sciences*, 14 (2), 22-32.

Frangoul, A. (2021) “Prince Charles Calls for War like Footing in Speech Pivotal COP26 Climate Change Summit”, <https://www.cnbc.com/2021/11/01/prince-charles-calls-for-war-like-footing-in-speech-at-cop26.html>, (06.05.2023).

Gaulme, F. (2023) “Le Royaume-Uni de Charles III et l’Afrique: Une Tentation de repli”, *Centre Afrique Subsaharienne*.

Henshaw, P. (1994) “South Africa and the Commonwealth: Return of the Prodigal?”, *International Update*. 1-3.

Holmes, J. (1962) “The Impact on the Commonwealth of the Emergence of Africa”, *International Organization*, 16 (2), 291-302.

Kana, L. N. V. (2022) “Colonization and Abuse Stain Elizabeth II’s in Africa”, <https://www.africanews.com/2022/09/15/colonisation-and-abuse-stain-elizabeth-iis-memory-in-africa/>, (04.03.2023).

Mckinnon, D. (2004) “After Abuja: Africa and the Commonwealth”, *The Round Table*. 93 (375), 403-409.

Millar, W. (2022) “King Charles III Coronation: Which Commonwealth Countries are Thinking Becoming a Republic?”, <https://www.edinburghnews.scotsman.com/read-this/commonwealth-queen-king-charles-3840160>, (23.04.2023).

Miller, M. C. ve Harris, C. (2023) “Is the Commonwealth Under King Charles III Still Relevant?”, <https://www.cfr.org/blog/commonwealth-under-king-charles-iii-still-relevant>, (11.05.2023).

Onslow, S. (2013) “Nelson Mandela Left his Mark on the Commonwealth”, <https://blogs.lse.ac.uk/africaatlse/2013/12/10/nelson-mandela-left-his-mark-on-the-commonwealth/>, (10.05.2023).

Penler, A. (2022) “Royal Soft Power: The British Royal Family as Public Diplomats”, <https://blogs.lse.ac.uk/lseih/2022/06/30/royal-soft-power-the-british-royal-family-as-public-diplomats/>, (30.04.2023).

Taylor, I. (2000).“ Legitimation and de-legitimation within a multilateral organization: South Africa and the Commonwealth”, *South African Journal of Political Studies*, 27:1, 51-72.